

Π Α Ν Δ Ω Ρ Α.

1 ΜΑΙΟΥ, 1862.

ΤΟΜΟΣ ΙΓ΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 291.

ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΕΝ ΤΗ ΔΥΣΕΙ (*)

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

Ἡ κοινωνία κατὰ τὸν μεσαιῶνα.

—ooo—

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Αἱ γυναῖκες τοῦ λαοῦ κατὰ τὸν Μεσαιῶνα.

Α΄.

Κατάστασις τῶν κατωτέρων τάξεων.

—ooo—

Ὁ μεσαιῶν εἶναι ἐποχὴ πλήρης ἀντιράσεων. Ὡς εἰς πάσας τὰς κοινωνίας τὰς θεμελιωμένας ἐπὶ ἀρχῆς τιμαριωτικῆς, οὕτω καὶ ἐπ' αὐτοῦ παρὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν λαμπρότητα, βλέπει τὴν πενίαν καὶ τὴν ταπείνωσιν. Ἐνθ' οἱ μὲν εὐγενεῖς κατέχουσι μετὰ τῆς ἐκκλησίας τὰς κορυφὰς τῆς πολιτικῆς ἱεραρχίας, ἡ δὲ μέση τάξις ἐργάζεται καρτερικῶς, χάρις εἰς τὴν κοινοτικὴν ἐργάνωσιν, ὅπως προετοιμάσῃ τὸν ἴδιον θρίαμβον, οἱ χωρικοὶ ἐπικαλούμενοι « δούλοι, ἀγενοὶ καὶ ἀγροῖκοι », περιφρονοῦνται καὶ παρὰ τῶν ἱερέων καὶ παρὰ τῶν εὐγενῶν καὶ παρὰ τῶν τῆς μέσης τάξεως. Ἐντελῶς ἄμοιροι παιδεῖας, βεβουλισμένοι εἰς βαθυτάτην δυστυχίαν καὶ δεισιδαιμο-

νίαν, ἐμπίπτουσι καὶ εἰς νέαν συμφορὰν, τὴν τῆς μαγείας. Αἱ γυναῖκες μάλιστα, ὡς λίαν εὐαίσθητοι διὰ τὴν νευρικὴν αὐτῶν κρᾶσιν, ἐνέδωκαν ταχύτερον τῶν ἀνδρῶν εἰς τὴν μανίαν τοῦ διατηρεῖν σχέσεις μετὰ τῶν ἐναερίων πνευμάτων. Πανταχοῦ κατὰ τὰς μακρὰς ἐν τῇ Δύσει περιηγήσεις μου, εὔρον ἵχνη τῆς κατὰ τῶν ταλαιπώρων τούτων γυναικῶν τρομερᾶς βίας τῆς βωμαϊκῆς ἐκκλησίας. Δὲν ἤθελον ἄρα δυσκολευθῆ νὰ εὔρω εἰς τὰ χρονικά τοῦ μεσαιῶνος ἐπισημὰ ἐπιτήδεια νὰ χαρακτηρίσωσι τοὺς μωροὺς τούτους διωγμούς· προτιμῶ ὅμως νὰ δείξω πῶς τὰ πράγματα συνέβησαν ἐπὶ τῶν ἀκμαιοτάτων χρόνων τῆς δυτικῆς ἱστορίας· διότι θέλομεν συμπεράνει ἐκ τούτου μέχρι τίνος παρεφέροντο οἱ ἄρχοντες καὶ ὁ κληρὸς ἄλλης ἐποχῆς ἤττον πεπολιτισμένης· καὶ οὕτω θέλομεν κρίνει ἐὰν ἄνθρωποι κυλισθέντες μέχρι τέλους τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος μετὰ τὸν τοιοῦτον καὶ τοσοῦτον βίαιοπραγιδῶν καὶ κακώσεων, ἔχωσι τὸ δικαίωμα νὰ φονασκῶσι μετὰ τοσαύτης θρασύτητος κατὰ τῆς « ἀνατολικῆς βαρβαρότητος. »

Β΄.

Μαγεία.

Ἐν Νεαπόλει (Neuveville) ἀνηκούση εἰς τὸ τμήμα τῆς Βέρνης καὶ κειμένη ἐπὶ τῆς ὄχθης τῆς λίμνης Βιέννης, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Chas-

(*) Ὅρα φυλλάδ. 255, 261, 263, 272, 278 καὶ 284.

seral, συνέβησαν τὴν 12' ἑκατονταετηρίδα φοβεραὶ σκηναί, ἄξιον ὄντως ἐπεισόδιον τῆς δίκης Οὐρβανού τοῦ Γρανδιέ καὶ τοῦ Γωφριδύ. Ὁ αἰὼν Λοδοβίκου τοῦ 14' πρέπει νὰ ταχθῆ μετὰ τῶν πρώτων αἰώνων τῆς ἀρχαίας τάξεως τῶν μᾶλλον ἐπαινεθέντων. Δυστυχῶς ὅμως τὰ πράγματα δὲν συμφωνοῦσι πρὸς τῆς φαντασίας τὰ ἀναπλάσματα. Ἐάν πρόκειται περὶ τοῦ ἐν ταῖς αὐλαῖς βίου, εὐρίσκουμεν εἰς τὰ ὑπομνήματα τοῦ Saint-Simon, ὅστις οὔτε Ἰακωβίνος οὔτε ἐλευθερόφρων ἦτο, περιγραφὰς καταλληλοτάτας εἰς δισκαδασίν τῶν προλήψεων. Ἡ δικαιοσύνη τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἡ τοσοῦτον ἐξυμνηθεῖσα, ἐξελέγχεται πολλάκις ἀμαθῆς καὶ ἀνελεθμων' πρὸς τοῦτο δὲ μίαν μόνην ἀπόδειξιν ἀραῖ νὰ φέρω, τὰς μωρὰς λέγω δίκας εἰς αὐτὰς ὑπεβάλλοντο οἱ καλούμενοι μάγοι, δίκας κατασχυνούσας καὶ τὸν χριστιανισμόν καὶ τὸν ὀρθὸν λόγον.

Αἱ ἐν Ἀγκύρᾳ καὶ Λαοδικεῖᾳ ἀνατολικαὶ σύνοδοι, ἀναθεματίσασαι τὰς μυστικὰς ἐπιστήμας, μόνην καταδικὴν ἀπεφάνησαν κατὰ τῶν μάγων, τὴν μετανοίαν, καὶ ποινὰς ἐπέβαλλον ἀπλῶς πνευματικὰς· ἀλλ' ὁ βρωμαϊκὸς κληρὸς, ἐπιστάμενος μᾶλλον τοῦ ἡμετέρου τὸ πολιτεύεσθαι, ἐνόησε κάλλιστα ὅτι αἱ περὶ μαγείας δίκαι συνέτρεχον εὐδοκιμώτερον τὰ προσωπικὰ ἢ τὰ θεολογικὰ αὐτοῦ πάθη. Καὶ τοῦτο ἐξηγεῖ διὰ τί παρέδωκε τῷ πυρὶ, ὡς ἄξιον ὁ Βολταίρος, ΕΚΑΤΟΝ ΧΙΛΙΑΔΑΣ ἀνθρώπων ἀπότου βασιλεύει κατὰ τὴν Δύσιν. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἀριθμὸς οὗτος εἴναι βεβαίως ἐλάχιστος· διότι εἰς μόνον τὸ ἑλεκτοράτον τῆς Τρέβης ἐθανατώθησαν ἕξ χιλιάδες ἐκ τῶν κατοίκων αὐτοῦ. Πέτρος ὁ Λάγκρης, δικαστὴς ἐν τῷ Παρλαμέντῳ τῆς Βουρδιγᾶλλης, κατεδίκασεν εἰς τὸν διὰ πυρὸς θάνατον πεντακοσίους. « Ἐν τῷ δικαστήματι τῶν δεκαπέντε ἐτῶν καθ' ἃ διήλθον ἐν Λοθαριγγίᾳ, ἔλεγεν ὁ Νικόλαος Ρέμης, ἐνεκχόσοι τοῦλάχιστον μάγοι κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου δικαστηρίου. » Τὸ 1513 ἔτος, ἐντὸς μόνον τριῶν μηνῶν, πεντακόσοι μάγοι ἐθανατώθησαν καὶ κατὰ τὴν ἐπισκοπὴν τοῦ Κόμου' κατ' ἀρχὰς μὲν παρεδόθησαν τῷ πυρὶ χίλιοι, μετὰ δὲ ταῦτα ἐκαίοντο κατὰ μέσον ὅρον ἑκατὸν κατ' ἔτος. Ὁμολογητέον λοιπὸν ὅτι τρομερὰ ὑπῆρξεν ἡ κυβερνήσις « τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ. »

Γ'.

Μάγισσαι ἐν Νεαπόλει (Neuveville).

Τὰ ἐν Νεαπόλει συμβάντα κατὰ τὴν πρώην πεντηκοντάδα τῆς 12' ἑκατονταετηρίδος, δίδουσι τινὰς ιδέαν τῶν θλιβερῶν τούτων διαδικασιῶν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἀνα χεῖρας ζήτημα εἶναι σπουδαιότατον, θέλω ἔχει ἀδιακόπως ὀδηγὸν τὰ ἀρχεῖα τῆς ἀρχαίας ἐπισκοπῆς τῆς Βάλης, ἃτινα ἀνέλυσε μετὰ πλείστης ἐ-

πιμελείας καὶ ἐπιτηδειότητος ὁ Κ. Ρέβελ ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ τῷ ἐπιγραφόμενῳ Coup-d'œil sur les travaux de la société jurassienne.

Ἡ πρῶτον πάντων κατηγορηθεῖσα τὸ 1607 ἐπὶ μαγείᾳ ὑπῆρξεν ἡ ἐκ Νεαπόλεως Δωροθέα Γράττιγκεν' ἐπειδὴ ἡ σύζυγος τοῦ προεστώτου (châtelain) τῆς πόλεως ταύτης κατηγορήσεν αὐτὴν ὡς « δοῦσαν αὐτῇ τὸ κακὸν », ἡ Δωροθέα παρεδόθη εἰς τὰ βασανιστήρια. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ βασανιστὴρία ἦτο τότε ὁ κυριώτερος τρόπος δι' οὗ ἀπεδεικνύετο ἡ μαγεία ἢ βασανισθεῖσα, εἰ καὶ ἠρνήθη τὴν κατηγορίαν, κατεδικάσθη ὅμως εἰς θάνατον.

Ἀλλὰ τὸν Οκτώβριον τοῦ 1634 ἔτους ἐγένοντο ἄλλα σπουδαιότερα. Ἐπτὰ γυναῖκες κατηγορήθησαν ἐπὶ μαγείᾳ τὰ ἐγγράφα τῆς διαδικασίας αὐτῶν σώζονται ἐτι εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ Πορξεντρού. Μεταξὺ δὲ τῶν γυναικῶν τούτων ἡ Ἐσαβὴ Μορελὲ κατηγορήθη πλέον τῶν ἄλλων ὑπὸ τῶν μαρτύρων. Ὁ ἐκ Νεαπόλεως Ἰ. Κοσανδιὲ ἐδήλωσεν ἀποθνήσκων, ὅτι εἶχε μαγεύσει αὐτὸν ἡ Ἐσαβὴ πρὸ ἐνός ἔτους. Ἄλλος δὲ τις ἐβεβαίωσεν ὅτι « ὄλοι ὅσους ἤγγιζεν αὐτῇ ἀπέθνησκον ἀναποδράστως. » Ἐπειδὴ δὲ αἱ κατηγορούμεναι ὑπεβλήθησαν εἰς βασανιστήρια, ἐβιάσθησαν νὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι ἤθελον οἱ δῆμοι. Εἶπον λοιπὸν « ὅτι ἐπειδὴ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἦσαν παντέρημοι καὶ περίλυποι, ὁ ἐχθρὸς τοῦ ἀνθρώπου γένους διάβολος, ἐμφανισθεὶς ὑπὸ σχῆμα ἀνθρώπου, προσεκάλεσεν αὐτὰς νὰ παραδοθῶσιν αὐτῷ ὅτι ἐρωτήσασαι αὐτὸν ἔμαθον ὅτι ἦτο ὁ Σατανᾶς, καὶ ὅτι ἅμα ἀκούσας αὐτὰς ἐπικαλουμένας τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐγένετο ἄφαντος. Προσέθετο δὲ ὅτι ἐπανελθὼν μετ' ὀλίγον ὁ Σατανᾶς ὑπεσχέθη αὐταῖς πολλὰ καὶ καλά, ὅτι ἐνέδωκαν ἐπὶ τέλος εἰς τὰς προτροπὰς αὐτοῦ ἀρνηθεῖσαι τὸν πλάστην αὐτῶν Θεὸν καὶ ὑποταγεῖσαι εἰς τὸν Σατανᾶν, ὅστις ἐνετύπωσεν ἀμέσως τὴν ἰδίαν σφραγιδα ἐπὶ τοῦ σώματος αὐτῶν, κλ., καὶ ἐνεχείρισεν ἀλοιφὴν δι' ἧς ἐδύναντο ν' ἀποκτείνωσιν ὅν τινα ἤθελον, ἀνθρώπων ἢ ζῶα. Καὶ αὐταὶ μὲν μετανοήσασαι ἔρριψαν τὴν ἀλοιφὴν ὁ Σατανᾶς ὅμως ἐπαναλαθὼν τὰς πρώτας συνδιαλέξεις, καὶ προσκαλέσας εἰς πανηγύρεις καὶ συμπόσια, ἐξαίρετως δὲ εἰς νυκτερινούς χοροὺς, ἐδελέασεν αὐτὰς ἐκ νέου. »

Δ'.

Μαγεία καὶ μυστήρια τῶν εἰδωλολατρῶν.

Ἡ σατανικὴ αὕτη ἀλοιφὴ εἶναι ὁ ἄζων περὶ ὃν στρέφονται αἱ καταθέσεις τῶν ἐγκαλουμένων γυναικῶν, ἢτοι τῆς Μορελὲ, Φαβραγιέ καὶ Θώμης. Ἐγένετο δὲ καὶ περὶ τοῦ Σαββάτου λόγος, δηλαδὴ περὶ τῆς πρωτίστης ταύτης τῶν τελετῶν τῆς μαγείας. Οἱ κατηγορούμενοι συνήρχοντο ἐπὶ τὸ αὐτὸ περὶ τὸ λυκαυγές, ὁ Σατανᾶς ἐπαίξε βιοίλιον καὶ ἔδιδε πρὸς τοὺς

ὄπαδους αὐτοῦ οἶνον καὶ κρέας, ἃτινα ἐφαίνοντο αὐτοῖς « πολλὰ ἄνοστα. » Πλὴν τῶν ὁμολογιῶν τούτων, αἵτινες ἀπεσπῶντο διὰ βασανιστηρίων, τί πρέπει νὰ συμπεράνη ἡ ἀμερόληπτος ἐπιστῆμη περὶ τῶν πρὸς δαίμονας τούτων σχέσεων; Πρέπει ὡς ὁ μαρκίων Κ. Eudes de Mirville, ἢ ὡς ὁ ἱππότης Κ. Gougenot des Mousseaux καὶ τόσοι ἄλλοι νὰ θεωρήσωσιν αὐτὰς ἱστορικὰς; Τὸ ζήτημα τοῦτο, ἀναγνωρισθὲν ὡς ἀναμφισβήτητον ἐπὶ τοῦ μεσαιῶνος, θεωρεῖται καὶ σήμερον ὡς τοιοῦτον ὑπ' ἐκείνων, οἵτινες διὰ λόγους θρησκευτικῶν καὶ μάλιστα πολιτικῶν, ἀναλαμβάνουσι τὴν ὑπεράσπισιν ὄλων τῶν ἐπιστημονικῶν πλανῶν τῶν παρελθόντων χρόνων· ἀλλὰ καὶ ἡ βολταιρικὴ σχολὴ ὑπέπεσεν εἰς τὴν ἐναντίαν ὑπερβολὴν, θεωρήσασα τὴν μαγείαν ὡς καθαρὰν ἐπίνοιαν δικαστῶν διψόντων αἷμα ἀνθρώπινον. Καὶ μὲν ἡ μαγεία στερεῖται παντὸς ὑπερφουδῶν χαρακτηρισ, εἶναι ὅμως πρᾶγμα.

Τὰ τεχνάσματα τῶν μάγων χρονολογοῦνται ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν μυστηρίων καὶ τῶν ἱερατικῶν κατηχήσεων.

Ὁ κατηγορούμενος ὑποβάλλεται πρὸ πολλῶν ἡμερῶν εἰς ἠθικὰς καὶ φυσιολογικὰς προετοιμασίας, τῶν ὁποίων ἀγνοεῖ μὲν τὴν ἰδιότητα, αἵτινες ὅμως προδιαθέτουσιν αὐτὸν εἰς τὸ νὰ ὑποκύψῃ ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν ἐπιβροχὴν τῶν θαυμάτων τὰ ὁποῖα θὰ ἴδῃ. Ὅταν δὲ γένηται δεκτὸς, τὰ θαύματα παριστάνονται τοσοῦτον ἐξαισία πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ ἀποδώσῃ αὐτὰ εἰς τοὺς ἀθανάτους θεοὺς.

Αἰφνης, μετὰ τὴν σκότους ψηλαφητοῦ ὡς τὸ σκότος τοῦ ἄδου, ἀστραπαὶ ἐκτοξεύουσιν ἀκτῖνας κυνωποὺς ἐπὶ τῶν περὶ αὐτὸν φανταστικῶν ἀντικειμένων, καὶ βλέπει ἀλλοκότους μορφὰς ὁμοίας πρὸς τὰ φάσματα τὰ ταράττοντα ἡμᾶς καθ' ὑπνους· ἀλλὰ καὶ τὰς ἀκοὰς αὐτοῦ πλήττουσιν ὄφρων συριγμοὶ καὶ τίγγρων ὠρυγμοὶ καὶ λεόντων βρυχηθμοὶ καὶ κρημνιζόμενων βράχων φρικώδης πάταγος· ἡ σκηνὴ μεταβαλλομένη τότε φωτίζεται· ἀλλὰ τὸ φῶς φέρει νέας δοκιμασίας καὶ μείζονας φόβους· ἡ γῆ τρέμει ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ κατηγορουμένου, καὶ ποτὲ μὲν ἀνυψοῦται ὡς ὄρος, ποτὲ δὲν βαρυνεῖται εἰς τοῦ ἕδου τὰ τάρταρα· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς παρασύρεται ἀγνοῶν ὑπὸ ποῖας δυνάμεως. Αἱ περὶ αὐτὸν γραφαὶ καὶ τὰ μάρμαρα ἐμψυχοῦνται· οἱ ἀναίσθητοι τοῖχοι καὶ λίθοι κινουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἢ δακρυοῦσι· κολοσσαὶ σείουσι τὴν γῆν ὑπὸ τοὺς σιδηροὺς αὐτῶν πόδας καὶ ἤχοι μελωδικοὶ ἐξέρχονται ἀπὸ τῶν χειλέων τῶν ἀγαλμάτων. Ἐάν δὲ προχωρήσῃ, τρομερὰ τέρατα, ὅσον γοργόνες, κένταυροι, κεράστα καὶ ἐρινυνοὶ περικυκλοῦντες ἀπειλοῦσιν αὐτόν. Φαντάσματα ἀνεθυμίζουσιν αὐτῷ τὰ προσφιλῆ πρόσωπα ἐκεί-

νων τοὺς ὁποίους ἀφήρπασεν ὁ θάνατος· εἰ δὲ θελήσει νὰ ἐγγίσῃ αὐτὰ ἀναλθόνται ὡς καπνὸς ἐξατμιζόμενος εἰς οὐρανοὺς. Βρονταὶ σείουσι τὸ στερέωμα, κερρανοὶ ἐκπυροκροτοῦσι, τὸ ὕδωρ καταφλέγεται καὶ κυλίσται ὡς χεῖμαρρος φλογῶν. Ξηρὰ τις καὶ στερεὰ ὕλη κοχλάζει, τήκεται καὶ μεταβάλλεται εἰς αἷμα ἀφρώδες καὶ δροσερόν. Ἐνταῦθα μὲν θύματα τινὰ τῆς θεῖας ὀργῆς ἀγωνίζονται νὰ γεμίσωσι μικρὰν ὕδριαν, ἐκεῖ δὲ φίλοι τινες τῶν θεῶν, θέλοντες ν' ἀποδείξωσιν ὅτι ἀπολαύουσι θεῖας προστασίας καταφρονοῦσι καὶ τὸ ζέον ὕδωρ καὶ τὸν πεπυρακτωμένον σίδηρον καὶ τὸν ζέοντα χαλκὸν καὶ τὰς περιφλεγείας καμίνους. Πανθῆρες λείχουσι τὰς χεῖρας καὶ ὄφεις ἐρποῦσι πρὸ τῶν ποδῶν αὐτῶν, καὶ σπαρτάττομενοι ὑπ' ἐκείνων οὐδὲ κἄν δάκνουσι τοὺς σπαρτάττοντας.

Τὰ θαύματα ταῦτα, ἃτινα οὐ μόνον τότε ἐφαίνοντο ἀκκτάληπτα πρὸς τοὺς κατηγορουμένους, ἀλλὰ καὶ σήμερον ὑπὸ πολλῶν θεωροῦνται τοιαῦτα, ὡς μαρτυρεῖ τὸ περιοδικὸν θαῦμα τοῦ Ἁγίου Ἰανουαρίου (α), ἐξηγοῦνται εὐκόλως ὑπὸ τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης· ἡ μηχανικὴ ἐδάειξεν εἰς τοὺς θαυματουργοὺς πολλοὺς καὶ ποικίλους τρόπους καὶ αὐτόματα καὶ κινητὰς σανίδας. Χάρις δὲ εἰς τὴν ἀκουστικὴν, ἐμμυσνοῦντο τὸν κρότον τῶν βροντῶν καὶ κατεσκευάζον κεφαλὰς ὀμβροῦσας, ἐνῶ διὰ τοῦ διοράματος, τοῦ ζοφεροῦ θαλάμου, τῆς φαντασμαγορίας καὶ τῶν λοιπῶν τεχνασμάτων τῆς ὀπτικῆς ἐξηπάτων τὴν ὄρασιν. Διὰ τῆς ὑδροστατικῆς διατήρουσιν διαρκῶς ἀνημένας λυχνίας, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀγαλμάτων καὶ τῶν εἰκόνων ἐνέπλησσαν διὰ δακρυῶν καὶ ἀπέτρεπον τὸ ὕδωρ τοῦ νὰ ὑπερβῇ ἐντὸς ἀγγείου ὀρισμένον τι σημεῖον. Διὰ δὲ τῆς χημείας μετήλασσαν τὸ χροῖμα τῶν ὑγρῶν, ἀνέλυον τὸ πεπηγὸς αἷμα καὶ συνέθετον εὐφλέκτους ὕλας· ὡς φαίνεται δὲ ἐκ τινῶν γεγονότων, καὶ τὴν ἀτμοσφαιρικὴν ἠλεκτρικότητα μετεχειρίζοντο. Ἀλλ' οὔτε τὴν ἰσχὺν τῆς ἀγωγῆς καὶ ἐπὶ τῶν ἀγρωτέρων θηρίων ἠγνόουν, οὔτε πῶς ἀφαιρεῖται τούτων ἡ δύναμις ἐξαντλουμένου τοῦ δηλητηρίου αὐτῶν ἐπὶ ἀψύχων ἀντικειμένων· μετεχειρίζοντο δὲ καὶ ὑπνωτικὰ ἢ ναρκωτικὰ ποτὰ, διότι ἡ ἱατρικὴ ἐτάσσετο τότε μετὰ τῶν μυστικῶν ἐπιστημῶν. Γνωστὸν δὲ σήμερον ὅτι διὰ πολλῶν τρόπων κατωρθοῦτο ἡ ὀπτικὴ ἀπάτη.

Δικαίως ἄρα λέγει ὁ Κ. Κάρολος Λουάνδρος « ὅτι αἱ πλείστα τῶν συνταγῶν τὰς ὁποίας εὐρίσκουμεν ἀσθῶνως εἰς τὸ βιβλίον τῆς νεωτέρας μαγείας ὑπῆρ-

(α) Γνωστὸν ὅτι ἐν Νεαπόλει τῆς Ἰταλίας ὑπάρχει περικαλλέστατος ναὸς τιμώμενος ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Ἰανουαρίου, μαρτυρήσαντος ἐν Ἰταλίᾳ τὸ 305 ἐπὶ Διοκλητιανοῦ, ὅτι ἐν τῷ ναῷ τούτῳ φυλάσσεται ἀγγεῖον περιέχον πεπηγὸς αἷμα τοῦ ἁγίου τούτου, καὶ ὅτι τοῦτο ἀναλύεται καὶ κοχλάζει κατ' ἔτος τῇ 7]19 Σεπτεμβρίου. Σ. II.

χον καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαιότερους χρόνους. » Πεσοῦσης τῆς εἰδωλολατρείας αἱ ἀναριθμητοὶ τελεταὶ καὶ τὰ ἔθιμα αὐτῆς μετεβλήθησαν εἰς τελετὰς δεισιδαιμονίας, καὶ ἔμπειροι ἀπατεῶνες μετεχειρίσθησαν τρόπους κατηχῆτος ὅπως διαθέσῃ μυστηριώδη λατρείαν τῆς ὁποίας θεὸς ἦτο ὁ Σατανᾶς.

Ἐὰν μεταξὺ τῶν μάγων ὑπῆρξαν καὶ πανουργοὶ, εἶναι βέβαιον ὅτι καὶ πολλοὶ μικρόνοες ἐγένοντο θύματα τῶν προλήψεων τὰς ὁποίας ὁ κληρὸς ἐνέσπειρεν εἰς τὰς ψυχάς. Καὶ ὅπως ἐνοήσωμεν τὰς προλήψεις ταύτας ἀνάγκη νὰ πληροφορηθῶμεν τί ἦτο « ὁ κατὰ παράδοσιν διάβολος » περὶ τούτου δὲ ὠμίλησεν ὅσον ἔδει ὁ κόμης Ἀγνήωρ Γασπαρίνος ἐν τῷ περὶ κινουμένων ἀμαξῶν σοφῷ αὐτοῦ πονήματι, ἀποδείξας πῶς ἡ ἐν τῇ Γραφῇ ἰδέα τοῦ Σατανᾶ μεταμορφώθη ἀνεπαίσθητως κατὰ τρόπον γελοῖον ἀμαξῶν δὲ καὶ ἐλεύθριον. Ἐκ τῆς μεταμορφώσεως δὲ ταύτης πολλῶν συνεπειῶν γονίμου, προέκυψαν γενεαὶ ὄνειροπόλων καὶ χακούργων, ἀξιούντων ὅτι δι' ἄλλοκότων τινῶν ἐπικλήσεων ἀνταπεκρίνοντο μετὰ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ σκότους.

Ε'.

Θάνατος τῶν ἐν Νεαπόλει μαγισσῶν.

Ἐὰν κρίνωμεν ἐκ μόνον τῶν σκέψεων τῆς ἀποφάσεως δι' ἧς κατεδικάσθησαν αἱ ἑπτὰ τῆς Νεαπόλεως μάγισσαι, θέλωμεν ἐκλάθει αὐτὰς παράφρονας. Ἀλλ' αἱ περὶ μαγείας ἀνακρίσεις ἐγένοντο τοσοῦτω παραλόγως, ὥστε ἐκ τοῦ ἄλλως περιέργου τούτου ἐγγράφου δὲν ἐξάγομεν ἐὰν αἱ λεγόμεναι αὐταὶ μάγισσαι ἦσαν πανουργοὶ ἢ ἀλλόφρονες. « Δι' ἔλα ταῦτα τὰ ἐγκλήματα καὶ ἀνοσιουργήματα τὰ διαπραχθέντα ὑπὸ τῶν ταλαιπώρων καὶ ἀθλίων τούτων κακούργων, οἱ ἐντιμότατοι κύριοί μου κατεδίκασαν αὐτάς, (καθὼς μάλιστα εἶχον ἀπαρνηθῆ ἀπερισκέπτως τὸν Θεὸν καὶ Πλάστην αὐτῶν ἵνα παραδοθῶσιν εἰς τὸν κατηραμένον Σατανᾶν τὸν ἐχθρὸν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. . .) εἰς τὸ νὰ μεταφερθῶσιν εἰς τὸν τόπον τῆς τιμωρίας, νὰ ξιφθῶσιν ἐντὸς πυρᾶς καὶ νὰ καῶσιν τὰ σώματα αὐτῶν. . . πρὸς παραδειγματισμὸν, καὶ ὅπως προφυλαχθῶσιν οἱ ἀγκυρῶν ἀπὸ τοιούτων πλάσματων, ἐκτὸς μόνον τῆς χάριτος τὴν ὁποίαν πιθανὸν νὰ ἐπιδαψιλεύσῃ ἐν τῇ μακροθυμίᾳ αὐτοῦ ὁ ἡμέτερος ἡγεμῶν. »

Ἔστειλε δὲ τὸ δικαστήριον τὴν παράδοξον ταύτην ἀπόφασιν πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Βάλης προπεπιστεῖλκεν ταῦτα. « Τὴν ἀπόφασιν ταύτην παρακαλεῖσθε ν' ἀνταποστείλετε διὰ τοῦ αὐτοῦ κομιστοῦ ὅπως ἐκτελεσθῇ τὸ ταχύτερον πρὸς ἀποφυγὴν περαιτέρω δαπάνης, διότι πολλὰ τῶν καταδικασθεισῶν εἶναι πάντῃ ἐνδεεῖς, τῶν ἀγαθῶν τοῦ κόσμου τούτου. »

Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ ἡγεμῶν εὗρεν ὁπωσοῦν αὐστη-

ρὰν τὴν ἀπόφασιν, διότι ἐν τῇ ἐπισκοπικῇ αὐτοῦ ἐπιχειρήσασα ἀπεφάσισεν ἢ μὲν Ἐσαβὼ Μαρελὲ ν' ἀπαγορευθῆ, αἱ δὲ ἕξ ἄλλαι νὰ κρατομηθῶσι πρὶν ξιφθῶσιν εἰς τὴν πυρᾶν.

Παρατηρήθη δὲ πάντοτε ὅτι αἱ ἀξιοθρήνητοι αὐταὶ ἀποφάσεις ἀντὶ νὰ πραῦνωσι τὰς φαντασίας ἐξήπτον ἔτι μᾶλλον αὐτάς καὶ ἐπηύξανον τὸν ἀριθμὸν τῶν δικῶν ὅθεν τὰ αὐτὰ ἐπανελήθησαν τὴν 8 Ἰουνίου καὶ τὴν 17 Ἰουλίου 1641, ὡς καὶ τὴν 14 Ἀπριλίου καὶ 6 Νοεμβρίου 1642, καὶ πολλὰ γυναῖκες κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον ἑσπεύοντες τὸν θῆμα τῶν ἐλευσίων τούτων προλήψεων ἐγένετο ἡ Βαρβελέ Schad τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1648 ἔτους. Θεὸς φυλάξοι τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀπὸ τῶν « σοφῶν καὶ εὐσεβῶν τούτων νόμων! » Ναι μὲν οὐδ' ὁ ἡμέτερος αἰὼν ἔφθασεν εἰς τὴν τελειότητα ἐξαιρουμένων ὅμως δεσποτικῶν τινῶν ἐπικρατειῶν, ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων δὲν γίνεται ἔρμαιον τῶν ἐνθεομανῶν ὁ νόμος προστατεύει καὶ τοὺς ἐλαχίστους πολίτας κατὰ τῶν ζοφερῶν μηχανημάτων τῆς δεισιδαιμονίας. Ναι μὲν εἶναι καὶ νῦν συγχεωρημένη ταῖς θεολογίαις τῆς Ρώμης ἡ περὶ μαγείας καὶ μάγων συζήτησις καὶ ἡ προσπάθεια τοῦ νὰ πείσωσιν ἡμᾶς ὅτι εἴμεθα εἰς ἄκρον θρασεῖς μὴ πιστεύοντες τὰ τοιαῦτα τοῦλάχιστον ὅμως δὲν τολμῶσι πλέον νὰ ἀνάψωσιν, οὔτε ἐν αὐτῇ τῇ Μαδρίτη πυρᾶς, καὶ νὰ κατασχύνωσι τὸν χριστιανισμόν ἃς παρηγορῶνται λοιπὸν φωνασκούντες κατὰ τῆς αὐτῆς θρησκείας, τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἐλευθερίας. Ἐπὶ πολλὸν ἔτι χρόνον θέλουσιν εὐρίσκει θυμαστάς.

ΣΙ'.

Μαγεία κατὰ τὸν 10' αἰῶνα.

Ἐκ τῶν προβλεθέντων ἐξάγεται ὁποία καὶ ὁπόση εὐπιστία ἐπεκράτει τὴν 12' ἑκατονταετηρίδα ἐν τῇ ἐπισκοπῇ τῆς Βάλης. Κατὰ δυστυχίαν, καὶ αὐταὶ αἱ διαμαρτυρούμεναι ἐπαρχίαι κατεῖχοντο ὑπὸ τῶν αὐτῶν δεισιδαιμονιῶν εἰ δὲ καὶ αἱ τιμωρίαι ἦσαν ἐν αὐταῖς ἥττον αὐστηραὶ, ἢ πώρως ὅμως δὲν ἦτο κατωτέρα. Ἐν Νεαπόλει ἡ Κ. Μαγδαληνὴ Ὀρυ, προσβαλοῦσα τὰς ἄλλας γυναῖκας ἐνῶ ὁ σύζυγος αὐτῆς ἦτο ἀρχηγὸς τοῦ Κράτους, κατηγορήθη ἐπὶ μαγείᾳ. Ἰποβληθεῖσα δὲ εἰς βραχνιστήρια ὠπλόγησε πᾶν ὅ,τι ἤθελον καὶ κατεδικάσθη εἰς στρέβλωσιν ἐπὶ τράχου. Μεταβληθείσης ὅμως τῆς ποινῆς, ἐκρατομήθη τὴν 3 Ἰουλίου 1649. Περὶ τὰ τέλη τῆς 12' ἑκατονταετηρίδος, ἀληθῆς ἐπιδημία μαγείας ἐνέσκηψεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Βώ. Ἐπτὰ δὲ ἔτη πρὸ τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως μάγισσά τις ἐκάη εἰς Γλαρίς ἐν παρατάξει καὶ πομπῇ. Καὶ ποτε παιδίον καταπιόντος βελόνας καὶ παθόντος σφοδροτάτους σπασμούς ὥστε καὶ ἐξηρθρώθη ὁ ἀριστερὸς αὐτοῦ ποῦς, κα-

τηγορήθη τις γραῖα ὡς προκαλέσσα κατὰ μαγείας τὰ ἀπαίσια ταῦτα. Ἐπειδὴ δὲ τινες εἶπον ὅτι ἐκείνη ἦτις ἐγένετο πρόξενος τοῦ κακοῦ ἐδύνατο καὶ νὰ ἀνορθώσῃ αὐτὸ, ἀφῆρσαν αὐτῆς τὰ δεσμὰ καὶ προσέταξαν νὰ θεραπεύσῃ τὸ θῆμα. Καὶ τῶντι τὸ παθὸν μέλος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πρώτην θέσιν, χάρις εἰς τὴν ἐπιτηδειότητα τῆς γραίας, ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ ἡ καταδίκη ἐπεταχύνθη.

Καὶ ἐν μὲν τῇ διαμαρτυρημένῃ Ἐλβετίᾳ δὲν πιστεύουσι πλέον σήμερον εἰς τὴν μαγείαν ἐν τῇ καθολικῇ ὁμῶς, ἐπειδὴ ἡ διδασκαλία τῆς βωμαϊκῆς ἐκκλησίας εἶναι κατὰ πάντα σύμφωνος πρὸς τὰς δημόδιαις προλήψεις, ἡ δεισιδαιμονία δὲν ἔπαυεν. Ἐν Ἰρῆ, παραδείγματος χάριν, πιστεύουσιν εἰς τοὺς μάγους ὅπως καὶ κατὰ τὴν 13' ἑκατονταετηρίδα. Ναι μὲν δὲν ἀνάπτουσι πλέον πυρᾶς, ἐπερωτῶσιν ὅμως αὐτοὺς ὡς ἄλλους μάντις καὶ προσφέρουσι δῶρα ὅπως ἐξευμενίσωσιν αὐτοὺς ἵνα μὴ βλάψωσι τὰ ποίμνια. Τὴν φαντασίαν τῶν χωρικῶν ἐκείνων κατέπληξεν εἰς ἄκρον τὰ ἐν Τεσσίνῳ συμβάντα. Καὶ σήμερον ἔτι δεικνύουσιν ἐν Μενδρισίῳ πλησίον τῆς Βελλινζόνης τὸν ἀγρὸν ὅπου ἐκκίοντο οἱ μάγοι, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ἐλέγετο πολλὸς, καὶ ὅτι ἐρχόμενοι ἐκ Μεσολκίνης ἐβλαπτον πάσας τὰς οἰκογενείας. Ἰεροδίκης τις ἐν Κόμῳ, Ρατένιος τὸ ὄνομα, ἐγένετο περιώνυμος καταδικῶν αὐτοὺς ἀκαθέτως. Καὶ ἵνα μὴ ἀπολεσθῶσιν αἱ συνταγαὶ αὐτοῦ ἐδημοσίευσεν αὐτάς ἐν τῇ *Lucerna inquisitorum haeretica pravitatis, ad laudem Dei*. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ὡς καὶ τὴν *Démonomanie* τοῦ Bodin καὶ τὰς *Disquisitiones magicæ* τοῦ Βέλγου Ἰησοῦτου Debrío, ἔπρεπε νὰ μελετήσωσιν ἐπιμελῶς οἱ θαυμασταὶ τοῦ παρελθόντος χρόνου διότι καὶ κατὰ πᾶσαν γραμμὴν εὐρίσκονται ἀναντιρρήτοι ἀποδείξεις τῆς κτηνωδίας εἰς τὴν κατεδίκασε τὸν νοῦν ἡ θεοκρατία. Ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ αἰδεσιμωτάτου Debrío τοιπῦται καὶ τοιαῦτα εἶναι ἡ ἀναίθεια καὶ ἡ ἠλιθιότης, ὥστε βρίπτουσιν εἰς ἀπορίαν πάντας τοὺς μὴ ἔχοντας ἀκριβῆ ἰδέαν τῆς ἀλλοκότου θεολογικῆς φιλολογίας, τὴν ὁποίαν σιγῆματιζοῦσιν αἱ ἀθάνατοι Provinciales (α).

Ἀλλὰ δὲν διετήρησαν μόναι αἱ καθολικαὶ ἐπαρχίαι τῆς Ἐλβετίας τὴν παράδοσιν τῆς μαγείας ἀνεγεννήθη ἐνδόξως καὶ ἀλλαχοῦ μετὰ « τῶν στρεφόμενων τραπέζων, » καὶ οἱ ὀνομαστότεροι συγγραφεῖς τῆς βωμαϊκῆς ἐκκλησίας ἀγωνίζονται ἐν τε Πάρισίῳ καὶ Ρώμῃ νὰ καταστήσωσι τοὺς ὄχλους εὐπίστους ὅπως καὶ κατὰ τὸν μεσαιῶνα. Αἱ εἰς τὸν πᾶ-

(α) Περιώνυμον περιώνυμου συγγραφῆος πόνημα τοῦ Γάλλου Βλασίου Παρκάλ, ἀκμάσαντος τὴν 12' ἑκατονταετηρίδα. Ἐν αὐτῷ συζητοῦνται μετὰ σπανίας εὐγνωστίας θεολογικὰ ζητήματα καὶ καταπολεμεῖται ἡ ἠθικὴ ἐξαχρείωσις τῶν Ἰησοῦτων διὸ καὶ κατεδικάσθη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας τῆς Ρώμης. Σ. II.

παν ἀφιερωμέναι ἐφημερίδες τῶν Παρισίων, ὁ Κόσμος, ἡ Ἐνωσις, ὁ Φίλος τῆς θρησκείας, ἡ Ὀμιλοῦσα Τράπεζα, ἡ Καθολικὴ Βιβλιογραφία, ἡ Ἐφημερίς τῆς Γαλλίας, κ.λ., διεβεβαίωσαν ΟΜΟΦΩΝΩΣ ὅτι διάβολοι εἰσδύουσιν εἰς τὰ σκεύη ὅπως σαγηνεύσωσι τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. Αἱ δὲ ἐφημερίδες τῆς Ρώμης μετὰ τοσαύτης προθυμίας παρεδέχθησαν τὸ σύγγραμμα τοῦ μαρκιῶνος Ε. Μιρβίλ, ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ ἀποδώσωμεν εἰς αὐτὸ, τοσοῦτω θρυλληθῆν καὶ διαδοθῆν, « ἀξίαν κοινῆς γνώμης » (α).

Ἐπειδὴ δὲ ἡ τόση ἐπιτυχία τοῦ Κ. Μιρβίλ ἐπόμενον ἦτο νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς καλοὺς καθολικοὺς, ὁ ἱππότης Gougenot de Mousseaux, ὁ κόμης Richemond, ὁ Βανεζέτ καὶ ἄλλοι, ἐπάτησαν εὐσταθῶς τὴν αὐτὴν ὁδόν. Ὁ πρῶτος αὐτῶν εἶπεν ὅτι ὅλοι οἱ ἀληθεῖς πιστοὶ πρέπει νὰ θεωρῶσι τοὺς καθ' ἡμᾶς ὡς καὶ τοὺς πρὸ ἡμῶν μάγους ὡς δυνάμεις φοβερωτάτας ἀγωνίζεται δὲ ν' ἀποδείξῃ ὅτι δύνανται νὰ φωνεύσωσι τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν, καὶ ὅτι τόποι τινὲς, μολυσμένοι ὑπὸ σατανικῶν μισμμάτων, εἶναι ἐπικίνδυνοι ὅσον καὶ αὐτοὶ οἱ μάγοι. Ἐπειτα προστίθησιν ὅτι ἡ βωμαϊκὴ ἐκκλησία ὁμολογεῖ τὴν ὑπαρξίν τῶν μοιρῶν, τῶν πνευμάτων, τῶν φαντασμάτων καὶ ὕλην ἐν λόγῳ τὴν φανταστικὴν ἱεραρχίαν, περὶ ἣν στρέφονται τὰ δημόδια παραμύθια τῆς Ἐλβετίας. Τὸ δόγμα ἄρα, λέγουσιν οἱ θικασῶται τῆς Ρώμης, εἶναι βέβαιον καὶ δὲν μετεβλήθη ποτέ. — Συγχαίρομεν λοιπὸν αὐτοῖς ἀπὸ καρδίας!

Θέλουσιν ἀναμφιβόλως ἀπαιτήσῃ νὰ ἀνακαλέσω ὡς βλασφημίαν ὅσα ἔγραψα περὶ τῶν ἐν Νεαπόλει μάγων ἄλλ' αὐτὸς ὁ Κ. Μιρβίλ δὲν ἔγραψε ταῦτα, « ὁ κύριος ἡμῶν σκοπὸς εὐδοκίμησε! . . . Τίς λοιπὸν θέλει τολμήσῃ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰ εἰρηναῖα σκώμματα τοῦ Φοντενὲλ καὶ Βολταῖρ περὶ τῆς μωρᾶς, ὡς ἔλεγον, ἀπιστίας τοῦ μεσαιῶνος; . . . Οἱ νόμοι θέλουσιν ἀποδώσει δικαιοσύνην εἰς ὅλους τοὺς συκοφαντηθέντας μεγίστους ἀνδρας, ἐνόχους, ὡς ἔλεγον, τοῦ θανάτου τῶν χιλιάδων ἀθῶων. »

Ἴδου ποῦ κατήντησεν ἡ βωμαϊκὴ αὐτὴ ἐκκλησία, ἣτις κατακρίνει καθ' ἑκάστην τοὺς ἀνατολικοὺς ἐπὶ ἀμαθείᾳ καὶ δεισιδαιμονίᾳ, καὶ ἀγωνίζεται νὰ υποβάλλῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτῆς πάντας τοὺς χριστιανούς. Ἰατρὲς, θεράπευσον πρῶτον σεαυτὸν!

ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟΝ. Ἐνῶ ἔγραψον ταῦτα ἀνέγνω ἐν τῇ Ἐπιθεωρήσει τοῦ καθολικοῦ κόσμου, τῇ διευθυνομένῃ ὑπὸ τοῦ Κ. Veillot, ἄρθρον περὶ Σατανισμοῦ, ἐν ᾧ ἀποδίδει εἰς τὸν διάβολον πάσας τὰς ἀγυρτείας τῶν μάγων τοῦ 1862!! *É sempre bene!*

ΔΩΡΑ ΙΣΤΡΙΑΣ.

(β) Κόμης Γασπαρίνος Des Tables tournantes. Conclusion.

ΜΙΧΑΗΛ Γ', ΗΓΕΜΩΝ ΤΗΣ ΣΕΡΒΙΑΣ.

—

Δημοσιεύοντες ἐνταῦθα τὴν εἰκόνα τοῦ βασιλεύοντος ἡγεμόνος τῆς Σερβίας, κρίνομεν ἀγαθαίον νὰ προσθέσωμεν ὅτι ἐξυλογραφήθη κατὰ πρωτότυπον λιθογραφηθὲν δαπάνῃ τοῦ φιλογενοῦς Κ. Α. Μαράκη καὶ διαρρηθὲν ἐνταῦθα καὶ ἀλλοῦ δωρεάν. Σημειωτέον δὲ ὅτι τὸ πρωτότυπον παριστᾷ ἀλόσωμον τὸν ἡγεμόνα. Ὁ Κ. Μαράκης, ὅστις πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἡ ηγεμονικὴ οἰκογένεια τῶν Ὀθρένοβιτς διατελεῖ οὔσα εἶνος, φίλος ὡς εὐχρηστὴς αὐτῆς τε καὶ τοῦ Σερβικοῦ ἔθνους, ὡς πολλὰκις ἀπέδειξε διὰ πραγμάτων, ἐξέδοτο τὴν εἰκόνα ταύτην, ὡς μόνον χάριν ἐγνωμοσύνης ἀλλὰ καὶ ὅπως καταστήσῃ κοινότερον μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων τὸ ὁμοίωμα ἀνδρὸς ἀπολαύοντος ἤδη παρ' ἡμῶν δημοτικότητος διὰ τὸ ἀνδρικόν καὶ φιλελεύθερον αὐτοῦ πολίτευμα. Πρὸς τὴν εἰκόνα δὲ παραθέτομεν ἐν συνόψει καὶ τὸν βίον τοῦ εἰκοτιζομένου.

Μιχαὴλ Ὀθρένοβιτς ὁ Γ' ὄσπερ, ὡς καὶ ἐν τῷ προηγουμένῳ φυλλαδίῳ τῆς *Πανδώρας* ἐρρήθη, διεδέχθη τὸν πατέρα αὐτοῦ Μιλόσκη, τοσαύτην ἔδειξεν ἄμ' ἀναβῆς εἰς τὸν θρόνον τῆς Σερβίας καὶ δεικνύει δραστηριότητα καὶ πολιτικὴν σύνεσιν, ὥστε διακρίνεται μεταξὺ τῶν συγχρόνων ἡγεμόνων. Διὸ καὶ πράγματα οὐκ ὀλίγα παρέχει εἰς τὸν κατακτητὴν τῶν ἀνατολικῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τὰς φίλας αὐτοῦ χριστιανικὰς δυνάμεις.

Ἐξοχος γόνος τοῦ ἐνδόξου ἐλευθερωτοῦ τῆς Σερβίας Μιλόσκη καὶ τῆς ἀφρονουμένης καὶ ἀνδρική φρονούσης συζύγου αὐτοῦ Λιουβίτσας, αὐτῆς ἐκείνης, ἥτις παρίστατο ὡς πρώτιστον ἐνεργεῖον πρόσωπον ἐν τῷ πολιτικῷ δράματι τῆς πατρίδος τῆς, ὁ Μιχαὴλ ἔλαχε παρά τῆς φύσεως καὶ τῆς ἀγωγῆς ὅλων τῶν ψυχικῶν καὶ σωματικῶν προτερημάτων, δι' ὧν πρέπει νὰ κοσμῶνται οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν καὶ παρά μὲν τοῦ πατρὸς ἔλαβε τὴν δραστηριότητα, τὴν σύνεσιν, τὴν ἀνδρίαν καὶ τὰ γενναῖα φρονήματα, παρὰ δὲ τῆς μητρὸς τὸ σωματικὸν κάλλος, τὴν καρτερίαν καὶ τὴν μετριοπάθειαν.

Τὰ προτερήματα δὲ ταῦτα ἀνεφάνησαν ἐτι μᾶλλον διὰ τῆς χριστιανικῆς ἀγωγῆς καὶ παιδείας. Εἰδήμων ὢν πολλῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν καὶ τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν, προσεκτῆσατο πλείστα γνώσεις καὶ διὰ τῶν συνεχῶν αὐτοῦ περιηγήσεων.

Εἰς τὰς ἀρετὰς ταύτας πεποιθότες οἱ Σέρβοι ἔβλεπον πρὸς ἐγγίζουσαν τὴν ἐθνικὴν αὐτῶν ἀνεξαρτη-

σίαν καὶ ἀποκατάστασιν. Καὶ τις μάλιστα τῶν διασημοτέρων, ὁ τελευταῖος βλαδικὸς τοῦ Μαυροβουνοῦ Πέτρος, ἔλεγεν, ὅτι ὁ Μιχαὴλ εἶναι « ἡ μόνη ἐθνικὴ παραμυθία », καὶ ὅτι διὰ τοῦτο τὸν ἡγάπα πλέον καὶ ἑαυτοῦ.

Ὅτι δὲ τοιοῦτος εἶναι καὶ τοιοῦτος ἀπεδείχθη καὶ πράγματι ὁ Μιχαὴλ, μαρτυροῦσιν αὐτὰ τὰ γεγονότα. Ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἀναβάσεως εἰς τὸν θρόνον, ἐννοήσας ὅπως μεγάλη καὶ ἱερὰ ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ, συνεκέντρωσε πάσας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις περὶ τὴν ταχυτέραν καὶ εὐγενεστέραν ἐκπλήρωσιν αὐτῆς. Ὄθεν ἐνῶ πρότερον τὰ τῆς Σερβίας διέκειντο εἰς κατὰστασιν πολιτικὴν ἀμφίβολον καὶ μᾶλλον ἐπισφαλῆ, ἔνεκα πρὸ πάντων τῶν ἐξιδιουργιῶν τῶν πέριξ Κρατῶν, αἵτινες ἐγένων διαιρέσεις καὶ σπαραγμοὺς ἐμφυλίου, μετὰ τὴν ἀνάβασιν αὐτοῦ εἰς τὸν θρόνον ὁ Μιχαὴλ τοσαύτην ἔδειξε μετριοπάθειαν καὶ τοιοῦτον ἀνέπτυξε πνεῦμα συμβιβαστικόν, ὥστε ταχύτατα κατεστάλησαν καὶ διχόνοια καὶ παραχαί διότι πρῶτον μὲν ἡμνήστευσε πάντας τοὺς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ καταφυγόντας Σέρβους, εἶτα δὲ ἄνευ διακρίσεως μερίδος ἢ κόμματος ἐκάλεσεν εἰς τὰ πράγματα τοὺς ἱκανοὺς, καὶ εἰς ἄλλους ἐχορήγησε συντάξεις, ἀμείβων οὕτω τὰς παλαιὰς αὐτῶν ὑπηρεσίας ἐπορίσθη δὲ κατὰ μέγα μέρος τὰ χρήματα ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐπιχορηγήσεως ἵνα μὴ ἐπιβαρύνῃ τὸ δημόσιον ταμεῖον.

Οὕτω δὲ συμβιβάσας τὰ κόμματα ἔστρεψε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἰς τὰς ἐσωτερικὰς καὶ ἐξωτερικὰς ἀνάγκας τοῦ ἔθνους. Καὶ ἐσωτερικῶς μὲν ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῶν νόμων καὶ κατὰ πάσης ἀθικισίας. « Ἐφ' ὅσον, λέγει συνήθως, ὁ Μιχαὴλ ἡγεμονεῖ τῆς Σερβίας, ἂς γνωρίζῃ ἕκαστος, ὅτι ὁ νόμος εἶναι ἡ ὑπεράτη ἐξουσία ». Εἰσήγαγε μεταρρυθμίσεις εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς διοικήσεως καὶ τῆς νομοθεσίας, « κατὰ τὰς περιστάσεις, ὡς πάλιν λέγει ὁ αὐτὸς, καὶ κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ αἰῶνος » παρέλαβεν εἰς τὴν δημόσιον ὑπηρεσίαν, ἣν θεωρεῖ οὐχὶ ὡς μέσον κέρδους καὶ πορισμοῦ, ἀνθρώπους ἱκανοὺς δι' αὐτὴν, ἄνευ διακρίσεως καταγωγῆς ἢ ἄλλης τινὸς συγκαταβάσεως ἠύξησε τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις τοῦ ἔθνους διὰ τῆς συστάσεως τῆς ἐθνοφυλακῆς, τοῦ μόνου στηρίγματος αὐτοῦ εἰς τοὺς μεγάλους ἐθνικοὺς σκοποὺς καὶ ἐπιχειρήσεις τέλος ἔστρεψε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἰς τὴν διανοητικὴν τοῦ ἔθνους ἀνάπτυξιν, ἣν ἀείποτε ἐθεώρησεν ἀντικείμενον ἰδιαιτέρων φροντίδων, καὶ δι' ἣν ἀφείλεται μεγίστη εὐγνωμοσύνη εἰς αὐτὸν, ἰδίως μάλιστα διὰ τὴν σύστασιν τῆς φιλολογικῆς εταιρίας, τοῦ συντελεστικωτάτου τούτου μέσου εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῶν γραμμάτων. Εὐγνωμοσύνη πρὸς τούτους ἀφείλεται αὐτῷ καὶ διὰ τὴν κατάργησιν περιορισμῶν τινων, ἐπιβληθέντων ἔνεκα προλήψεων ὑπὸ τῶν προτέρων

κυβερνήσεων, ὡς πρὸς τὴν ἐλευθέραν ἀνάπτυξιν τῆς γλώσσης καὶ τὴν κατὰ τὸ φωνητικὸν σύστημα γραφὴν αὐτῆς. Ἐξωτερικῶς δὲ προσπαθεῖ νὰ ἐλκύσῃ τὴν εὐνοίαν καὶ τὴν συμπάθειαν τῶν μεγάλων χριστιανικῶν δυνάμεων ὑπὲρ τοῦ ἔθνους του, καὶ νὰ διατηρήσῃ φιλίαν καὶ ἀγάπην μετὰ τῶν γειτόνων χριστιανικῶν κρατῶν καὶ ἐθνῶν πρὸς δὲ τὸν ὑποβλέποντα τὰς ἐπιτυχίας αὐτοῦ Σουλτάνον προτείνει

Καὶ ἰδοὺ διὰ τί κατὰ μὲν τὴν ὀρθόδοξον χριστιανισμὸν τῆς Ἀνατολῆς διηγέρθησαν ζωηρόταται ἐλπίδες, εἰς τινὰ δὲ κράτη χριστιανικὰ ἐγεννήθησαν φόβοι. Ἴδοὺ διὰ τί οἱ μὲν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγωνιζόμενοι ὄμοροι τῇ Σερβίᾳ λαοὶ ἀτενίζουσι πρὸς ταύτην τὰ ὄμματα καὶ τείνουσιν ἀδελφικῶς τὴν χεῖρα πρὸς αὐτήν, οἱ δὲ μεγάλοι πράκτορες τῶν φίλων τῆς Τουρκίας δυνάμεων διακρίνουσι δρομικῶς τὸν Σάβαν φέ-

Μιχαὴλ Γ' ἡγεμὼν τῆς Σερβίας.

δικαίως ἀπαιτήσεις, ἥτοι τὴν πραγματοποιήσιν καὶ ἐπέκτασιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἔθνους του ἐμφανίζεταί ἐνώπιον αὐτοῦ ὡς προστάτης τῶν δεδουλωμένων καὶ πολυπαθῶν ὁμοθηρῶν αὐτοῦ χριστιανῶν, διαμαρτυρούμενος μὲν κατὰ τῆς μετοικισμοῦ τῶν πλανητῶν Τατάρων τῆς Ἀσίας, ὑποδεχόμενος δὲ μετ' ἀδελφικῆς στοργῆς πάντας τοὺς φεύγοντας τοὺς βαρβάρους τούτους καὶ τὰς δι' αὐτῶν κορυφωθίσιας καταπίσεις.

ροντες διαγγέλματα καὶ διακοινώσεις, ἐνῶ ὁ Τουρκικὸς στρατὸς διατάσσεται νὰ εἶναι ἐπὶ ποδῶν, ὅπως σημείου δοθέντος εἰσβάλλῃ εἰς τὴν Σερβίαν.

Ἡ Σερβία ὅμως περιμένει ἡσυχῶς τὴν ἐπιδρομὴν, πεποιθὴ εἰς τὰς ἰδίας δυνάμεις καὶ τὸ δίκαιον τοῦ ἀγῶνος αὐτῆς, καὶ μὴ ἀμφιβάλλουσα ὅτι τὰ μεγάθυμα ἔθνη τῆς Εὐρώπης θὰ ὑψώσωσι τὴν φωνὴν ὑπὲρ αὐτῆς καὶ τοῦ περιλημένου ἡγεμόνος τῆς.

ΤΑ ΚΑΤΑ

ΠΕΤΡΟΝ ΚΑΙ ΧΑΡΙΚΛΕΙΑΝ.

(Ἐκ τῶν τοῦ Alfred de Musset.)

(Συνέχ. καὶ τέλος. Ἰδε φυλλάδ. 289 καὶ 290.)

—000—

Ἐάν ὁ γέρον Γερῶ δὲν ἦτο κομψὸς τὸ ἦθος, ἦτον ὅμως γυναικῆς. Καὶ ἠδισκῶρε μὲν ἔάν τὰ ἐνδύματά του, καινούργη μὲν πάντοτε, πλατύτατα δὲ διότι δὲν ἠγάπα νὰ στενοχωρῆται, τὸν ἐκουκουλόταν ὡς σινδόνη, ἔάν αἱ κάλτσι του κατέπιπτον καὶ ἔάν ἡ φενάκη του ἐσεκέπαζε σχεδὸν καὶ τοὺς ὀφθαλμούς του ὅτε ὅμως ἐπρόκειτο νὰ δεξιωθῆ τοὺς ἄλλους ἐφάνετο μεγαλόδωρος. Διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἐνοικίεσε θεωρεῖον ἀνοικτὸν, εἰς θέσιν καταφανῆ, διὰ νὰ θαυμάσωσιν ὅλοι τὴν ἀνεψιάν του.

Ὅτε ἡ Χαρίκλεια ἐξέριψε τὸ βλέμμα εἰς τὰ θεωρεῖα καὶ τὴν πλατεῖαν ἐμεινεν ἐκθαμβος, καὶ δικαίως διότι νέα μόλις δεκαεξέτων ἀνατραφεῖσα μὲν εἰς τὴν ἐξοχὴν, εὐρισκομένη δὲ ἀφ᾽ ἡμετέρων πολυτελείας, τέχνης καὶ ἡδονῶν, νομίζει ὅτι ἐνερευεῖται. Τὸ ἐσπέρας ἐκεῖνο ἐπαίζον παντομίμην μετὰ χοροῦ ἡ Χαρίκλεια ἐβλεπε μετὰ πολλῆς περιεργείας τὰ κινήματα καὶ τὰ βήματα τῶν ὑποκριτῶν, καὶ ἐπειδὴ ἐνόησε ὅτι ἦτο παντομίμη ἐπροσπάθει νὰ ἐνοήσῃ καὶ τὴν σημασίαν. Συχνὰ στρεφόμενη πρὸς τὸν θεῖόν της ἐκπεπληγμένη, ἐφαίνετο ὅτι ἤθελε νὰ τὸν ἐρωτήσῃ ἄλλα καὶ αὐτὸς δὲν ἐνόησε τί ἐσήμαινον ἡ παντομίμη. Ἐβλεπε βοσκούς φοροῦντας κάλτσας μεταξωτάς καὶ προσφέροντας ἄνθη εἰς βοσκοπούλας, ἐρωτῖδικα περυγίζοντα καὶ θεοὺς καθήμενους εἰς νέφη ἡ σκινογραφία, τὰ φῶτα καὶ μάλιστα ὁ πολυέλαιος, τὰ ἐνδύματα τῶν γυναικῶν, τὰ κεντήματα, τὰ πτερὰ, ὅλη ἐκείνη ἡ ἄγνωστος οὐτῆ μεγαλοπρέπειαν τὴν ἐξέριπτεν εἰς ἀπορίαν.

Ἄλλα καὶ αὐτὴν περιεργάζοντο ὅλοι οἱ ἐν τῷ θεάτρῳ τὸ ἐνδύματά της ἦτον ἀπλοῦν μὲν ἀλλὰ κομψότατον. Οὕσα μόνη εἰς μέγα θεωρεῖον πλησίον γέροντος καὶ γέροντος ἀκόμψου, κάλλος ἔχουσα ἀγγέλου καὶ ἀνθρωπότητα βόδου, ὀφθαλμούς δὲ μεγάλους καὶ μαύρους καὶ ἦθος ἀθωότατον, εἴλκεν ὅλων τὰ βλέμματα.

Ἐν τῷ τῷ Χαρίκλεια ἀνέλαθε βαθμηδὸν τὴν συνήθη ἀταραξίαν της· μετὰ μικρὸν δὲ ἐκυριεύθη ἀπὸ μελαγχολίας. Ἦσθάνθη πόσον ἦτο λυπηρὸν νὰ εἶναι μόνη μετὰ τῶν τῶν ἀνθρώπων ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ὀμιλοῦντες πρὸς ἀλλήλους, οἱ μουσικοὶ, τῶν ὁποίων τὰ ὄργανα ἐξέριπμιζον τὰ βήματα τῶν χορευτῶν, αὐτὰ καὶ ἄλλα ἠύξανον τὴν λύπην της. Ἐφαίνετο ὅτι ὅλοι ἔλεγον πρὸς αὐτὴν· « Ὀμιλοῦμεν καὶ δὲν ὀμιλεῖς· ἀκούομεν, γελῶμεν, τραγουδοῦμεν, χαίρομεν, καὶ μὴ

νὴ σὺ δὲν ἀκούεις, δὲν γελᾷς, δὲν τραγουδεῖς, δὲν χαίρεις, ἀλλὰ κάθησαι ὡς εἰδωλον. »

Ἡ Χαρίκλεια ἔκλειε τοὺς ὀφθαλμούς διὰ νὰ μὴ βλέπῃ ἔνθυμήθη τὸν χορὸν τῶν παιδιῶν εἰς τὸν ὁποῖον εἶδε χορευούσας τὰς συντρόφους της, ἐνῶ αὐτὴ ἔμενε πλησίον τῆς μητρὸς της. Ἐνθυμήθη τὴν πατρικὴν οἰκίαν, τὴν νηπιότητα, τὴν λύπην καὶ τὰ δάκρυά της ὅτε ἀπέθανεν ἡ μήτηρ της, καὶ τέλος πάντων τὰ πένθημα ἐνδύματά της τὰ ὅποια πρὸ ὀλίγου μὲν ἀπέβαλεν, ἀπεφάσισε δὲ νὰ φρεσῆ ἐκ νέου ἅμα ἐπανελθοῦσα εἰς τὴν οἰκίαν της. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο καταδικασμένη διὰ παντός, ἐνόμισεν ὅτι δὲν ἔπρεπε καὶ νὰ προσπαθῆ νὰ ἐλαττώσῃ τὰ παθήματά της· ἠσθάνθη περισσότερο ἢ ἄλλοτε ὅτι πᾶσα προσπάθεια εἰς ἐξίλεισιν τῆς θείας ὀργῆς ἦτο περιττή. Τοιαῦτα δὲ ἀναλογιζομένη ἐδάκρυσεν· ὁ δὲ γέρον Γερῶ ἰδὼν τὰ δάκρυά της δὲν ἐνόησε τὴν αἰτίαν. Ἐν τῷ τῷ Χαρίκλεια ἐνεῖσεν ὅτι ἐπεθύμει νὰ ἀναχωρήσῃ καὶ ἐπειδὴ ὁ θεὸς της ἐδίσταζεν, αὐτὴ σηκωθείσα ἐδείξε τὴν θύραν.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἶδεν ὑπὸ τὰ θεωρεῖον νέον εὐεῖδῃ καὶ πλουσιώτατα ἐνδεδυμένον, ὅστις εἶχεν ἀνὰ χεῖρας πλάκα, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐχάραττε γράμματα καὶ σχήματα μὲ μικρὸν πέτρινον κονδύλιον, καὶ τὰ ἐδείκνυεν εἰς τὸν γείτονά του· οὗτος δὲ ἐφάνετο ὅτι τὸν ἐνόησε, καὶ ἀπεκρίνετο κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον μετὰ μεγίστης ταχύτητος. Καὶ οἱ δύο δὲ ἀντήλασον συγχρόνως ἀνοικοκλείοντες τοὺς δακτύλους σημεῖα τινα, δι' ὧν ἐφαίνετο ὅτι ἠρμήνευον καθάρωτερα τὰς ἰδέας των.

Καὶ δὲν ἐνόησε μὲν ἡ Χαρίκλεια τί ἐσήμαινον οἱ χαρακτῆρες καὶ τὰ σχήματα, παρετήρησεν ὅμως ὅτι ὁ νέος ἐκεῖνος δὲν ἐκίνει τὰ χεῖλη του. Εἶδεν ὅτι ὀμιλεῖ γλώσσῃ ὅπως διαφορετικὴν τῆς τῶν ἄλλων, καὶ ὅτι εὕρισκε τρόπον νὰ ἐξηγήται χωρὶς νὰ ἀνοίγῃ τὸ στόμα. Ἀκατάσχετος λοιπὸν ἐπιθυμία νὰ ἴδῃ περισσότερα τὴν παρεκίνησε νὰ καθήσῃ, καὶ κύψασα περιεργάζετο τί ἔκαμνεν ὁ ἄγνωστος ἐκεῖνος· ὅτε δὲ εἶδεν ἐκ νέου ὅτι ἀφοῦ ἔγραψεν εἶδιδε τὴν πλάκα εἰς τὸν γείτονά του, ἔκαμνεν ἀκουσίως κίνημα ὡς ἂν ἤθελε νὰ λάβῃ αὐτὴν ὁ νέος ἐστράφη καὶ εἶδε τὴν Χαρίκλειαν. Μόλις δὲ συνητήθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ των καὶ ἐστάθησαν ἀκίνητοι ὡς ἂν ἐζήτησαν νὰ ἀναγνωρισθῶσιν· ἔπειτα ἐμάντευσαν τὴν κατάστασιν ἀλλήλων, καὶ μὲ βλέμμα σιωπηλὸν εἶπον· Εἴμεθα καὶ οἱ δύο βωβοί.

Ἐν τῷ τῷ γέρον Γερῶ ἔφερεν εἰς τὴν ἀνεψιάν του τὸν κονδύλιον της, ἀλλ' αὐτὴ δὲν ἤθελε πλέον νὰ ἀναχωρήσῃ· καθήσασα ἐξ ἐναντίας ἐβλεπε τοὺς δύο συνομιλοῦντας διὰ τῆς πλακάς.

Ὁ ἀββᾶς de l'Épée εἶχε γίνεαι πρὸ μικροῦ γνωστός· Κατὰ τινα ἐπίσκεψιν ἰδὼν κατὰ τύχην δύο

κωφάλους βραπτύσας ἐλυπήθη αὐτάς, καὶ ἡ σπᾶνία αὐτοῦ φιλανθρωπία ἐξεγερθεῖσα διὰ μιᾶς ἔκαμε θαύματα. Ἰδὼν τὴν ἀτακτον παντομίμην τῶν δυστυχῶν τούτων ὄντων, ἐστοχάσθη ὅτι ἐδύνατο νὰ λάβῃ αὐτὴν ὡς βᾶσιν μονίμου γλώσσης. Ἐἰς οἱ πλείστοι τῶν δαιμονίων ἀνδρῶν ἐπροχώρησεν ἴσως καὶ πέραν τοῦ μεγάλου σκοποῦ του· ὅπως δὴποτε ὅμως ἀρκεῖ ὅτι εἶδε τὸ μέγεθος αὐτοῦ καὶ ὅτι διδάσκων εἰς τοὺς βωβούς καὶ κωφοὺς τὸ ἀναγινώσκων καὶ γράφειν, καθίστα αὐτοὺς ἀνθρώπους. Μόνος καὶ χωρὶς βοήθειαν, διὰ τῶν ἰδίων δυνάμεών του, ἐπεχείρησε νὰ συγκροτήσῃ κοινωνίαν ἐκ τῶν ταλαιπώρων αὐτῶν, καὶ ἠτοιμάζετο νὰ θυσιάσῃ πρὸς τοῦτο καὶ βίον καὶ περιουσίαν ἕως οὗ στρέψῃ πρὸς αὐτοὺς τὴν προροχὴν του ὁ βασιλεὺς.

Ὁ νέος ὁ καθήμενος ὑπὸ τὸ θεωρεῖον τῆς Χαρίκλειας ἦτο τις τῶν μαθητῶν τοῦ Ἀββᾶ. Εὐγενῆς ὢν τὸ γένος καὶ πλούσιος καὶ ἀπὸ ἀρχαίαν οἰκογένειαν καταγόμενος, ζωηρὸν μὲν εἶχε τὸν νοῦν ἀλλ' ἦτον ἠμιθανῆς, ὡς ὠνόμαζον τότε τοὺς κωφάλους. Ἐκτὸς δὲ τῶν μαθημάτων τοῦ Ἀββᾶ εἶχε καὶ παιδαγωγῶν ὅστις, λαϊκὸς ὢν, ἐσυντρόφειεν αὐτὸν πανταχοῦ, καὶ καθῆκον εἶχε νὰ διευθύνῃ τὰς πράξεις καὶ τὰ διανοήματά του· ἦτο δὲ οὗτος ὁ σύντροφός του ὅστις ἀνεγίνωσκε τὰ ἐπὶ τῆς πλακάς καὶ ἀπεκρίνετο. Ὁ νέος κατεγίνετο μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας εἰς τὰς καθημερινὰς μελέτας αἰτινες ἐγύμναζον τὸν νοῦν του καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὸ θέατρον καὶ πανταχοῦ. Ὁμολογητέον ὅμως ὅτι ἔμφυτος ὑπερηφάνεια καὶ ἀνεξαρτησία χαρακτῆρος ἐπάλαιον ἐν αὐτῷ πρὸς τὴν ἐπίπονον αὐτὴν ἐνασχόλησιν. Δὲν ἐγνώριζεν οὐδὲν τῶν δυστυχημάτων εἰς τὰ ὅποια πιθανὸν νὰ ὑπέπιπτεν ἂν ἐγεννᾶτο εἰς τάξιν κατωτέραν ἢ καὶ, ὡς ἡ Χαρίκλεια, εἰς ἄλλο μέρος ἢ εἰς Παρισίους. Ἐκ τῶν πρώτων πραγμάτων τὰ ὅποια ἔμαθεν ὅτε ἤρχισε νὰ συλλαβίσῃ ἦτο τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς του, τοῦ μαρκίονος Μωδραί. Ἐγνώριζε λοιπὸν ὅτι ἦτο διαφορετικὸς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ ἐνεκα τῆς γεννήσεως καὶ ἐνεκα τοῦ φυσικοῦ του δυστυχῆματος· οὕτω δὲ ἡ εὐγενῆς του καρδίαν ἐκυμαίνετο μετὰ ὑπερηφάνειας καὶ ταπεινώσεως.

Τὸν κωφάλοον τοῦτον μαρκίονα ἐβλεπον πολλοὶ ὠραῖοι κυρία· αὐτὸς ὅμως εἶχε προσηλωμένους τοὺς ὀφθαλμούς εἰς τὴν Χαρίκλειαν, ἥτις καὶ αὐτὴ τὸν ἐβλεπεν. Μετὰ τὸ τέλος τῆς παραστάσεως, σπριχθεῖσα εἰς τὸν βραχίονα τοῦ θεοῦ της ἀνεχώρησε σκεπτικῆ.

H'.

Ἐννοεῖται ὅτι καὶ ἡ Χαρίκλεια καὶ ὁ Γερῶ οὔτε κἂν τὸ ὄνομα τοῦ ἀββᾶ de l'Épée ἐγνώριζον· οὔτε κἂν ὑποψίαν εἶχον ὅτι ἐγένετο ἀνακάλυψις νέας ἐπιστήμης διδασκούσης τὸ λέγειν εἰς τοὺς κωφά-

λους. Ὁ ἰππότης θὰ ἐμάνθανε βεβαίως αὐτὴν, ἢ καὶ ἡ σύζυγός του ἂν ἐζῆ· ἀλλ' ἡ ἐξοχὴ του ἦτο μακρὰν τῶν Παρισίων, ἐφημερίδας δὲν ἐλάμβανεν, ἢ καὶ ἂν ἐλάμβανε δὲν τὰς ἀνεγίνωσκεν· ἄρα ἡ ἀπόστασις, ἡ ἀμέλεια καὶ ὁ θάνατος φέρουσι τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα.

Ὅτε ἡ Χαρίκλεια ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, κατὰ νοῦν εἶχεν ἐν τι μόνον· καὶ διὰ νευμάτων καὶ χειρονομιῶν εἶπεν εἰς τὸν θεῖόν της ὅτι ἤθελε πλάκα καὶ κονδύλιον. Ὁ Γερῶ δὲν ἐδίστασε νὰ τὴν εὐχαριστήσῃ ἂν καὶ ἦτο προχωρημένη ἡ ὥρα τῆς νυκτὸς καὶ ἐμελλον νὰ δειπνήσωσιν ὕθεν μεταβάς εἰς τὸ γραφεῖόν του, ἔφερε θριαμβεύων εἰς τὴν ἀνεψιάν του μικρὸν μαύρον σανίδα καὶ τεμάχιον κονδυλίου, πολυτιμὰ λείψανα τῆς ἀρχαίας αὐτοῦ τέχνης.

Ἡ δὲ Χαρίκλεια λαβοῦσα αὐτὰ, ἔβαλε τὴν σανίδα εἰς τὰ γόνατά της, καὶ δώσασα τὸ κονδύλιον εἰς αὐτὸν ἐζήτησε νὰ ὀδηγήσῃ τὴν χεῖρά της, καὶ μὲ ἀπληστα βλέμματα παρηκολούθει καὶ τὰ ἐλάχιστα κινήματά του.

Ὁ γέρον Γερῶ ἐνόησεν ὅτι ἐζήτησε κάτι τι ἢ ἀνεψιά του· ἀλλὰ τί; Μήπως ἤθελε νὰ μάθῃ τὸ ὄνομα τῆς μητρὸς της ἢ τὸ ἐδικόν της; ἢ τὸ τοῦ θεοῦ της; Διὰ νὰ ἐνοήσῃ τί ἤθελεν, ἐκτύπησε μὲ τὴν ἄκραν τοῦ δακτύλου του τὴν καρδίαν τῆς νέας· αὐτὴ δὲ ἐνευσεν ἀμέσως, καὶ ἐκεῖνος ὑποθέσας ὅτι ἐμάντευσεν ἔγραψε μὲ μεγάλα στοιχεῖα τὸ ὄνομα τῆς Χαρίκλειας. Μετὰ ταῦτα ἐκάθησεν εἰς τὴν τράπεζαν χωρὶς μάλιστα νὰ περιμεῖνῃ τὴν ἀνεψιάν του.

Ἡ Χαρίκλεια δὲν ἀπεσύρετο ποτὲ εἰς τὸν κοιτῶνά της πρὶν ὁ θεὸς της εὐκαιρώσῃ ὀλόκληρον τὴν φιάλην· ὕθεν ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸ δειπνὸν τὸν ἀπεχαιρέτισε καὶ ἦλθεν εἰς τὸ δωμάτιόν της κρατοῦσα τὴν σανίδα. Καθήσασα δὲ ἤρχισε ν' ἀντιγράφῃ μὲ ἀπειρον ὑπομονὴν καὶ ἐπιμελείαν τὴν λέξιν τὴν ὁποίαν εἶχε γράψῃ ὁ θεὸς της. Ἐπαναλαβοῦσα δὲ πολλάκις τὴν αὐτὴν ἐργασίαν κατώρθωσεν ἐπὶ τέλους νὰ ζωγραφίσῃ τὰ στοιχεῖα. Ἀφοῦ δὲ μετρήσασα ἐν πρὸς ἐν αὐτὰ ἐβεβαίωθη ὅτι δὲν παρέλιπε κανὲν, ἐστράφη περὶ τὴν τράπεζαν πάλλουσα τὴν καρδίαν ἀπὸ εὐχαρίστησιν ὡς ἂν εἶχε κινήσει μεγάλην νίκην· ἡ λέξις Χαρίκλεια τὴν ὁποίαν εἶχε γράψῃ τῆ ἐφαίνετο θαυμασία, καὶ κατὰ τὴν ἰδέαν της θὰ ἠρμήνευε τὰ ὠραιότερα πράγματα τοῦ κόσμου. Εἰς αὐτὴν καὶ μόνον ἐσυγκέντρωνε πλῆθος ἰδεῶν γλυκυτάτων, μυστηριωδῶν, θελκτικωτάτων. Δὲν ὑπέθετεν ὅτι ἦτο τὸ ὄνομά της.

Ἦτο τότε Ἰούλιος, καὶ τῆς νυκτὸς ὁ ἀῆρ ἔπνεε καθαρὸς καὶ δροσερός· ἡ Χαρίκλεια ἤνοιξε τὸ παράθυρον, καὶ μὲ κόμην λυτὴν, μὲ βραχίονα συνεσταυρωμένους, μὲ ὀφθαλμούς λαμπροὺς, ἐξέριψε τὰ βλέμματα εἰς τὴν στενὴν αὐτὴν παρακειμένην οἰκίαν, ὅπου

εὐρίσκοντο συσσωρευμένοι πολλὰι δημόσιοι ἄμαξαι. Εἰς τὴν ὑγρὰν, ψυχρὰν καὶ νοσώδη αὐτὴν αὐλὴν οὔτε ἀκτὶς ἡλίου εἶχε πέσει ποτὲ, διότι τὸ ὕψος τῆς οἰκίας ἐμπόδιζεν αὐτὴν.

Ἡ Χαρίκλεια ἠτοιμάζετο νὰ κλείσῃ τὸ παράθυρον ὅτε ἐνόμισεν ὅτι μεταξὺ τοῦ σκότους τῆς αὐλῆς εἶδε σκιὰν ἀνθρώπου βραδέως περιπατοῦντος· ἡ νέα ἐφοβήθη χωρὶς νὰ ἐννοῇ διὰ τί, διότι ὁ θεὸς τῆς δὲν ἦτο μακρὰν· οἱ βρογχασμοὶ τοῦ ἠκούοντο καὶ εἰς τὸν κοιτῶνά της. Πλὴν τούτου τί εἰζήτει κλέπτῃς εἰς τὴν αὐλὴν ἐκείνην;

Καὶ ὅμως ὁ ἄνθρωπος ἐπεριπάτει· ἡ Χαρίκλεια τὸν ἐβλεπεν ὀπισθεν μιᾶς ἀμάξης ἀτενίζοντα τὸ παράθυρόν της. Μετὰ μικρὸν ἠσθάνθη ἀναγεννώμενον τὸ θάρσος της, καὶ λαβοῦσα λύχνον, ἐπρότεινεν αὐτὸν ἐντὸς τοῦ παραθύρου καὶ ἐφώτισε τὴν αὐλὴν. Ἰδὼν ὁ μαρκίων Μωβρὺ, ὁ κωφάλαλος τοῦ θεάτρου, ὅτι ἀνεκαλύφθη, ἐγονυπέτησε καὶ σηκώσας τὰς χεῖρας μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ ἐβλεπε τὴν Χαρίκλειαν.

Ἰκνήνη ὥραν ἔμειναν εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην, ἡ μὲν Χαρίκλεια κρατοῦσα εἰς τὸ παράθυρον τὸν λύχνον, ὁ δὲ μαρκίων γονυπετής. Ἐὰν ὁ Ῥωμαῖος καὶ ἡ Ἰουλιέττα, οἵτινες ἄπαξ μόνον συνηγήθησαν εἰς χορὸν προσωπιδόφορων, ἔδωκαν πρὸς ἀλλήλους ὑποσχέσεις τὰς ὁποίας καὶ ἐτήρησαν ἀκριβῶς, φαντάσθητε ὅποια ἦσαν τὰ νεύματα καὶ τὰ βλέμματα δύο ὄντων, ἅτινα δὲν ἐδύναντο νὰ ἐκφράσωσι τὰ αὐτὰ πράγματα εἰμὴ μόνον κατὰ νοῦν.

Γελοῖον βεβαίως εἶναι τὸ νὰ προσπαθῇ τις νὰ ἀναβῇ εἰς τὴν κορυφὴν ἀμάξης· γελοιοδέστερον δὲ ἐὰν ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς, φορῶν κάλτας μεταξωτὰς καὶ ἐνδυμα πολυτελεῖς ζητεῖ νὰ πηδήσῃ ἀπὸ τῆν ἄμαξαν εἰς παράθυρον· ἀλλ' ὅταν τις ἀγαπᾷ τὸ γελοῖον εἶναι τοιοῦτον;

Ὅταν ὁ μαρκίων Μωβρὺ ἀνέβῃ εἰς τὸ δωμάτιον τῆς Χαρίκλειας, ἐχαιρέτισεν αὐτὴν μὲ εὐγένειαν ὁποῖαν ἀπαντῶμεν εἰς τὸν Κεραιμικόν. Ἐὰν δὲ ἐδύναντο νὰ ὁμιλήσῃ θὰ τῇ διηγείτο ἴσως πῶς ἔλαβε τὴν προσοχὴν τοῦ παιδαγωγοῦ του, καὶ ἦλθε νὰ διανυκτερεύσῃ ὑπὸ τὸ παράθυρόν της, πῶς τὴν παρεκλούθησεν ἐξεληθοῦσαν ἀπὸ τὸ θεάτρον, πῶς ἐν βλέμμα της μετέβαλεν ὀλοκλήρον τὸν βίον του, πῶς τέλος πάντων μόνον αὐτὴν ἠγάπα εἰς τὸν κόσμον, καὶ μόνον εὐτυχίαν ἐθεώρει τὸ νὰ προσφέρῃ αὐτῇ τὴν χεῖρα καὶ τὴν περιουσίαν του· ὅλα ταῦτα ἦσαν γεγραμμένα εἰς τὰ χεῖλη του· ἀλλ' ὁ ἀντιχαιρετισμὸς τῆς Χαρίκλειας ἐξήγησεν αὐτῷ ὅτι ἡ διήγησίς του θὰ ἦτο περιττὴ, καὶ ὅτι ἠδιαφόρει νὰ μάθῃ πῶς ἦλθεν ἐκεῖ ἀπὸ ἄπαξ ἦλθε.

Ὁ δὲ Κ. Μωβρὺ, ἂν καὶ ἐδείχθη τολμηρὸς ἢ μάλλον ἀυθάδης εἰσχωρήσας κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πρὸς

ἐκείνην τὴν ὁποῖαν ἠγάπησεν, ἐλθὼν ὅμως ἐφέρθη μὲ μεγίστην σεμνότητά καὶ εὐπρέπειαν. Ἀφοῦ ἐχαιρέτισε τὴν Χαρίκλειαν ἠπόρει πῶς νὰ ἐρωτήσῃ αὐτὴν, ἐὰν συγκατετίθετο νὰ γείνη σύζυγός του· αὐτὴ δὲ δὲν ἐνόει τί ἐσήμαινον τὰ νεύματά του. Ἰδὼν ἐπὶ τῆς τραπέζης τὴν σανίδα ἐφ' ἧς ἦτο γεγραμμένον τὸ ὄνομά της, ἔλαβε τὸ κονδύλιον καὶ ἔγραψε πλησίον Πέτρος.

— Τί σημαίνουν αὐτὰ; ἀνέκραξέ τις βαρεῖα φωνή· τί εἶναι αὐτὰ αἱ νυκτεριναὶ συνεντεύξεις; ἀπὸ ποῦ ἦλθεσ ἐδῶ, κύριε; Καὶ τί ἦλθεσ νὰ κάμῃς;

Ὁ ἐρωτήσας ταῦτα ἦτον ὁ γέρον Γερῶ ὅστις ἦλθεν ἔχων ἦθος μαινομένου.

— Ἠραῖον πράγμα! ἐξηκολούθησε. Μὴν θαρρῆς ὅτι ἐκοιμούμην, καὶ ὅτι δὲν ἤκουσα τὰ πατήματά σου; Τί ἄνθρωπος εἶσαι καὶ ἐκαντζάρωσες τὴν νύκτα ἀπὸ τὸ παράθυρον; Τί σκοπὸν ἔχεις; Νὰ σπάσῃς καμμίαν ἄμαξαν, νὰ χαλάσῃς ἄλλα πράγματα, νὰ ἀτιμάσῃς τιμίους ἀνθρώπους...

Πλὴν καὶ αὐτὸς δὲν μὲ ἀκούει, ἀνεφώνησε μετ' ὀλίγον· ὁ δὲ μαρκίων λαβὼν μολυβδοκόνδυλον καὶ χαρτίον ἔγραψε ταῦτα· « Ἀγαπῶ τὴν Κ. Χαρίκλειαν καὶ θέλω νὰ τὴν νυμφευθῶ· ἔχω ἐξήντα χιλιάδας φράγκα εἰσόδημα. Θελετε νὰ μὲ τὴν δώσετε;

Ὁ δὲ Γερῶ ἀναγνούς ταῦτα εἶπε· — Φαίνεται ὅτι μόνον οἱ βωβοὶ τελειοῦν τὰς ὑποθέσεις τόσον γρήγορα. Πλὴν, κύριε, ἐπρόσθεσε μετὰ μικρὸν, δὲν εἶμαι πατὴρ ἀλλὰ θεὸς της. Πρέπει νὰ ζητήσωμεν τὴν ἄδειαν τοῦ πατρός.

Θ.

Ἀλλὰ δὲν ἦτον εὐκόλος ἡ συγκατάθεσις τοῦ πατρός· ὄχι ὅτι δὲν ἐπεθύμει νὰ καταστήσῃ τὴν θυγατέρα του ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγώτερον δυστυχῆ, ἀλλὰ διότι ἐβλεπε δυσκόλιαν σχεδὸν ἀνυπερβλήτων. Ἐπρόκειτο νὰ συζευθῶσι δύο πάσχοντες τὴν αὐτὴν τρομερὰν ἀσθένειαν· ὥστε πιθανώτατον ἦτο καὶ τὰ τέκνα νὰ ἔλθωσιν ἐπίσης δυστυχῆ εἰς τὸν κόσμον.

Ὁ ἰπότης, ζῶν πάντοτε εἰς τὴν ἐξοχὴν, ἐπέρα τὸν βίον του μελαγχολικὸς καὶ μεμονωμένος· ἡ Ἰουλίττα εἶχεν ἐνταφιασθῆ, καὶ τὸν τάφον της ἐσκέπαζαν ἰτέκι. Ἐνταῦθα ἐρχόμενος καθ' ἑκάστην ὁ ἰπότης ἔμεινε πολλὰς ὥρας καὶ ἔτρεφε τὴν κλύπην του ἀναπολῶν τὰ παρελθόντα.

Ἐνταῦθα ἦλθε μίαν τῶν ἡμερῶν καὶ ὁ Γερῶ. Τὴν ἐπιούσαν τῆς ἡμέρας καθ' ἣν εἶχεν εὑρεῖ τὸν Πέτρον εἰς τὸν θάλαμον τῆς ἀνεψιᾶς του, παραλαβὼν αὐτὴν ἦλθεν εἰς τὴν ἐξοχὴν του, καὶ ἀφείδεν αὐτὴν ἐκεῖ μετέβῃ εἰς τοῦ ἰπότητος. Ὁ Πέτρος, εἰδοποιηθεὶς περὶ τοῦ ταξιδίου τούτου, ὑπεσχήθη νὰ μείνῃ πιστὸς καὶ νὰ μὴ παραβῇ τὸν λόγον του. Ὁρφανὸς ὢν πρὸ πολλοῦ καὶ κύριος τῆς περιουσίας του, μόνον χρεὸς ἔ-

χων ν' ἀκούῃ καὶ τοῦ κηδεμόνος τοῦ τὴν γνώμην, δὲν ἐφοβείτο κανὲν ἐμπόδιον· ὁ δὲ Γερῶ, ἐπεθύμει μὲν νὰ συνενώσῃ τοὺς δύο νέους, ἀλλὰ δὲν συγκατετίθετο νὰ ἐπιτρέψῃ καὶ δευτέραν συνέντευξιν ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ πατρός καὶ τοῦ συμβολαιογράφου.

Ὅτε ὁ ἰπότης ἤκουσε τὴν πρότασιν ἔμεινε ἔκθαμβος. Ὅτε δὲ ἔμαθε καὶ τὰ τοῦ θεάτρου καὶ τὸν τρόπον τῆς προτάσεως εἶπεν ὅτι ἀδύνατος εἶναι τοιαύτη μυθιστορία· ἀλλὰ πεισθεὶς ἐπὶ τέλους ὅτι ἐσπουδασιολογεῖ ὁ Γερῶ ἀπεκρίθη·

— Θέλεις λοιπὸν νὰ ἐνώσωμεν δύο δυστυχῆ ὄντα; Δὲν ἀρκεῖ ὅτι ἔχομεν εἰς τὴν οἰκογένειάν μας τὴν ταλαίπωρον νέαν τῆς ὁποίας εἶμαι πατὴρ, καὶ θέλεις νὰ διπλασιάσωμεν τὴν δυστυχίαν μας; Εἶμαι λοιπὸν καταδικασμένος νὰ ζήσω περικυκλωμένος ἀπὸ ἀνθρώπους ἀξίους καταφρονήσεως καὶ οἴκτου; Πρέπει νὰ περάσω τὴν ζωὴν μου μὲ βωβοὺς, νὰ γηράσω μὲ βωβοὺς καὶ νὰ μὲ θάψουν βωβοὶ; Καὶ τὸ ὄνομά μου, διὰ τὸ ὁποῖον, ὁ Θεὸς τὸ ἠξεύρει, δὲν ὑπερφηρανεύομαι, τὸ ὁποῖον ὅμως εἶναι τοῦ πατρός μου, πρέπει νὰ τὸ ἀφήσω εἰς δυστυχεῖς οἱ ὅποιοι οὔτε νὰ τὸ προσφέρουν ἠξεύρου;

— Νὰ τὸ προσφέρουν βεβαίως ὄχι, ἀπεκρίθη ὁ Γερῶ· ἀλλὰ νὰ τὸ ὑπογράψουν μάλιστα.

— Τί λέγεις; ἀνέκραξεν ὁ ἰπότης· εἶσαι τρελός.

— Καθόλου δὲν εἶμαι τρελός, ἀπεκρίθη ὁ Γερῶ· ὁ νέος μαρκίων γράφει ἀξιόλογα καὶ μὲ πολλὴν ταχύτητα· σὲ τὸ βεβαιῶνω ἐγὼ ὁ ὁποῖος ἔχω εἰς τὸ θυλάκιόν μου τὴν ἐγγραφὸν πρότασίν του.

Εἶπε καὶ ἔδειξεν εἰς τὸν ἰπότην τὸ χαρτίον ἐφ' οὗ εἶχε γράψῃ ὁ μαρκίων Μωβρὺ τὴν λακωνικὴν μὲν ἀλλὰ καθαρὰν πρότασίν του.

— Παράδοξον! ἀνεφώνησεν ὁ ἰπότης· ἀπὸ πότε οἱ βωβοὶ γράφουν; τί παραμύθια μὲ λέγεις;

— Ἀπὸ πότε γράφουν καὶ πῶς μανθάνουν δὲν ἠξεύρω, ἀπεκρίθη ὁ Γερῶ· ἠξεύρω μόνον ὅτι τὴν ἐπιγά εἰς τὸ θεάτρον διὰ νὰ διασκεδάσῃ, καὶ ὅτι εἶδαμεν τὸν νέον αὐτὸν γράφοντα μὲ ἄκραν εὐκόλιαν εἰς πλάκα. Καὶ ἐγὼ ἐνόμιζα ὅτι οἱ βωβοὶ γεννῶνται βωβοὶ διὰ νὰ μὴ λέγουν τίποτε· ἀλλὰ φαίνεται ὅτι σήμερον ἔγεινεν ἀνακάλυψις διὰ μέσου τῆς ὁποίας καὶ ὁμιλοῦν καὶ γίνονται καταληπτοί. Μὲ εἶπαν ὅτι ἓνας ἀββάς, τοῦ ὁποῖου ἐλησμόνησα τὸ ὄνομα, ἐφεύρα τὴν μέθοδον αὐτὴν. Τὸ κατ' ἐμὲ ἠξεύρεις ὅτι τὰς πλάκας συνείθισα νὰ τὰς βάλλω εἰς τὰ κτίριά μου· οἱ Παρισίνοὶ ὅμως εἶναι πονηροί.

— Καὶ εἶναι σπουδαῖα ὅσα μὲ λέγεις;

— Σπουδαιότατα· ὁ μαρκίων αὐτὸς εἶναι πλούσιος καὶ εὐμορφος καὶ εὐγενής· σὲ τὸ ἐγγυῶμαι. Ἐὰν δὲν ὑπανδρεύσῃ τὴν Χαρίκλειαν τί θὰ τὴν κάμῃς; Ναι μὲν δὲν ὁμιλεῖ, ἀλλὰ μήπως αὐτὴ πταίη; Τί νὰ γίνῃ λοιπὸν; Δὲν πρέπει νὰ μείνῃ ἀνύπανδρος

διὰ παντός. Ἰδοὺ ἓνας ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος τὴν ἀγαπᾷ. Ἐὰν τοῦ τὴν δώσῃς δὲν θὰ τὴν βαρυνθῇ ποτὲ διὰ τὸ φυσικὸν τῆς ἐλάττωμα, διότι καὶ αὐτὸς ἔχει τὸ ἴδιον. Ἐννοοῦνται μεταξὺ των χωρὶς νὰ ἔχουν ἀνάγκη καὶ νὰ φωνάζουν. Ὁ μαρκίων ἠξεύρει καὶ νὰ διαβάσῃ καὶ νὰ γράφῃ· ἡ Χαρίκλεια θὰ μάθῃ καὶ αὐτὴ. Ἐὰν σ' ἐπρότεινε νὰ ὑπανδρεύσῃς τὴν θυγατέρα σου μετὰ φλὸν παραδείγματος χάριν, εἶχες δίκαιον νὰ γελᾷσῃς· ἀλλὰ σὲ προτείνω βωβόν. Βλέπεις ὅτι δεκαεὶ ὀλοκλήρους χρόνους ἂν καὶ εἶσαι πατὴρ της δὲν ἐπαρηγορήθῃς ποτὲ· πῶς λοιπὸν θέλεις νὰ τὴν ὑπανδρεύθῃ ἄνθρωπος τέλειος ὅπως ἡμεῖς καὶ νὰ μὴν βαρυνθῇ; Ἐνώσω ὁμιλεῖ ὁ Γερῶ, ὁ ἰπότης ἔστρεψε τὸ βλέμμα πρὸς τὸν τάφον τῆς συζύγου του, καὶ ἐφαίνετο ὅτι τὴν ἐσυμβουλεύετο.

— Νὰ ἡμπορῇ νὰ σκέπτεται ἡ κόρη μου! εἶπε μετὰ μακρὰν σιωπὴν· εἶναι δυνατόν; Τὸ συγχωρεῖ ὁ Θεός;

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἦλθεν ὁ ἐφημέριος τοῦ χωρίου.

— Ἄγιε ἐφημέριε, εἶπεν ὁ ἰπότης, ἐπειδὴ λαμβάνετε ἐνίοτε ἐφημερίδας θὰ ἔχετε εἰδήσεις· ἠκούσατε τίποτε δι' ἓνα ἱερέα ὁ ὁποῖος δίδει ἀγωγὴν εἰς βωβοὺς;

Δυστυχῶς ὅμως ὁ ἐφημέριος ἦτον ἄνθρωπος ἀπλοῦς καὶ ἀμαθὴς καὶ εἶχε τὰς προλήψεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

— Δὲν ἠξεύρω, ἀπεκρίθη, ποῖον ἐννοεῖται· ἐκτὸς μόνον ἂν θέλετε νὰ ὁμιλήσετε διὰ τὸν ἀββᾶν de l'Épée.

— Ναι, ναι, ἀνέκραξεν ὁ Γερῶ· αὐτὸ τὸ ὄνομα μὲ εἶπαν.

— Καὶ τί νομίζετε; ἠρώτησεν ὁ ἰπότης τὸν ἱερέα.

— Δὲν ἡμπορῶ ν' ἀποκριθῶ ἀκριβῶς διότι κ' ἐγὼ δὲν εἶμαι πεπεισμένος· ἀλλὰ, κατὰ τὰς πληροφορίας τὰς ὁποίας ἔχω, νομίζω ὅτι ὁ αἰδεσιμώτατος αὐτὸς de l'Épée, ὁ ὁποῖος φαίνεται καλὸς καὶ σεβάσιμος ἄνθρωπος, δὲν ἐπέτυχε.

— Τί ἐννοεῖτε; εἶπεν ὁ Γερῶ.

— Ἐννοῶ ὅτι πολλὰκις καὶ οἱ καλῆτεροι σκοποὶ ἀποτυγχάνουν. Εἶναι ἀναμφίβολον, καθόσον ἔμαθα, ὅτι πολλὰκις προσπάθειαι κατεβλήθησαν· νομίζω ὅμως ὅτι τὸ νὰ διαβάσῃ οἱ βωβοὶ εἶναι παραμύθι.

— Πῶς εἶναι παραμύθι, ἀνέκραξεν ὁ Γερῶ, ἀφοῦ τὸ εἶδα μὲ τὰ μάτια μου!

— Δὲν ἐναντιόνομαι, ἀπεκρίθη ὁ ἐφημέριος· ἄνθρωποι ὅμως σοφοὶ καὶ διακεκριμένοι, καὶ μάλιστα καθηγηταὶ τοῦ πανεπιστημίου, μὲ ἐβεβαίωσαν ὅτι τὸ πράγμα εἶναι ἀδύνατον.

— Ὅ,τι βλέπω δὲν εἶναι ἀδύνατον, ὑπέλαβεν ὁ ἀγαθὸς Γερῶ. Ἐταξείδευσα ἑκατὸν μίλια διὰ νὰ ἔλθω

νά δειξω εἰς τὸν ἱππότην τοῦτο τὸ ἔγγραφο. Τὸ πρᾶγμα εἶναι καθαρὸν ὅσον καὶ ὁ ἥλιος.

Καὶ ἔδειξε τὴν σημείωσιν τοῦ Πέτρου εἰς τὸν ἐφ' ἑμῖνον οὗτος δὲ ἀπορήσας καὶ προσβλήθεις συγχρόνως παρετήρησε τὸ ἔγγραφο, τὸ ἀνέγνωσε πολλὰ καὶ τὸ ἀπέδωκεν ἀγνοῶν τί νὰ εἴπῃ.

Ὁ δὲ ἱππότης ἐπεριπάτει σιωπηλὸς, καὶ οἱ δισταγμοὶ τοῦ ἀντὶ νὰ μετριάσθωσιν ἤζανον.

— Ἐάν ὁ Γερῶν, ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν, ἔχῃ δίκαιον, ἐγὼ δὲ δὲν συγκατανεύσω, θὰ πράξω σχεδὸν κακούργημα. Ἴδου παρουσιάζεται χεὶρ ζητοῦσα νὰ καθοδηγήσῃ εἰς τὰ σκότη, εἰς τὰ ὁποῖα πλανᾶται, τὴν νέαν τὴν ὁποίαν ἐγὼ ἔφερα εἰς τὸν κόσμον· καὶ μὲν ἡ χεὶρ αὐτὴ δὲν θὰ τὴν εὐγάλη ἀπὸ τὰ σκότη, ἀλλὰ τοῦλάχιστον θὰ τὴν βοηθήσῃ εἰς τὸ νὰ νομίζῃ ὅτι εἶναι εὐτυχής. Διὰ τί νὰ τὴν ἐμποδίσω; τί θὰ ἔλεγε ἀν' ἐξῆς ἡ μάνα τῆς;

Καὶ στρέψας πάλιν τὸ βλέμμα πρὸς τὸν τάφον τῆς γυναικὸς τοῦ, ἔλαβε τὸν βραχίονα τοῦ Γερῶ καὶ εἶπεν αὐτῷ·

— Κάμε ὅ,τι θέλεις.

— Δόξα σοι ὁ Θεός! ἀνερώνησεν ὁ Γερῶ ὑπάγω νὰ σὲ τὴν φέρω, εἶναι εἰς τὴν ἐξοχὴν μου.

— Ὅχι! ποτέ! ἀνέκραξεν ὁ πατήρ. Ἐπιθυμῶ νὰ εἶναι εὐτυχής, ἀλλὰ νὰ τὴν ἐξαγαδῶ... ποτέ!

Ὁ Πέτρος καὶ ἡ Χαρίκλεια συνῆλθον εἰς γάμον εἰς Παρισίους· μόνον δὲ μάρτυρες ἦσαν ὁ θεὸς καὶ ὁ παιδαγωγός. Ὅτε δὲ ὁ ἱερεὺς ἠρώτησε κατὰ τὴν τάξιν τὸν Πέτρον ὁποῖα ἦτο ἡ θέλησίς του αὐτὸς, διδάχθεις πρὸ τῆς τελετῆς, ἔνευσε τὴν κεφαλὴν· ἡ δὲ Χαρίκλεια, μιμουμένη τὸ παράδειγμα τοῦ συζύγου τῆς, ἔνευσε καὶ αὐτὴ τὴν ἐδικὴν τῆς.

Μετὰ τὴν τελετὴν ἀνέβησαν εἰς λαμπρὸν ὄχημα τὸ ὁποῖον ἡ Χαρίκλεια παρετήρει μὲ παιδικὴν περιέργειαν· οὐχ ἦττον δὲ ἔμεινεν ἐκστατικὴ καὶ ὅτε ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀνδρός τῆς. Τὰ δωμάτια, οἱ ἵπποι, οἱ ὑπηρέται, ὅλα τῇ ἐφαίνοντο θαύματα.

Γ.

Ἡ Χαρίκλεια ἐγένετο μήτηρ. Μίαν δὲ τῶν ἡμερῶν ἐνῶ ὁ πατήρ τῆς ἐπεριπάτει κατὰ τὴν συνήθειαν μελαγχολικὸς εἰς τὸν κήπον τοῦ, ἔλαβεν ἐπιστολὴν, γεγραμμένην ἀπὸ χεὶρᾶ ἀγνωστοῦ αὐτῷ. Ἦτο δὲ τῆς θυγατρὸς τοῦ καὶ περιεῖχε ταῦτα·

« Πάτερ μου! ὀμιλῶ ὅχι μὲ τὸ στόμα ἀλλὰ μὲ τὴν χεὶρά μου· τὰ ταλαίπωρα χεῖλη μου εἶναι πάντοτε κλειστά, καὶ ὁμως ἔμαθα νὰ ὀμιλῶ. Ὁ διδάσκαλός μου μ' ἐδίδαξε νὰ σὲ γράψω. Ἐδυσκολεύθη πολὺ ἕως νὰ μάθω. Πρῶτον ἐδιδάχθην πῶς νὰ ὀμιλῶ μὲ τὰ δάκτυλα, καὶ ἔπειτα πῶς νὰ γράψω.

» Ἐχω ὠραιότατον παιδίον, διὰ τὸ ὁποῖον δὲν ἐτολμοῦσα νὰ σὲ γράψω φοβουμένη μήπως γίνῃ ὡς

τοὺς γονεῖς τοῦ. Ἀλλὰ δὲν κατώρθωσα νὰ ἀναβάλω περιπλέον τὴν εὐχαρίστησιν τοῦ νὰ γράψω, ἀν καὶ ὁ σύζυγός μου καὶ ἐγὼ εἴμεθα ἀνήσυχτοι μὴ δυνάμενοι νὰ ἀκούσωμεν. Ναὶ μὲν ἡ τροφὸς ἀκούει, ἀλλὰ φοβούμεθα μὴν ἀπατάται. Διὰ τοῦτο περιμένομεν ἀνυπομόνως νὰ ἰδῶμεν νὰ κινήσῃ τὰ χεῖλη τοῦ. Ἠρωτήσαμεν τοὺς ἰατροὺς ἐάν εἶναι δυνατὸν νὰ ὀμιλήσῃ τὸ παιδίον δύο ἀλάλων, καὶ μᾶς ἀπεκρίθησαν καταφατικῶς· ἀλλὰ δὲν τὸ πιστεύομεν ἀκόμη.

» Φαντασθῆτε μὲ ποῖον φόβον βλέπομεν πρὸς πολὺ τὸ ταλαίπωρον τοῦτο παιδίον, καὶ πῶς εἴμεθα ἀνήσυχτοι ὅταν τὸ βλέπομεν μὲν ὅτι ἀνοίγει τὰ χεῖλη τοῦ δὲν ἠξεύρομεν ὁμως καὶ ἂν ἐκβάλῃ φωνήν. Βεβαιωθῆτε ὅτι συλλογίζομαι ἀδικόπως τὴν μητέρα μου, ἡ ὁποία θὰ ἦτον ἀνήσυχτος δι' ἐμὲ ὅσον κ' ἐγὼ διὰ τὸ τέκνον μου.

» Ἐάν μὲ ἀγαπᾶτε, πάτερ μου, ἐλπίζω ὅτι θὰ ἔλθετε νὰ μὲ ἰδῆτε· καὶ θὰ χαρῆ καὶ θὰ σὰς εἶναι εὐγνώμων ἡ εὐσεβάστως ὑπογραφομένη κόρη σας

» ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ. »

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ὁ ἱππότης ἔμεινεν ἐκστατικός· τῷ ὄντι, ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν, τῆς Χαρίκλειας εἶναι τοῦτο τὸ γράμμα! Πρέπει νὰ ἀκούσω τὴν πρόσκλησίν τῆς καὶ νὰ ὑπάγω νὰ ἀνανεώσω τὴν πληγὴν μου;

— Πρέπει νὰ ὑπάγῃς, ἀπεκρίθη ὁ Γερῶ ὅτε ἐζήτησε τὴν γνώμην τοῦ ἱππότης. Θέλεις νὰ ἐγκαταλείψῃς τὸ αἷμά σου; Δὲν σὲ ἀρκεῖ ὁ ἔλεγχος τῆς συνειδήσεως ὅτι ἀφῆκες τὴν γυναῖκά σου εἰς τὸν χορὸν καὶ ἔφυγες; Ἐρχομαι καὶ ἐγὼ μαζὶ σου, ἀν καὶ λυποῦμαι ὅτι δὲν ἐπροσκάλεσε καὶ ἐμὲ, ὁ ὁποῖος τὴν ἠνοῖξα πάντοτε τὴν θύραν μου χωρὶς νὰ τὴν κρούσῃ.

Ἡ Χαρίκλεια καὶ ὁ Πέτρος ἐκάθηοντο εἰς ὠραῖον καὶ κατὰκοσμον δωμάτιον ὅτε εἰσῆλθον ὁ πατήρ καὶ ὁ θεὸς τῆς. Εἰς τράπεζαν ἦσαν ζωγραφίαι, βιβλία καὶ ἄλλα σχέδια. Καὶ ὁ μὲν σύζυγος ἀνεγίνωσκεν, ἐκείνη δὲ ἐκένει καὶ τὸ παιδίον ἐπαίζεν ἐπὶ τοῦ τάπητος.

Ὁ μαρκίων ἰδὼν αὐτοὺς ἐσηκώθη, ἡ δὲ Χαρίκλεια ἔτρεξε πρὸς τὸν πατέρα τῆς ὅστις ἠσπάσθη αὐτὴν περιπαθῶς καὶ δακρύων. Ἀλλ' ὅτε εἶδε τὸ παιδίον ἐνόμισεν ὅτι καὶ αὐτὸ ἦτο κωφάλαλον καὶ ἀνέφριξε.

— Καὶ ἄλλος βωβός! ἀνέκραξεν.

Ἡ Χαρίκλεια δὲν ἤκουσε μὲν ἀλλ' ἐμάντευσε τὸν πατέρα τῆς· καὶ ἀνασηκώσασα τὸν υἱὸν τῆς, ἔβαλε τὸν δάκτυλόν τῆς εἰς τὰ μικρά του χεῖλη καὶ ἔτριψεν αὐτὰ παρακινουσα αὐτὸ νὰ ὀμιλήσῃ· καὶ τὸ παιδίον ἀνοῖξαν τὸ στόμα, ἐπρόφερε τὰς λέξεις ταύτας τὰς ὁποίας εἶχε μάθει·

— Καλ' ἡμέρα, παπᾶ!

— Βλέπεις εἶπεν ὁ Γερῶ ὅτι ὁ Θεὸς τὰ συγχωρεῖ ὅλα, καὶ πάντοτε;

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΚΔΟΤΩΝ.

(Συνέχ. Ἰδε φυλλάδ. 290.)

—οοο—

» Ἐπὶ τῆς δευτέρας περιόδου δὲν φαίνονται εἰς τὰ σχολεῖα εἰμὴ παιδιάρια· διότι τότε ἡ συνείρεσις τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῶσι τὸν καιρὸν τῶν, ἦτο κατέναντι τοῦ ἐχθροῦ.

» Ἀλλ' ἡ τελευταία πάροδος πρὸς τὴν εἰρήνην καὶ τὸν διοργανισμὸν, παρέχει πληθὸς ἐσθίων, καὶ τώρα οὗτοι εἶναι πολῖται πάντων τῶν ἐπιτηδευμάτων, οἵτινες ὅταν ἡ πατρίς τῶν συγκαταταχθῆ μεταξὺ τῶν αὐτονομουμένων ἐθνῶν, θέλουν ὥστε νὰ ἐμποροῦν νὰ παραβάλλωνται ὄχι ἀναρμόστως μετὰ τῶν ἐκπεπολιτευμένων ἀνθρώπων.

» Ἐάν τις ζητήσῃ τέλος πάντων τὴν ὑπάρχουσαν ἀναλογίαν μεταξὺ τῶν σχολείων τῆς νέας μεθόδου καὶ τῶν τῆς παλαιᾶς, καθὼς καὶ τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν ἑκατέρων, εὐρίσκει·

» α^{ον}. Ὅτι κατὰ τὴν ὑπὲρ τὰς τρεῖς ἑκατονταετηρίδας δυναστείαν τῆς Ὀθωμανικῆς Πόρτας δὲν ἐφάνη συστημένον εἰς τὰς ἀνωτέρω εἰρημένας 17 νήσους εἰμὴ ἐν μόνον Ἀλληλοδιδασκτικὸν σχολεῖον, καὶ τὸ σχολεῖον τοῦτο ἦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις βέβαιον προμήνυμα, καρπὸς πρώιμος τῆς ἐπαναστάσεως.

» β^{ον}. Ὅτι ἐπὶ τῶν πολυταράχων ἐπτά τῆς ἐπαναστάσεως χρόνων, οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἔθνους, μ' ὄλας τὰς χαλεπὰς περιστάσεις εἰς τὰς ὁποίας εὐρίσκοντο, μὴ παραβλέποντες τὴν δημόσιον ἐκπαίδευσιν, εἶχον παραδεχθῆ διὰ θεμελιώδους νόμου τὴν Λαγκαστρικὴν μέθοδον· ὅτι ἐπομένως 14 σχολεῖα συστηθέντα ἐξ ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ἦσαν Ἀλληλοδιδασκτικὰ καὶ ἐφοιτῶντο αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ ἀπὸ πλείονος τῶν 2[8 τῶν μαθητῶν τῶν ἀνηκόντων εἰς τὰ σχολεῖα τῆς ἐπαναστάσεως.

» γ^{ον}. Ὅτι 9 ἐκ τῶν σχολείων τῆς τρίτης περιόδου, ἦγον ὄχι πλέον τὸ 1[4 μόνον, καθὼς ἐπὶ τῆς δευτέρας, ἀλλὰ τὰ 3[7 ἦσαν Ἀλληλοδιδασκτικὰ, καὶ συνίσταντο πάντοτε αὐτομάτως, ἐκτὸς τοῦ τῶν Ὀρφανῶν τοῦ παρὰ τοῦ Κυβερνήτου ἐμπιστευθέντος εἰς τὸν Κλεόβουλον· ὅτι κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τὰ τῆς Ἀλληλοδιδασκτικῆς Μεθόδου σχολεῖα δὲν ἐφοιτῶντο πλέον, καθὼς ἐπὶ τῆς δευτέρας, ἀπὸ μόνον τὰ 2[5, ἀλλ' ἀπὸ πλείονος ἢ τὰ 3[8 τῶν μαθητῶν, ὅτι αὐτὰ οὐδὲ παρῆγον πλέον, κατὰ μέσον ὄρον, ὡς ἐπὶ τῆς δευτέρας ἕκαστον ἀνὰ 40 μόνον, ἀλλ' ἀνὰ 45 μαθητῶν· καὶ ὅτι τὰ τῆς παλαιᾶς μεθόδου σχολεῖα, τὰ ὁποῖα ἐπὶ τῆς δευτέρας, παρῆγον, κατὰ μέσον ὄρον, 19 μαθητῶν ἕκαστον, δὲν παρῆγον πλέον κατὰ ταύτην εἰμὴ 18 ἕκαστον.

» Σημειωτέον δὲ ὅτι οἱ 287 μαθηταὶ οἱ ἀποκτηθέντες κατὰ τὴν τρίτην περίοδον ἀπὸ τὰ τῶν δύο προηγουμένων σχολεῖα εὐρίσκοντο διηρημένοι μεταξὺ τῶν τῆς νέας καὶ τῶν τῆς παλαιᾶς μεθόδου, καθὼς ἦσαν καὶ εἰς τὰ σχολεῖα τὰ εἰς αὐτὴν ἰδιάζοντα, τῶν ἄλλων μαθητῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν τρίτην ταύτην περίοδον, τοῦτέστι κατὰ πρόοδον αὐξουσαν διὰ τὰ τῆς Ἀλληλοδιδασκτικῆς, καὶ μειουμένην διὰ τῆς παλαιᾶς μεθόδου.

» Οὕτως οἱ Ἕλληνες δεδουλωμένοι, προσδιωρισμένοι ἀπὸ τὸν δεσπότην τῶν νὰ ζῶσιν εἰς τὴν ἀμαθίαν, τὴν δικτηρήτριαν τῆς δουλείας, ἀπεγυμνώθησαν ἀπὸ παντὸς μέσου τῶν πρὸς τὴν παιδείαν.

» Ἐρχονται μετ' ὀλίγον νὰ συντρίψωσι τὰ δεσμά τῶν· καὶ τὸ πρῶτον δεῖγμα, τὸ ὁποῖον δίδουν τῆς ἐγγιζούσης ἀναγεννήσεώς των, εἶναι ὅτι δανείζονται παρὰ τῆς ἐκπεπολιτευμένης Εὐρώπης τὴν Ἀλληλοδιδασκτικὴν Μέθοδον, καὶ ἐν σχολεῖον τῆς Ναυτιλίας, ὅπου συνέρχονται παλαιοὶ πλοίαρχοι καὶ νέοι ναῦται, οἵτινες θέλουν νὰ γένωσιν ἐπιστήμονες τῶν θαλασσιῶν διὰ νὰ ἐλευθερώσωσι τὴν πατρίδα.

» Παρευθὺς λοιπὸν ἡ φωνὴ τῆς ἐλευθερίας ἀκούεται καὶ ἐξείρηνης, ἐνῶ ἡ ἐπανάστασις γενᾶ ὠδινῶς τὴν ἀνεξαρτησίαν, ἡ Ἀλληλοδιδασκτικὴ μέθοδος παραδέχεται ἀπὸ τὸ Πολιτικὸν Σύνταγμα. Τὰ σχολεῖα καὶ οἱ μαθηταὶ πενταπλασιάζονται, ἡ ἀνατροφή γίνεται σχεδὸν δημόσια εἰς πράγματα σπανίως διδασκόμενα πρότερον, καὶ ἡ Παλαιὰ Ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ ἱστορία, αἵτινες ἀναμιμνήσκουσαι εἰς τοὺς Ἕλληνας ποῖοι ὑπῆρξαν οἱ προπάτορές των, τοὺς δείχνουν τί πρέπει νὰ ἐπιμεληθῶσι νὰ γένωσι, καὶ ποῖα θέλουν γένει τὰ τέκνα τῶν μὲ καλὴν Κυβέρνησιν, ἡ παλαιὰ, λέγω, Ἑλληνικὴ Γλῶσσα καὶ ἱστορία διπλασιάζονται ἀναλόγως κατὰ τὴν διδασκαλίαν των.

» Ἰστέρον δὲ, κατὰ τοὺς τρεῖς καὶ ἡμισυ πρώτους μῆνας τῆς ἐποχῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν βλέπομεν τὴν ὁμοφωνίαν, τὰ προτερήματα καὶ τὴν καλοκάγαθίαν νὰ ὑποστηρίζωνται ἐπὶ τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως τῆς Πολιτείας, ἡ νέα μέθοδος διπλασιάζει τὰς προόδους τῆς ὡς πρὸς τὴν παλαιάν· ὁ ἀριθμὸς τῶν σχολείων ἀναβαίνει πλέον ἢ εἰς τὸ δεκαπλάσιον, παρ' ὅσον ἦσαν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς δουλείας. Ἡ σφαῖρα τῆς ἀνατροφῆς μεγαλοῦται ἐξαπλονωμένων τῶν ζωσῶν ξένων γλωσσῶν καὶ διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς Ἀγγλικῆς· ἡ Γεωγραφία καὶ Ἀριθμητικὴ, πραγματικαὶ ἀμφοτέραι ὁδηγήτριαι τοῦ ἐμπορίου, ἡ μὲν εἶναι ἀλφάβητον τῶν ἀκριβῶν ἐπιστημῶν, αἵτινες μετὰ τοῦ ἐμπορίου εἶναι πρὸς τὰ ἔθνη εὐγονοὶ πηγαὶ δόξης καὶ εὐδαιμονίας, ἡ Ἀριθμητικὴ γενικεύει τὴν διδασκαλίαν τῆς, ἡ δὲ Γεωγραφία διπλασιάζει τὴν ἀναλογίαν τῆς ἰδικῆς τῆς. Οἱ δὲ ἐφρηβοὶ καταλαμβάνοντες ποῖας μεταβολὰς ἔχουν νὰ παράξωσιν αἱ μαθήσεις αὐτῶν

τώρα, ὅτε ἐκ δούλων ἀνέλαβον ἀξιοπρέπειαν πολι-
τῶν, τρέχουν εἰς τὰ σχολεῖα διὰ νὰ λάβωσι κοσμίως
μετὰ τῶν νεωτέρων τὴν παιδείαν, τῆς ὁποίας εἶναι
ἐνδεεῖς.

»Τί νὰ εἶπῃ τις τώρα περὶ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων,
οἵτινες ἐφάνησαν ὅτι λυποῦνται διὰ τὴν Ἑλλάδα,
καὶ ἐτόλμησαν νὰ υπεραίρωσι τὸν πολιτισμὸν, τὸν
ὁποῖον ἐμελλε νὰ λάβῃ ὑποκάτω εἰς τὸν Σουλτάνον,
καὶ ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἤθελε τὴν στερήσει ἡ θέσις, εἰς
τὴν ὁποίαν εἶχε βαλθῆ;

»Ἐὰν ὑπῆρχον ἀκόμη ἐξ ἐκείνων τῶν ἄλλων ἀν-
θρώπων, οἵτινες ποτε ἀπεπλάνησαν, ἐτάραξαν καὶ ἠ-
πάτησαν τὸν λαόν· ἐὰν αἱ πολιτικαὶ αὐτὰ ὑδραὶ ἠλ-
πιζον νὰ γοητεύσωσιν ἐκ νέου τὰ ὄμματά τοῦ λαοῦ
τούτου τὸν ὁποῖον πάλαι ἐθυσίασαν, διὰ νὰ τὸν κα-
ταφάγωσι πάλιν, πρέπει ν' ἀφήσωσι τέλος πάντων
τὴν ἐλπίδα ταύτην. Ἡ σπουδὴ, τὴν ὁποίαν ὁ λαὸς
πάσης ἡλικίας καὶ πάσης καταστάσεως καταβάλλει
εἰς τὸ νὰ διδάσκηται, ἀνακαλύπτει συνάμα τὸ φιλήσυ-
χον, τὸ ἀσφαλές, τὸ αὐταρκές καὶ τὴν ὀμαλότητά του.

»Ἰπὸ ἀπείρους ἐπόψεις ἐμπορεῖ ὁ παρατηρητὴς νὰ
θεωρήσῃ τὴν αὐτόματον σύστασιν καὶ τὸ πλῆθος τῶν
σχολείων, καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν εἰς αὐτὰ φοιτῶντων
μαθητῶν· ἀλλὰ περὶ τούτων ἀφίνω εἰς ἕνα ἕκαστον
τὴν φροντίδα τοῦ νὰ ἐξετάσῃ. Εἶναι ἡδὺ τὸ νὰ τέρπη-
τις, ἐρευνῶν τὸσον εὐτυχῆ προμνημόματα, τὸ πνεῦμά
του, ἀποκαμωμένον ἀπὸ τὸ ἀδιάκοπον θέαμα τῶν
ἀπὸ πολλοῦ καὶ πρὸ ὀλίγου ἀκόμη ὀλονέν ἀξανα-
μένων δυστυχημάτων.

»Ἄλλ' ὅμως ἐπανέρχομαι πάλιν μεθ' ἡδονῆς εἰς τὰ
περὶ τοῦ πλῆθους τῶν σχολείων καὶ τῶν εἰς αὐτὰ
φοιτῶντων μαθητῶν. Ἐκ τούτων νομίζω ὅτι δύνα-
ται τις νὰ κρίνῃ περὶ τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι προόδων τοῦ
πολιτισμοῦ. Νομίζω ὅτι τὸ πολιτικὸν τοῦτο βαθμό-
μετρον ἀρμόζει καλῆτερα εἰς τὰ ἤθη μας, καὶ θέλει
χορηγήσῃ διδόμενα ἀκριβέστερα παρὰ ἐν ἄλλο νεω-
στὶ προτεθειμένον ἐπὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν, καὶ τὸ ὁ-
ποῖον ἤθελε συνίστασθαι εἰς τὸ πλῆθος τῶν διὰ τοὺς
πειρατὰς προσδιωρισμένων ἀγχοειῶν.....

»Ἄλλ' αἱ νῆσοι, θέλει εἰπεῖ τις, ἐπὶ τῶν ὁποίων
θεμελιόνεις τὰ γενικὰ συμπεράσματα, ἐξεπορθηθήσαν
ὀλιγώτερον ἢ τὰ περισσώτερα τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος
μέρη· αὐτὰ ἕκασταν διὰ τὴν μάθησιν ὅ,τι ὑπῆρξεν ἀ-
δύνατον εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη· ἡ ἔναρξις προσέτι τοῦ
ὀργανισμοῦ τῆς ἀρχιερατοῦ μαθήσεως, τὴν ὁποίαν ἔ-
χουν, λείπει πολὺ τοῦ νὰ ἀρκέσῃ μάλιστα εἰς αὐτάς·
ἐχρηάζοντο σχολεῖα ἀσυγκρίτως τελειότερα, τὰ ὁ-
ποῖα ἤθελον ἀπαιτεῖ μεγάλας δαπάνας. Τοιαύτην
ἄρα καλὴν ἀνατροφήν, ἐκ τῆς ὁποίας μέλλουν νὰ
προκύψωσι τὸσον εὐτυχῆ ἀποτελέσματα, καὶ τὴν ὁ-
ποίαν οἱ Ἕλληνες φαίνονται ὅτι ὑπερεπιθυμοῦν, θέ-
λουν δυνηθῆ νὰ τὴν εὐρωσιν;

»Ἡ περὶ τῆς κοινῆς ἐκπαιδεύσεως φροντίς τοῦ Κυ-
βερνήτου ἀπεδείχθη ἐξ ὧν μέχρι τοῦδε ἔπραξε. Δὲν
λείπεται λοιπὸν πλέον ἄλλο παρὰ νὰ μάθωμεν, ἐὰν
θέλει ἔχῃ τὰ ἀπαραίτητα χρηματικὰ μέσα πρὸς τὸν
ὀργανισμὸν ἐκείνης, ἥτις ἤθελεν ἀρκεῖ εἰς τὰς χρεῖας
τῶν Ἑλλήνων, ἤθελεν εἶναι ἀξία τῆς προδοκίας των,
ὥστε νὰ φέρῃ εἰς τὰς διανοητικὰς αὐτῶν δυνάμεις
ὅλους τοὺς ὁποίους ἐπαγγέλλονται καρπούς.

»Θέλω ἀποκριθῆ·

»Τώρα, ὅτε αἱ Κυβερνήσεις ἀποδίδουν τὰ ὀφειλό-
μενα πρὸς σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος, οἱ λαοὶ, οἵτινες
ἀπὸ τῆς ἐξαναστάσεως τοῦ ἠρωικοῦ τούτου ἔθνους
ἕκαστον ἀκαταπαύστως τὸσον ἐνθέρμους εὐχὰς καὶ
τόσον μεγάλας θυσίας ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας του, οἱ
λαοὶ, λέγω, διὰ νὰ μὴ μείνῃ ἀτελὲς τὸ ἔργον των,
θέλουν εὐκολύνει εἰς τὸν Κυβερνήτην τὴν ἀνατροφήν
τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐννοουμένου λαοῦ. Θέλουν δυνηθῆ με-
νέας ἐλευθεριότητος νὰ βοηθήσωσι τοὺς πολίτας τῆς
κλασικῆς γῆς, ὥστε, στηριζόμενοι εἰς τὰς ἐπιστή-
μας, τῶν ὁποίων τὰ στοιχεῖα χρεωστοῦμεν πρὸς τοὺς
προγόνους των, νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν στάθμην τοῦ
πολιτισμοῦ, ὅστις μόνος δύναται νὰ τελειοποιήσῃ
καὶ βεβαιώσῃ τὴν ἀναγέννησιν τῆς πατρίδος των.»

Ἄλλ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ ἀρχικῆπιον τοῦ Κυβερ-
νήτου. Ν. Δ.

ΕΙΛΗΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΠΑΝΔΩΡΑΣ.

—οοο—

Ἐπιφανῆς τις σοφὸς τῶν ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ,
καταγινόμενος εἰς τὰ τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας, ἐ-
ζήτησε παρ' ἡμῶν στατιστικὰς τινὰς εἰδήσεις περὶ
Πανδώρας. Ἐπειδὴ δὲ ὑποθέτομεν ὅτι δὲν εἶναι αὐ-
ται πάντῃ ἀδιάφοροι καὶ εἰς τὴν περιέργειαν τοῦ ἀνα-
γνώστου, καταχωρίζομεν ἐνταῦθα τὰς γενικωτέρας,
παρατιοῦντες πολλὰς διαίρεσεις καὶ ὑποδιαίρεσεις.

Οἱ ἀπὸ τῆς 1 Ἀπριλίου 1850 μέχρι τῆς 31 Μαρ-
τίου 1862 ἐκδοθέντες δώδεκα τόμοι, σύγκεινται ἐκ
4490 τυπογραφικῶν φύλλων, ὧν ἕκαστον διὰ τὴν
πεπυκνωμένην στοιχειοθεσίαν καὶ τὸ σχῆμα περιέχει
ἕλην ἐνὸς καὶ ἡμίσεως τοῦλάχιστον φύλλου ἐκ τῶν
εἰς 8ον συνήθων.

Τὰ ἀντικείμενα περὶ ὧν διέλαβον ταῦτα ἀνάγονται
ἐν γένει εἰς δώδεκα τίτλους. Ἰδοὺ δὲ πόσα φύλλα ἀ-
φιερώθησαν εἰς ἕκαστον αὐτῶν·

	Φύλλα τυπογραφικά.
Ἱστορικά.	235
Διηγήματα Ἱστορικά.	496
Διηγήματα.	480
Φιλολογικά καὶ βιβλιογραφικά.	434
Περιηγήσεις, περιγραφαὶ τόπων, ἠθῶν καὶ ἐθίμων.	77

Κοινωνικά.	71
Βιογραφία.	68
Ἀρχαιολογικά.	65
Διάφορα.	54
Ἐπιστημονικά καὶ τεχνικά.	46
Φυσικά, βοτανικά, ζωολογία κλ.	35
Ποίησις καὶ δράματα.	29

4490

Ἐκ τῶν πρωτίστων λοιπὸν ἀντικειμένων εἰς ἀ ἐν-
ησχολήθη ἐπὶ δωδεκαετίαν ἡ *Πανδώρα* εἶναι τὰ
Ἱστορικά καὶ τὰ φιλολογικά, ὕστερα δὲ ἡ ποίησις καὶ
τὰ δράματα. Σημειωτέον ὅμως ὅτι ὕλας τὰς περὶ
ποιητικῶν συγγραμμάτων ἐπικρίσεις ἐτάξαμεν εἰς
τὸ φιλολογικὸν καὶ βιβλιογραφικὸν μέρος.

Ἐπειδὴ τὰ δημοσιευθέντα δὲν φέρουσι πάντα ὑπο-
γραφήν, δὲν εἶναι γνωστὸς καὶ πάντων τῶν συγγρα-
φῶν ὁ ἀριθμὸς· οἱ γνωστοὶ δὲ εἶναι 444. Ἐκ τού-
των σημειούμεν ἐνταῦθα ὀλίγους, ἥτοι τοὺς καθηγη-
τάς τοῦ Πανεπιστημίου *Ραγκαβῆς*, Κ. Παπαρῆγγό-
πουλον, Π. Παπαρῆγγόπουλον, Μαυροκορδάτον, Κον-
τογόνην, Σοῦτσον, Καλλιγᾶν, Ἀργυρόπουλον, Κου-
μανούδην, Πάλλην, Φραερίτην, Στρούμπτον, Ποτλῆν,
Ὀρφανίδην, Λάνδερερ, Βερναρδάκη καὶ Μαυροφρίδην·
τοὺς καθηγητάς Γυμνασίου Γ. Γεννάδιον Γ. Παπαδό-
πουλον, Ν. Πετρήν, Καρασοῦσαν καὶ Α. Σακελά-
ριον· τοὺς διευθυντὰς δημοσίων καταστημάτων Σκ.
Βυζάντιον, Καυτανζόγλου, Χαϊρέτην καὶ Πρώτον,
τοὺς πάλαι ἢ καὶ νῦν δημοσίους ὑπαλλήλους Δόσιον,
Δεκιγάλλαν, Τερτσέτην καὶ Α. Βλάχον· τοὺς συν-
ταγματάρχας Μ. Σοφικῶν, Ἐπαμεινώνδαν Βασιλείου
καὶ τὸν καταλυματίαν Ζαλακώσταν· τοὺς δικηγό-
ρους Σαρίπολον καὶ Κωστῆν, κλ. κλ. Ἐκ τῶν ἐκτὸς
δὲ τῆς ἐλευθερίας Ἑλλάδος, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς
δὲν εἶναι μικρὸς, ἀναρρομεν τοὺς ἐξῆς· Μουστοξύ-
δην τὸν πάνυ, Φιλητᾶν, Βράϊλαν, Ζαμπέλιον, Πα-
σπάτην, Καροῦσον, Νεροῦτσον, Π. Λάμπρον, Ἀραβαν-
τινὸν, Καλλιφρονα, Γ. Ἀριστείδην, Πανταζίδην, Ταν-
ταλίδην, Θερεϊκῶν, Χιώτην, Παρμενίδην, τὴν πριγ-
κῆσισαν Μασάλακην, τὴν Ἀγγελικὴν Βαρβολομαίου
Πάλλη, κλ. κλ.

Οἱ πλέον τῶν ἄλλων γράψαντες εἶναι κατὰ τάξιν
οἱ ἐξῆς· Φραερίτης, *Ραγκαβῆς*, Κ. Παπαρῆγγόπου-
λος, Καλλιγᾶς, Ζαμπέλιος, Βράϊλας, Πασπάτης, Φι-
λητᾶς, Νεροῦτσος, Δεκιγάλλας, Πάλλης, Βερναρδά-
κης, Καροῦσος καὶ Μαυροφρίδης.

Ὁ πρῶτος ἐνησχολήθη εἰς Ἱστορικά, περιγραφικὰ
καὶ εἰς ζητήματα ἀφορῶντα τὴν δημοσίον παιδείαν·
ὁ δεύτερος εἰς κριτικὰς ἐπιστάσεις, ἀρχαιολογικά,
ποίησιν, Ἱστορικά διηγήματα, ζητήματα περὶ παι-
δείας καὶ ἄλλα· ὁ τρίτος εἰς μελέτας Ἱστορικὰς, βιο-
γραφικὰς καὶ εἰς κριτικὰς ἐπιστάσεις· ὁ τέταρτος εἰς

Ζητήματα Ἱστορικά, κοινωνικά, φιλολογικά καὶ εἰς
διηγήματα· ὁ πέμπτος εἰς Ἱστορίαν καὶ φιλολογίαν· ὁ
ἕκτος εἰς φιλοσοφικά, καλλιτεχνικά καὶ Ἱστορικά· ὁ
ἕβδομος εἰς Ἱστορικά καὶ φιλολογικά· ὁ ὄγδοος εἰς
ἀρχαιολογικά καὶ φιλολογικά· ὁ ἕνατος εἰς τὴν ἀ-
σιατικὴν φιλολογίαν καὶ τὴν μεσαιωνικὴν Ἱστορίαν·
ὁ δέκατος εἰς παντοῖα ἀντικείμενα· ὁ δέκατος πρῶ-
τος εἰς Ἱστορικά· ὁ δέκατος δεύτερος καὶ δέκατος
τρίτος εἰς φιλολογικά καὶ Ἱστορικά καὶ ὁ δέκατος
τέταρτος εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἱστορίαν.

Εἰκόνας δὲ, τὰς μὲν ἀγορασθείσας ἐν Γαλλίᾳ,
Ἀγγλίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ, τὰς πλείονας δὲ φιλοτεχνηθεί-
σας ἐνταῦθα δι' ἀδροτέρας μὲν δαπάνης, ἀλλὰ χάριν
προαγωγῆς τῆς ἐγχωρίου τέχνης, ὑπὸ τῶν ἐμπειρο-
τέρων ξυλογράφων Σκιαδοπούλου, Ρομπέρ, Λαμπρά-
κη καὶ Πλατῦ, ἐδημοσίευσεν ἡ *Πανδώρα* 718, πρὸς
ταύταις δὲ καὶ διαφόρους πίνακας.

Κατὰ τὰ πρῶτα δύο ἔτη τὴν ἐπιστάσιαν τῆς τυ-
πώσεως εἶχεν ὁ Κ. Χ. Δούκας, κατὰ δὲ τὰ λοιπὰ
δέκα ὁ Κ. Λάζαρος Βιλαρᾶς ἐκ τῶν ἐπιτηδειοτέρων
τυπογράφων τῶν Ἀθηνῶν.

Συνεισέφεραν ἄρα τὸν διανοητικὸν αὐτῶν ἔρανον
διὰ τῆς *Πανδώρας* ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ ἔθνους οἱ πλείους
τῶν ἐγκριτοτέρων λογίων τῆς ἐλευθερίας καὶ δούλης
Ἑλλάδος. Ὅπως δὲ καρποφορήσῃ εὐδοκιμώτερον καὶ
ταχύτερον ὁ σπόρος ἐγένετο φροντίς, κατὰ μίμησιν
τῶν ὀνομαστοτέρων περιοδικῶν τῆς σοφῆς Εὐρώπης,
καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν περὶ τὴν θρησκείαν ἀσχολουμέ-
νων, νὰ ἐγκαταμιγνύεται τὸ τερπνὸν τῷ χρησίμῳ·
διότι, ὡς ἔλεγε καὶ τις τῶν ἀρχαίων σοφῶν, «πολύ
γε τὸ χρήσιμον ὀφελιμώτερον, ὅσω μετὰ τοῦ τερ-
πνοῦ γίγνεται.» Ἄλλὰ καὶ ὁ πολὺς τοῦ χριστιανι-
σμοῦ συγγραφεὺς, ὁ Μέγας Βασίλειος, ἐπικυρῶν ταῦ-
τα ἐδογματίζεν ὅτι, «οἱ σοφοὶ ἰατροὶ τῶν φαρμάκων
τὰ αὐστηρότερα πίνειν διδόντες τοῖς κακοσίτοις μέ-
λιτι πολλάκις τὴν κύλικα περιχρῖουσι.»

Κατὰ τὰ πρῶτα πέντε ἔτη διευθυντὴς τῆς *Παν-
δώρας* ὑπῆρξεν ὁ Α. Ρ. *Ραγκαβῆς*, κατὰ δὲ τὰ μετὰ
ταῦτα ἑπτὰ ὁ Ν. Δραγούμης.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ.

—οοο—

(1) Du droit international concernant les grands cours
d'eau par Etienne Carathéodori. Berlin, 1861.

(2) Μελέται περὶ φυλακῶν, ὑπὸ Κ. Ν. Κωστῆ. Ἐν
Ἀθήναις 1862.

(3) Περί ποινικῶν σωφρονιστηρίων καὶ τῶν συστημά-
των τούτων, ὑπὸ Ἀγαμέμνονος Κ. Μεταξᾶ. (Ἐν ἐ-
πιφυλ. Αἰῶνος.)

Ἄμμες δὲ γ' ἐσσόμεθα πολλῶν κάρρονες.

Τὴν γλυκερὰν ταύτην ἐπιφώσκουσιν αὐγὴν τῶν

μεθ' ἡμᾶς κρειπτόνων νέων ἀσμένως χαιρετῶμεν· εἰς αὐτοὺς ἀνέθετο ἡ Θεία Πρόνοια, ὡς ἡμῖν δοκεῖ, τὴν οἰκοδόμησιν τοῦ οἴκου τῆς Σοφίας, ἐφ' ᾧ οὐδὲ παυσόμεθα προκαλοῦντες αὐτοὺς εἰς τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν, ἀθλήσαντας δὲ τοῖς θαλασρωτάτοις αὐτοὺς στεφανώσωμεν στεφάνοις.

Τὸ πρῶτον τῶν πονημάτων ἐξεπύνησε νέος Ἕλληνας, εἰς τὸν διπλωματικὸν ἐνωρὶς προσαρτηθεὶς κλάδον ὑπὸ τῆς Τουρκίας, ἥτις ὁμολογητέον ὅτι, ὀξυδερκεστέρᾳ τῆς ἡμετέρας Κυβερνήσεως, τὴν ἱκανότητα πανταχοῦ θηρεῖ, καὶ τοὺς ἐπ' αὐτῇ διακρινομένους εὐφρασετάτους νέους τῶν χριστιανῶν ὑπὸ τῆς προάγει, ἐν ὁδῷ δυστυχῶς ἡ ἡμετέρα ἐγγύριος διπλωματία ἐν παντὶ ἄλλῳ ἢ τοῖς λόγοις ἀσχολεῖται. Ταῦτα δὲ λέγοντες σκοποῦμεν τῶν τῆς ἐλευθερίας Ἑλλάδος διπλωματικῶν ὑπαλλήλων τὸν ζῆλον νὰ κεντήσωμεν, ἵνα δικαιοσύνην, ἀν δυνηθῶσι, τὴν πρὸς αὐτοὺς τῆς Κυβερνήσεως ἡμῶν εὖνοιαν.

Ὁ Κ. Στέφανος Καραθεωδωρῆς συνέγραψε γαλλιστὶ τὸ περὶ τῶν βεόντων ὑδάτων ἔργον αὐτοῦ, καὶ καλῶς ἐπραξε· τὸ μὲν, διότι οὕτω κατέστησε γνωστὸν τοῖς ξένοις ἔργον Ἑλληνικόν, τὸ δὲ, διότι καὶ παρ' ἄλλοις ἔθνεσιν εἴθισται γαλλιστὶ συγγράφειν τὰ περὶ τοῦ δημοσίου ἐξωτερικοῦ δικαίου· οὕτως ὁ Κλύβερτος, Μάρτενς, Οὐίτμαν καὶ ἄλλοι ἐπραξαν.

Ἡ μονογραφία αὕτη προικίζει τὴν ἐπιστήμην ἥτις ἀληθῶς ἐστερεῖτο βιβλίου τοιοῦτου· πῶς γὰρ οὐ; ἀφοῦ σινικὸν ὑψοῦτο τεῖχος παρὰ τὰς ἐκβολὰς παντὸς ποταμοῦ, καὶ γενικῶς ἀπηγορεύετο τοῖς ξένοις ὁ δὲ αὐτῶν πλοῦς. Τί δὲ παράδοξον ἡμῖν δοκεῖ; ἀφοῦ καὶ τῆς ἀνοικτῆς θαλάσσης ἠξίουσαν κυριεύειν ἔθνη τινα, τῆς θαλάσσης, ἥς τὸ προσκλύζον κύμα τὴν τοῦ διερχομένου πλοίου ῥηγμαῖνα καλύπτει, καὶ πᾶν ἴχνος ἐξαλείφει; (α). Καὶ ἐγένοντο μὲν καὶ πρότερον ὑποχωρήσεις τινές, ἀλλὰ τῆς περὶ περικλείστων ὑδάτων ἀρχῆς ἐπικρατούσης αἱ ὑποχωρήσεις ὁμοιάζον χάριτι, ἢ δ' ἀπαγορεύσεις ἐπεκράτει. Καὶ ὅμως, τίς ἤθελε τὸ πιστεῦσαι, ὅτι μετὰ ὀκτωκαίδεκα αἰῶνας ἤθελε θεωρηθῆ ἡ πρόδοσις ὅτι πρότερον ἦν δόγμα πάσης ἀμφισβήτησεως ἀνώτερον; Οἱ κατὰ τὰ λοιπὰ πάντα ὑποδεέστεροι τῶν Ἑλλήνων Ῥωμαῖοι, ἐν μιᾷ δὲ μόνῃ ἐπιστήμῃ, τῇ νομικῇ, ὑπέρτεροι ἐκείνων ἐν τῇ νομοθεσίᾳ αὐτῶν ῥητῶς ἐνεγράψαν « *riparum quoque usus publicus est juris gentium sicut ipsius fluminis...* » *liberum est per ipsum flumen navigare.* » § 4, 7 de rerum divisione (D. II, 1). Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν τοῖς Βασιλικῶς (ΜΣΤ, 3, 2) « πάντων » εἰσὶν ὁ ἀῆρ, τὸ βέρον ἔθωρ, ἡ θάλασσα καὶ ὁ αἰ- » γιάδος τῆς θαλάσσης ».

(α) Ὅρα τῆς ἡμετέρας περὶ τῶν διεθνῶν νομίμων πραγματείας §§ 46 καὶ 422.

Ὁ συγγραφεὺς οὐδὲν παρέλειψεν οὔτε θεωρητικῶς, οὔτε πρακτικῶς πρὸς εἰδικὴν καὶ πραγματικὴν διαφώτισιν τοῦ σπουδαίου τούτου ζητήματος· ἀφοῦ τῇ στάθμῃ τοῦ φυσικοῦ δικαίου ἐξήτασεν αὐτὸ, καὶ τὰς εὐεργεσίας αἷς ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων διέχυσεν τοῦ Εὐαγγελίου τὸ φῶς, τοῦ τελειοτάτου, τούτου αἰώνιου νόμου, καταδήλους ἐποίησατο, καὶ ὅτι αὐτῷ ὀφείλεται καὶ τῆς δουλείας ἡ κατάργησις, καὶ τοῦ ἀπὸ τῆς σωματεμπορίας ἀνοσίου χρηματισμοῦ ἡ παύσις, καὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ πασῶν τῶν ἐν αὐτῷ δυνάμεων ἡ ἀνακήρυξις, καὶ μυρία ὅσα ἄλλα ἀγαθὰ, ἀφοῦ ταῦτα πάντα διεπλάτυνε, καὶ κατὰ θεωρίαν ἠλεγξε πλημμυρῶς ἔχον τὸ δόγμα τῆς ἐπὶ τῶν βεόντων ὑδάτων ἀποκλειστικῆς κυριαρχίας, ἐν ἄλλοις λόγοις ἀφοῦ τοῦ ὕλου ἔργου πρόσσωπο ἔθετο τηλαυγές, κατὰ Πίνδαρον, καὶ πᾶσαν τῇ διὰ τῆς φιλοσοφίας κατέστρεψε πρόφασιν πρὸς ἀποκλεισμὸν τῶν ξένων ἀπὸ τῆς χρήσεως τῶν βεόντων ὑδάτων, θαρραλεώτερον προβαίνει εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τοῦ πῶς πρὸ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων εἶχον τὰ πράγματα. Οὕτω δὲ ὡς ἐν πανοράματι περιάγει ἡμᾶς καὶ τὴν τῆς ἐμπορίας καὶ ναυτιλίας συνοψίσας ἐκτυλίσσει ἱστορίαν τῶν Φοινίκων, καὶ Καρχηδονίων, καὶ Ἰνδῶν, καὶ Αἰγυπτίων, καὶ Περσῶν, καὶ Ἑλλήνων, καὶ Ῥωμαίων, ὧν τὰ περὶ βεόντων ὑδάτων νομοθετήματα ἐνασμενίζετκι ὁ συγγραφεὺς ἐκθέτων καὶ παριστῶν ὡς τὸ ἄκρως τέλειον, ὡς τι πρότυπον πάσης νομοθεσίας διδοῦς αὐτὰ, καὶ τὴν μέριμναν ἦν κατέβαλλον οἱ δεινοὶ οὗτοι ἄνδρες ὅπως τὴν ἐλευθεροπλοῖαν τῶν ποταμῶν ἀσφαλίσωσι διὰ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων παραγγελμάτων οἷς περιέβαλλον αὐτὴν ἐκτιθεῖς, εἰς τοὺς μεσαιωνικοὺς κατέρχεται χρόνους, ἐν οἷς εὐρίσκει ταυτότητα γνώμης πρὸς τὴν τῶν Ῥωμαίων περὶ τῶν βεόντων ὑδάτων, τέλος δὲ ἀφοῦ, ὡς εἰκός, καὶ τοῦ Ὀθωμανικοῦ δικαίου τὰς πτυχὰς ἐκδιπλώσας ἀπέδειξε καὶ τοῦτο συμφωνοῦν πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰωνίου νόμου, καταντᾷ εἰς τοὺς νεωτάτους χρόνους καὶ ἀποδεικνύει ὅτι μέχρι τῆς συνθήκης τοῦ Οὐλτραϊέκτου (1713) οὐδέποτε ἠγέρθη τις φωνὴ κατὰ τῆς ἐλευθεροπλοίας τῶν ποταμῶν, ἔκτοτε ὅμως μέχρι τῆς συνθήκης τῆς Βιέννης (1815) ἐπὶ ὀλόκληρον ἑκατονταετηρίδα αἱ παραδοξόταται πρὸς κυριαρχίαν ἐπὶ τῶν βεόντων ὑδάτων ἀντιποιήσεις ἠγέρθησαν, αἷς ἐκέντησε μὲν ἡ Βιενναία Σύνοδος δὲν κατέστρεψε δὲ εἰμὴ ἢ ἐν Παρισίοις συγκροτηθεῖσα τὸ 1856.

Τοιαῦτα βλέπων τις δὲν δικαιοῖ ἄρα γε τὸν Βίον προσεβύσαντα ὅτι ἡ ἀνθρωπότης βαίνει κατὰ κύκλον καὶ εἰς τὸ καλὸν φθάσασα ἀποκλίνειν ἄρχεται πρὸς τὸ κακὸν μέχρι τοῦ ἀντιθέτου σημείου, εἴτα δ' αὐθις πρὸς τὸ καλὸν στραφεῖσα ἀπολήγει εἰς τοῦτο, ἵνα πάλιν παλινδρομήσῃ πρὸς βαρβάρους καιρούς;

Ταπεινὸν βεβαίως τοῦτο ἔμα δὲ καὶ οἰκτρὸν ν' ἀναλογισθῆ τις ὅτι βάρβαροι χρόνοι κατακληρονομήσουσι τῶν καθ' ἡμᾶς πεπολιτισμένων τ' ἀγαθὰ, καὶ καταστρέψουσιν ὅ,τι διὰ μακροῦ συνεσωρεύθη. Ὁχι! αἷς ἐλπίζωμεν ὅτι πᾶν ὅ,τι παρήγαγεν ὁ χριστιανισμὸς θέλει καὶ συντηρήσει καὶ πρὸς τὸ τελειότερον προαγάγει μηδαμῶς ἐπιτρέπων τῶν βαρβάρων χρόνων τὴν ἐπάνοδον· τοῦτο δὲ, διότι ὁ χριστιανισμὸς εἶναι ἡ θρησκεία τοῦ λόγου καὶ τῆς ἰδέας ὡς εἶναι καὶ τῆς καρδίας.

Τοιοῦτον δὲ τὸ ἔργον τοῦ Κ. Στεφάνου Καραθεωδωρῆ μονογραφία ἱστορικῶς τελεία καὶ θεωρητικῶς ἀκριβής. Ἴσως ἡδύνατό τις νὰ εὐχηθῆ εἰς πλείονα εἶχε δόσιν φιλοσοφικῶν συμπερασμάτων ἂν, ἐν παραδείγματι, ὁ εὐμαθῆς οὗτος νέος ἔλεγεν ἡμῖν τὸ τίνοσ ἐνεκεν ἐκάστη τῶν νομοθεσιῶν αἷς ἀνέλυσε εἶχεν ἢ μὲν οὕτως, ἢ δ' ἄλλως· ἐν ἄλλοις λόγοις, εἴπερ ἐμπεινευσεμένος ὁ συγγραφεὺς ἡμῶν ὑπὸ τοῦ ἐξαισίου περὶ νόμου ὀρισμοῦ ὃν ἔδωκεν ὁ Μοντέσκιοσ εἰπὼν « *les lois sont les rapports nécessaires qui dérivent de la nature des choses,* » ἐξήταξεν, ὡς ὁ σοφὸς συγγραφεὺς τοῦ πνεύματος τῶν νόμων, τὸ διατί πῆ μὲν οὕτως εἶχον οἱ νόμοι, πῆ δ' ἄλλως. Βεβαίως ὠραία καὶ ἐπαγωγὸς ἡ σπουδὴ αὕτη, διότι, εἰ μὴ σφάλλωμεν, ἤθελε συννοήσει ὅτι ἡ Ῥώμη ἐλεύθερα τὰ τῶν ποταμῶν βεῖθρα ἐκήρυττεν, ὡς καὶ τῆς θαλάσσης τὴν ἔκτασιν, διότι μόνῃ ἐκυριάρχει γῆς καὶ θαλάσσης καὶ ὅποι τις διὰ τῆς ἐνύδρου ἐπιφανείας τῆς γῆνης σφαίρας ὤδευεν, ὡς καὶ διὰ τῆς ξηρᾶς, τὴν μόνῃ δέσποιναν ἀπῆντα Ῥωμαϊκὴν κυριαρχίαν· ὅτι ἡ ἀρχαία Ἑλλάς δὲν ἠδύνατο περὶ ὑδάτων νὰ νομοθετήσῃ ἄτε μηδὲνα πλευστὸν ἔχουσα ποταμόν· ὅτι ὁ Μεσαιὼν ἠδικόρησε, διότι ἡκιστα περὶ ἐμπορίας ἐφρόντιζον οἱ σιδηροφοροῦντες λαοὶ τοῦ ὅτι τέλος τὸ Ὀθωμανικὸν δικαίον ἀδέσποτον πᾶν ὕδωρ κηρύττει, καὶ αὐτὸ τὸ πηγάδιον, καὶ αὐτὸ τὸ φρεάτιον, διότι συμπάσης τῆς κοιτίδος τοῦ Μουσουλμανισμοῦ ἀνυμνήσεως καὶ σπανιζούσης ὑδάτων, εἶπετο οὐ μόνον ὁ θρησκευτικὸς νόμος ἀλλὰ καὶ ὁ πολιτικὸς (πάντες δ' ἔσμεν ὅτι ἐν τῷ Μωαμεθισμῷ οἱ δύο οὗτοι κώδικες ὡς ἐν εἰσιν) νὰ λάβωσιν ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῶν τὰ ὕδατα, ἵνα ὑπὸ τὴν σκέπην αὐτῶν τὰς μακρυνὰς ἐκείνας καὶ ἀνύδρους ἐρήφους διανύωσιν οἱ πιστοί. Ἀλλ' ὁ νέος ἡμῶν συγγραφεὺς δι' ἀτρύτου πόνου πολυμαθείας ὕλην πλείστην συναῖξας ἀπεκατέρησεν ἴσως νὰ διαπλάσῃ αὐτὴν ἐπὶ τὸ ἱστοριοφιλοσοφικώτερον ἡμεῖς ὅμως ἀπὸ τῶν ἀπαρχῶν οἰωνιζόμενοι καλὰ καὶ μεγάλα περὶ αὐτοῦ, προτρέπομεν αὐτὸν πρὸς τελειοποίησιν τοῦ ἔργου, τὴν ἀξίωσιν ἡμῶν ταύτην ἐμπεδοῦντες διὰ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ προσεπιμαρτυροῦντος ὅτι,

« Μόχθος γὰρ οὐδεὶς τοῖς νέοις σκῆψιν φέρει ».

Δεῦρο δὲ ἐπὶ τὸ σὸν, φίλτατε Κωνστ. Ν. Κωστῆ « ὦ φιλάτου πατὴρ, » πόνημα.

Κακῶς ἐννοουμένη ἀντιπολίτευσις τῶν φοιτητῶν τοῦ Πανεπιστημίου εἰς σιγὴν κατεδίκασε τὸν πατὴρ τὰ μάλιστα εὐεργετήσαντος τοὺς ἐν ἄλλῃ σχολῇ συμφοιτητὰς αὐτῶν προωρισμένον αὐτοὺς νὰ βοηθήσῃ κάλλιστον τοῦτον υἱόν. Ἀδικούσα ἄλλους Κυβερνήσις εἰς ἀδικὸν ἐξώθησε τοὺς νέους πράξιν οἴτινες κατ' αὐτῆς ἐφήρμοσαν ποινὴν ἀντιπεπονητότος, ἥτις ὡς ἐν πλείστοις καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ ἀδικος, καὶ ἀλυσιτελῆς, καὶ ἐπιβλαβῆς τὰ μάλιστα αὐτοῖς τοῖς ἐργασασμένοις αὐτὴν ἀπέβη. Εὐξόμεθα λοιπὸν ὅπως οἱ νέοι τοῦ Πανεπιστημίου πολεῖται συμφρονήσωσιν ἐπ' ἄλλους τὴν κακίαν νὰ στηλιτεύσωσι, τὴν ἀρετὴν τιμῶντες, εἴτ' ἐν καλύβῃ, εἴτε παρὰ τοῖς ἀνακτόροις εὐρίσκουσιν αὐτὴν.

Ἡμῖς μύλις αἰὼν χωρίζει ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὅτε ὁ Δεμαϊστρὸς, ὁ φρενοπληκτικὸς οὗτος θιασώτης τῆς παπικῆς ἐξουσίας, ἐδογματίσεν ὅτι νόμων ποινικῶν, δικαστῶν καὶ δημίων ἔχει μόνον ἀνάγκην πᾶσα πολιτεία· καὶ ὅτι οἱ μὲν νόμοι ὄσον αὐστηρότεροι τόσον καὶ καλῆτεροι· τῶν δὲ δικαστῶν κύριον ἔργον τὸ δικάζειν ταχέως, ἐπουσιῶδες δὲ τὸ δικάζειν καλῶς· ὁ δὲ δήμιος, κατὰ τὸν ἄθλιον τοῦτον, ἡ κλεῖς ἐστὶ τοῦ θόλου τοῦ κοινωνικοῦ οἰκοδομήματος. Σίδηρα λοιπὸν καὶ κλαυθμοὶ καὶ πέλεκυς ἀφ' ἐνός, ξαθδοῦχοι δὲ καὶ πραιτωριανοὶ καὶ τύραννοι ἀφ' ἐτέρου, ὑπὲρ τούτους δὲ μονάρχης Πάπας παροχὴς πάσης ἐξουσίας ὡς ἐπὶ γῆς ἀντιπρόσωπος τοῦ Θεοῦ, ἰδοὺ ὅποια δόγματα ἐκήρυττοντο. Καὶ ὅμως ἐν τῷ βραχυτάτῳ τούτῳ χρονικῷ διαστήματι ὅποια μεταβολή! Ἡ ἀγία φωνὴ τοῦ πράου Ἰησοῦ ἠκούσθη, καὶ ὡς πλείστοι ἐσπευσαν ν' ἀξιώθωσι τοῦ μακαρισμοῦ ὃν ἐξέφερον ὑπὲρ τῶν πεινῶντων καὶ διψῶντων τὴν δικαιοσύνην, ὑπὲρ τῶν ἐλεημόνων, ὑπὲρ τῶν πενθούτων, ὑπὲρ τῶν ἐνδυνάτων τοὺς γυμνοὺς, ὑπὲρ τῶν ψωμιζόντων τοὺς πεινῶντας, ὑπὲρ τῶν ἐπισκεπτομένων τοὺς ἐν φυλακαῖς. Ἡ ἀγία τοῦ χριστιανισμοῦ δύναμις! ἐξημεροῦσα τὸν ἄνθρωπον βελτιοῖ αὐτόν· περιποιουμένη τὸν ὀλισθήσαντα καὶ ἀντιλαβανομένη τοῦ κακούργου ἐξαίρει αὐτοὺς τοῦ βορβόρου, ἀγνίζει αὐτοὺς καὶ ἀπὸ λυμαινῶν τῆς κοινωνίας οἷοι ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ εἰσῆλθον, ἐξάγει αὐτοὺς χρηστούς πολίτας καὶ τῇ πολιτείᾳ χρησίμους. Τὸ ἀμάρτημα ἠθικὴ τίς ἐστὶ νόσος, ἠθικοῖς δὲ φαρμάκοις νοσηλευθεῖς ὁ πεπτικῶς ἀναρρῶννύει, ὅθεν τὰς δυνάμεις αὐτοῦ καὶ πεφυλακισμένος καὶ ἀπελευθερωθεὶς θέλει τοῦ λοιποῦ διαπαντὸς ὑπὲρ τῆς κοινωνίας ἦν ἠδέικσε μῆπω διαγινώσκων τὸ ἀληθῶς καλὸν καὶ συμφέρον τῷ ἀνθρώπῳ. Ἡ ποινὴ πρὸ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἐπέβαλλετα ὑπὸ τῆς κοινωνίας ἐπὶ μόνῳ τῷ λόγῳ ὅτι ἐκδικουμέ-

ἡ τὴν ἐαυτὴν ἀδικήσαντα ἐτιμῶρει αὐτόν· νῦν δὲ προσβέβηται ὅτι ἡ κοινωνία ἀμνημονεῖται καὶ οὐχὶ ἐκδικουμένη ἐαυτὴν τιμῶρει τὸν ἀμαρτήσαντα, προνοεῖ δὲ συνάμα ὅπως ἐπανορθώσῃ αὐτὸν καὶ ἀπὸ νοσεροῦ μέλουσ· αὐτῆς καταστήσῃ αὐτὸν ὑγιὲς καὶ χρήσιμον. Ἡ φυλάκισις ἐστὶν ἀπλῶς ἀγνισμὸς καὶ οὐχὶ βασανιστήριον σώματος καὶ ψυχῆς ἐκφασίσις.

Ἐν ταῖς περὶ φυλακῶν μελέταις τοῦ Κ. Κωστῆ δυνάμεθα ὡς ἐν κατόπτρῳ νὰ ἴδωμεν παραλλαγῶν· σὰς τὰς διαφόρους φυλακὰς τῶν ἐθνῶν, αἵτινες οἰκτροτάτην πρὸς ἀλλήλας ἔχουσιν ὁμοιότητα καὶ μηδὲν ἐκ τοῦ διαφέροντος τοῦ ἔθνους πολιτισμοῦ ἐπηρεαζομένην· ἰδοὺ ἡ περιγραφή ἢ ἀφήκεν ἡμῖν ὁ Κικέρων τῶν ἐν Ῥώμῃ φυλακῶν καθ' ἣν ἐποχὴν διὰ τὸ δεῖπνον τοῦ Λουκούλλου ἐτέλει φέρον ὁ Ἰνδὸς καὶ ἡ Ἐρυθρὰ θάλασσα, ὁ Ἰστρος καὶ ἡ Βετική· διὰ δὲ τὸ ψέλλιον τῆς συζύγου τοῦ Πομπηίου ἢ τῆς παλλακίδος τοῦ Κράσσου ἐξωρῶσαντο οἱ πολυτιμότεροι τῶν λίθων καὶ ἐδαπανῶντο ἐκατομμύρια· καὶ τὰ δίκαια κατεκλείοντο ἐν εἰρκταῖς· . . . ἀπηγορεύετο τοῖς γονεῦσι νὰ ἐπισκεφθῶσι τὰ ἐαυτῶν τέκνα καὶ νὰ προσφέρωσιν αὐτοῖς τροφὰς καὶ ἐνδύματα. Οἱ πατέρες παρὰ τὸ κατώφλιον παρέμενον, αἱ δὲ ἀθλιὰ μητέρες παρὰ τὴν θύραν τῆς εἰρκτῆς διενυκτέρευον ἀπόβληται τοῦ νὰ λάβωσι τὸν τελευταῖον τῶν ἰδίων τέκνων ἀσπασμόν, καὶ δι' οὐδὲν ἄλλο ἰκέτιδες παρεκάληντο εἰμὴ ὅπως ἐπὶ τοῦ στόματος αὐτῶν ἐπιτραπῆ αὐταῖς νὰ λάβωσι τὴν ἐσχάτην τῶν τέκνων τῶν πνοήν. Παρίστατο ὁ θυρωρὸς τῆς εἰρκτῆς, ὁ δῆμιος, ὁ θάνατος καὶ τρόμος τῶν οἰκείων καὶ τῶν πολιτῶν, Σέξτιος ὁ βραδούχος, ὅστις ἐξ ἐκάστου στεναγμοῦ καὶ ἀφ' ἐκάστου πόνου ἐρηματιζέτο· τόσον θέλει δῶσει ὅπως εἰσέλθῃς· τόσον ὅπως εἰσαγάγῃς τὴν τροφήν· οὐδεὶς ἤρνετο τὴν καταβολὴν τοῦ τιμήματος. — Τί δέ μοι δώσεις ὅπως μὴ πληγῆ καταφέρω τὸν θάνατον ἐπὶ τὸν υἱόν σου; ἵνα μὴ ἐπὶ πολὺ βασανισθῆ; ἵνα μὴ πολλὰς κατενέγκω ἐπ' αὐτῷ τὰς πληγὰς; ἵνα μὴ ἐκπέμψῃ τὸ πνεῦμα ἐν πόνῳ καὶ ἀγωνίᾳ; Καὶ δι' αὐτὸν ἔτι τὸν λόγον ἐδίδοντο χρήματα τῷ βραδούχῳ (1).

Πόσον τῶνόντι τοῦ Χριστοῦ ἡ θρησκεία κατέβαιεν ἐξ οὐρανοῦ παρήγορος πρὸς τοὺς οὕτω πεφυλακισμένους! πόσῃ παραμυθίᾳ ἐπεχέετο βάλσαμον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν θυμάτων τοῦ Νέρωνος καὶ τοῦ Καλιγούλα ὅταν τῶν χριστιανῶν οἱ ἔρανοι ἐξιλίσθησαν τοὺς αἰσχροκερδεῖς βραδούχους, τοὺς ἐμπορευομένους τοὺς στεναγμοὺς καὶ τὰ δάκρυα, καὶ εἰσήρχετο ἐν τῇ εἰρκτῇ πρῶτος τις χριστιανὸς καὶ εὐηγγελίζετο τὸν παθόντα Ἰησοῦν, καὶ ὑπέσχετο τῷ δεσμῷ λύσιν τῶν

(1) Cicero, accusat. in C. Verrem, lib. V. de suppliciis § 45.

ἐπιγείων δεσμῶν καὶ σωτηρίαν τῆς ψυχῆς καὶ κατασκήνωσιν αὐτῆς ἐν τόπῳ ἀναπαύσεως. Ἡ ἔκστασις εἰς ἣν ἡ πίστις ἔφερε τὸ θῦμα κατέσταιεν αὐτὸ ἀνάληκτον πρὸς τοῦ βραδούχου τὸν πέλεκυν. Ἀλλὰ τίς ἤθελε ποτε πιστεύσει ὅτι τῶν χριστιανῶν τούτων οἱ διάδοχοι χριστιανοὶ ἤθελον ἐπὶ πεντεκαίδεκα ἐκατονταετηρίδας γενῆ ἄλλοι ἀνηλεεῖς βραδούχοι οὐ μόνον τὰς πληγὰς ἐμπορευόμενοι ἀλλὰ καὶ τοῦ θεανθρώπου Ἰησοῦ τ' ὄνομα καπηλευόμενοι ὅπως καταβασανίζωσι τοὺς ὁμοίους τῶν; Ἡ τελειότης τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ ἐκ τούτων κατάδηλος γίνεται, ὅτι δηλαδὴ σήμερον ἐπανερχόμεθα εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο εἰς ὃ ἔθεντο ἀπὸ τῆς πρώτης κηρύξεως τὰ δόγματα αὐτοῦ οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι. Ἦν ἄρα ὁ χριστιανισμὸς τελειότατος ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχῇ του, μακάριοι δ' ἐκεῖνοι ὅσοι ἀξιοθῶσι νὰ ἴδωσιν αὐτὸν εἰς τὴν ἀρχῆθεν αὐτοῦ ἀπλότητα καὶ ἀγάπην παλινοστήσαντα.

Πρὸς τοῦτο σκοποῦσι τὴν σήμερον οἱ φιλόδημοι ἄνδρες ὧν τὰ διάφορα συστήματα ἐκτίθησιν ὁ Κ. Κωστῆς ἐν τῷ ἀνά χειρὰς βιβλίῳ. Εἷς καὶ μόνος σκοπὸς ὁδηγεῖ αὐτούς, ἡ ἀνθρώπις τοῦ πεπτωκότος ἀνθρώπου, περὶ τὰ μέσα δὲ δι' ὧν ἡ ἀνθρώπις αὐτῆ γενήσεται δὲν συμφωνοῦσιν, ἡ πείρα ὅμως θέλει φέρει αὐτοὺς εἰς τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα, καὶ τότε αἱ φυλακαὶ οὐδὲν ἄλλο ἔσονται εἰμὴ τὰ σχολεῖα τῶν ἐκστάντων τῆς ἠθικῆς ἀνθρώπων.

ὑπὸ τοιαύτην ἐποψὴν ἐξεταζομένης τῆς ποινῆς, καὶ τῶν μέσων δι' ὧν αὐτῆ ἐκτελεῖται, ἦτοι τῆς συλακῆς, δυνάμεθα συγκεφαλαιοῦντες τὰ ὧν χρῆζει ἡ πολιτεία νὰ εἰπωμεν ἀντιστρόφως τῶν ὑπὸ τοῦ Δεμαίστρου εἰρημένων, ὅτι ἡ κοινωνία χρῆζει σχολείων ὡς κάλλιστα κατηρτισμένων, ἵνα ἐν αὐταῖς ἐκπαιδεύωνται τὰ παιδία, διότι κατὰ τὸ ἀλάνθαστον τῶν Πυθαγορείων ῥῆμα « ἀρχὰ πολιτείας ῥέων τροφὰ, » εἶτα δὲ νόμων ἐν χρηστότητι ἠπίων, καὶ τέλος φυλακῶν ἐν αἷς ν' ἀγνίζονται οἱ ἡμαρτηκότες· ἐν ἄλλοις λόγοις, τὰ μὲν σχολεῖα νὰ χρησιμεύωσι διὰ τὸν ἔτι ἀγνὸν καὶ πάση ἀμαρτάδος ἀμέτοχον πολίτην, αἱ δὲ φυλακαὶ διὰ τοὺς ἐσπιλωμένους ὅπως ἐν αὐταῖς καθαρσθῶσιν, ὁ δὲ νόμος ὡς ἐν μέσῳ ἀμφοτέρων πρῶτος τις διδάσκαλος ἀποτρέπῃ τὰ μὲν, σωφρονίζῃ τοὺς δέ.

Ὁ Κ. Κωστῆς ἐν μετὰ τὸ ἄλλο ἐξετάζει τὰ τρία πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τούτου συστήματα, ὧν τὸ πρῶτον εἶναι τὸ τῆς συμβιώσεως τῶν καταδικῶν τὸ δὲ δεύτερον τὸ τῆς παντελοῦς ἀπομονώσεως αὐτῶν τὸ δὲ τρίτον τὸ ἐξ ἀμφοῖν ἀποφαίνεται δ' ὁ συγγραφεὺς ἐαυτὸν συντεταγμένον πρὸς τὸ τρίτον, ἦτοι τὸ μίκτον σύστημα, πρὸς δὲ τὴν γνώμην αὐτοῦ συνοασσόμεθα καὶ ἡμεῖς.

Ὁ συγγραφεὺς τὸ πρῶτον μόνον τῶν μελετῶν αὐτοῦ μέρος ἐδημοσίευσεν· τοῦτο δ' εἶναι οἷονεῖ τις εἰ-

σαγωγή ἱστορικὴ ἐν ἣ ἐκτίθενται τὰ διάφορα συστήματα· ἀπολείπεται ἤδη νὰ δημοσιεύσῃ τὸ ὑπόλοιπον, ὅπερ δὲν ἀμφιβάλωμεν ὅτι θέλει παρέξει ἡμῖν ἀφορμὴν νὰ ἐγκυχυθῶμεν ὅτι ἡ πατρίς ἡμῶν ἔχει νέους οἵτινες θέλουσι τιμῆσαι αὐτήν.

Ὡς ἐνα τούτων θεωροῦμεν καὶ τὸν Κ. Ἀγαμέμνονα Κ. Μεταξᾶν, ὅστις ἐν πραφυλλίδι τῶν κατὰ τὸν λήξαντα Μάρτιον δημοσιευθέντων φύλλων τοῦ Αἰώνος ἔγραψε « περὶ ποινικῶν σωφροιστηρίων καὶ τῶν συστημάτων αὐτῶν ». Ὁ Κ. Ἀγ. Μεταξᾶς ἱστορικῶς ἐκτιθεῖς τὰ πράγματα ἐν πολλοῖς συναντᾶται μετὰ τοῦ Κ. Κωστῆ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ὁδεύοντες ἀδύνατον ἦν νὰ μὴ εἰπωσιν ταῦτα περὶ τῶν αὐτῶν. Ἀλλ' ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ Κ. Μεταξᾶ εὐρωμέν τι ὕπερ εἶχονεν σημειώσαι ὡς παράλειψιν ἐν ταῖς ἀναγνώσεσιν ἡμῶν τῆς τοῦ Κ. Κωστῆ, ἔστι δὲ τοῦτο, ἡ ἀκριβὴς διάγνωσις τοῦ πολιτικοῦ λεγομένου ἐγκλήματος ἀπὸ τοῦ ἰδιωτικοῦ, διάγνωσις ἢ ὡς ἄριστα ποιεῖται ὁ Κ. Ἀγ. Με-

ταξᾶς, ἐκ τούτου δ' ὁρμώμενος μετὰ παρρησίας κατακρίνει τὴν νομοθεσίαν ἡμῶν ὡς ἔχει αὐτῆ κατὰ τοῦτο. Ἡμεῖς μάλιστα ἀποτροπιαζόμεθα καὶ τὸ ὄνομα ἐγκλήμα διὰ τὰς τοιαύτας πράξεις· ὅταν ἡ ἐπιτυχία προάγῃ τινὰ ὡς ἥρωα δύναιται ἡ ἀποτυχία νὰ στιγματίσῃ αὐτὸν ὡς ἐγκληματίαν; Οἱ πρόγονοι ἡμῶν καὶ ἐπὶ τῶν κεικῶν εὐφρόνως ἔλεγον, δικαί νὰ μὴ μνηθῶμεν ἐκείνους; δικαί ἀντὶ τῆς λέξεως πολιτικός ἐγκληματίας νὰ μὴ εἰσαγάγωμεν τὴν λέξιν ἐκπεπτωκός ἢ ἐχρῶντο ἐπὶ ὁμοίων περιστάσεων οἱ ἀρχαῖοι; Ἄς προσθέσωμεν δὲ, ὅτι αἱ στάσεις εἰσὶν ἐνδειξὴς νοσοῦσης πολιτείας, καὶ ὅτι κατ' Ἀριστοτέλην « σημεῖον πολιτείας εὖ συντεταγμένης τὸ τὸν δῆμον ἔχουσαν δικιμένειν ἐν τῇ τάξει τῆς πολιτείας, καὶ μῆτε στάσιν, ἔτι καὶ ἄξιον εἰπεῖν, γεγενῆσθαι, μῆτε τύραννον » (1).

Ἀθήνησι τῇ 8 Ἀπριλίου 1862.

N. I. ΣΑΡΙΠΟΛΟΣ.

Γιγάντιος πολύπους.

ΓΙΓΑΝΤΕΙΟΣ ΠΟΛΥΠΟΥΣ.

Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.

—ooo—

- Κ. Διευθυντά, ὁ σκοπὸς εἰδοποιεῖ ὅτι πρὸς τὴν πρόρην φαίνεται τι κυμαινόμενον.
- Ναι, εἶναι κίρκινον ὁμοιάζει ἄκραν καταρτίου.
- Εἶναι σπῆρος χέρτων.
- Ὁχι, εἶναι βρελί.
- Ὁμοιάζει ψόφρον ἄλογον.
- Ὁχι, ὄχι, εἶναι ζῶον· δὲν βλέπετε τὰ ποδάριζα του;

Ἐν τούτῳ τὸ ἀτιμόπλοιν ἐπλησίαζε πρὸς τὸ ἀντικείμενον περὶ οὗ ὁ λόγος. Παρατηρήσεως δὲ κα-

λῶς αὐτὸ εἶδον ὅτι ἦτο γιγάντιος πολύπους, ἐξ ἐκείνων τῶν ὁποίων ἡ ὑπαρξὴς ἐλέγετο μυθώδης.

Εἶχον ἄρα πρὸς ὀφθαλμῶν ἕνα τῶν ἀλλοκότων ἀντικειμένων τὰ ὅποια ἐξεμαί ἐνίστε ἀπὸ τοῦ βάθους αὐτοῦ ὁ Ωκεανὸς, ὡς ἂν ἤθελε νὰ μυκτηρίσῃ τὴν ἐπιστήμην. Ἐννοεῖται πόσον περίεργον ἐθεώρησα τὸ πρῆγμα, καὶ διὰ τοῦτο ἀπεφάσισα οὐ μόνον νὰ παρατηρήσω καλῶς, ἀλλὰ καὶ νὰ ζωγραφίσω τὸ θαλάσσιον τέρας.

Ἀμέσως λοιπὸν ὤλοι ἐκινήθησαν, ἐγένεσαν τὰ τουφέκια, ἔφεραν εἰς μέσον κάνακα καὶ βρόχους καὶ ἠτοίμασαν πᾶν συντελοῦν εἰς τὴν ἄγρην τοῦ θαλάσσιου.

(1) Ἀριστοτέλ. Πολιτ. βιβλ. Β. 4 § 1.

Δυστυχώς όμως ο σάλος ήτο πολύς και αι κινήσεις του πλοίου ήσαν όλως άτακτοι, ενώ το ζών ει και έπλεον εις την επιφάνειαν, μετετοπίζετο όμως επιτηδείως ύπως άποφύγη το πλοϊον. Μετά πολλάς δε συναντήσεις καθ' ας έρρίψαμεν κατ' αυτού εικοσάδα περίπου σφαιρών, τας οποίας όμως δεν ήσθάνθη, κατωρθώσαμεν να το πλησιάσωμεν αρκετά και να εξακοντίσωμεν κατ' αυτού κάμακα και βρόχον ήτοιμαζόμεθα δε να πολυπλασιάσωμεν τον αριθμόν των βρόχων οτε σφοδρά τις κινήσεις του τέρατος ή του πλοίου απέρριψε τον κάμακα, οστις δεν ειχεν έμπηχθη εις το γλοιώδες σώμα του' έκόπη δε και το μέρος το όποιον ειχε περιτυλίξει ο βρόχος, ώστε άπεσύραμεν εις το πλοϊον μέρος της ούρας.

Επειδή ειδον πλησιέστατα το θηρίον μοι είναι εύκολον να το περιγράψω είναι ο λεγόμενος γιγάντειος πολύπους. Το μήκος του θα ήτο 18 περίπου ποδών από της ούρας μέχρι της κεφαλής, και ειχεν έκτώ πλοκάμους μακρούς εξ ή έκτώ πόδας· το χρώμα του ήτο βαθύ κόκκινον, οι γλαυκοί οφθαλμοί του ειχον μέγεθος πινακίου και εν γένει ή όψις του ήτο δυσειδεστάτη και φοβερά.

Και αξιωματικοί και ναύται εζήτουν να επιτρέψω να υπάγωσι με λέμβον να το εξαναδέσωσι και να το σύρωσι πλησίον του άτμοπλοίου και πιθάνον να έπετύγχανον. Εγώ όμως φοβηθείς μήπως με τους πλοκάμους του αναποδογυρίση την λέμβον και περισιφίξας με αυτούς πνίξη τους επιβάτας, δεν έδωκα την άδειαν. Εί δε και ειχον σφοδράν επιθυμίαν να φανώ ώφέλιμος εις την επιστήμην, ήναγκάστην όμως να παραιτήσω την άγραν του κολοβωθέντος θηρίου, το όποιον έφευγε το άτμόπλοιο με πολλήν ταχύτητα. Οσάκις δε επλησιάζομεν αυτό έβουθίζετο και έπέρα εις το άλλο μέρος.

Υπάρχουσιν άρα εις τα βάθη της θαλάσσης και άλλα ζώα, τα όποια δεν εγνωρίσαν εισέτι οι περι την ζωολογίαν ασχολούμενοι.

Την 30 Νοεμβρ. 1861, 46 λεύγας μακράν της Γενερίφης βορειανατολικώς

Ο διευθυντής της Άληκτου
Φ. ΒΟΥΓΓΕ.

ΠΕΡΙ

ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ (1).

—ooo—

« 1. Πόσος είναι ο πληθυσμός εν γένει της διοικήσεως ή επαρχίας Αδριανουπόλεως;

Η Διοίκησις της Αδριανουπόλεως εις διάστημα

(1) Τας άνωτέρω ειδήσεις συνταχθείσας περι τα μέσα του

ήδη τριάκοντα ετών, άφότου άποκατέστη εν αυτή Διοικητής (Πασάς), εν ώ πρότερον ύπέρτατος διοικητής ήν ο κατά καιρόν Βοσταντζίμπασης, ύπέστη διαφόρους τροποποιήσεις, και περι το 1835 έτος έξετάθη ή δικαιοδοσία της Διοικήσεως, συμπεριλαμβάουσα τους διαφόρους τόπους από τας έκβολάς του Έβρου, άντικρύ της Αίνου, όλους τους πρόποδας της Ροδόπης, οτινες ένοϋνται μετά του Αΐμου προς βορράν της Φιλιππουπόλεως, και εκείθεν ανατολικώς όλους τους υπό τας ύπωρείας του Αΐμου μέχρι των παραλίον πόλεων Άετου και Πύργου (Βουργάζ), όλα τα παράλια του Εύξεινου μέχρι της γραμμής της άγούσης εις Σηλυβρίαν νοτίως, και εκείθεν όλα τα παράλια της Προποντιδος μέχρι της Αίνου· άλλ' ήδη περιωρίσθη ή δικαιοδοσία της, άποκατασταθέντος εν τη Επαρχία Φιλιππουπόλεως Διοικητού, και της Καλλιπόλεως προσαρτηθείσης εις την δικαιοδοσίαν του Διοικητού Έλλησπόντου (Τσανάκ-Καλεσι)· ο Διοικητής όμως Αδριανουπόλεως πάντοτε αναγνωρίζεται ως Γενικός (Μουσιρ) και υπό των ειρημένων κατωτέρου βαθμού (Φερικ) Διοικητών.

Ο ακριβής ή και ως έγγιστα αριθμός των κατοίκων της Διοικήσεως ταύτης είναι άδύνατον να προσδιορισθί, άτε μη ύπαρχουσιν στατιστικών και λοι-

1858 έτους, όφείλομεν εις την φιλογένειαν του πρώην εν Αδριανουπόλει Προξένου της Ελλάδος Κ. Π. Φοΐβου, οστις, καθ' α γνώσκομεν, πολλά έπραξε κατά τον νομόν έκείνον ύπέρ της ελληνικής μάλιστα παιδείας. Τοιαύτας πληροφορίας περι ελληνικών μόν άλλ' υπό ξένον ζυγόν τόπων, πολλάκις έδημοσιεύσαμεν διά της Πανδώρας, διότι φρονούμεν ότι ένφ πρόκεινται τα περι της άποκαταστάσεως της Ανατολής, άνακυκλώνται δε και διαστρεβλύνονται κατά το συμφέρον και το δοκοϋν έκάστω έθνολογικά και φυλετικά ζητήματα, είναι ανάγκη να γνωρίζωμεν ουχι άπλως διά της θεωρητικής γεωγραφίας, αλλά διά των πραγμάτων αυτών τί άνήκει εις ημάς. Τοιοϋτον κυρίως σκοπόν έχουσι και τα γλωσσάρια της καθ' ημάς ελληνικής άτινα συνεχώς δημοσιεύομεν. Εάν λέξεις, ως και άλλοτε ειπομεν, μη εύρισκόμεναι μόν εις τα λεξικά και τους συγγραφείς, σωζόμεναι δε εις το στόμα του λαου, άποδειχθώσιν ελληνικαί, ούδεμία ή άμφιβολία ότι ή άλυσις της εθνικής παραδόσεως, την όποιαν παντοιοτρόπως άγωνίζονται πολλοί να παραστήσωσι συντριβεσαν, έφθασε μέχρις ημών. Και δέν είναι μόν ή κυριώτερα αυτή άπόδειξις της διασώσεως του ελληνισμου, άλλ' ο έμφανιζόμενος εις δικαστήριον εν άπαιτήση την ληστευθεσαν αυτού περιουσίαν, έχει παρά του νόμου το δικαίωμα να προτεινη και τα έλάχιστα επιχειρήματα. Ίδου διά τι παρακαλούμεν εκείνους των άναγνωστών, οτινες ύπολαμβάνουσιν άργαλογίαν την γλωσσολογικήν έρευναν, να μη κατακρίνωσιν επιπολιώς ημάς· διότι όποιαδήποτε και αν είναι ή ύλη την όποιαν μεταχειριζόμεθα κατά τας άσθενεις ημών δυνάμεις, ο σκοπός όν άνενδύτως επιδιώκομεν είναι σκοπός εθνικός, πανελληνιος.

Ευχόμεθα και άλλοι, μιμούμενοι το παράδειγμα του Κ. Φοΐβου, να στείλωσιν ημίν παρομοιας ειδήσεις. Σ. Η.

πών αναγκαίων πληροφοριών· ο μόνος γνωστός πληθυσμός των χριστιανών κατοίκων είναι ο των υπό την πνευματικήν διοίκησιν του Μητροπολίτου Αδριανουπόλεως διατελούντων, αναβαίνων περι τας τεσσαράκοντα χιλιάδ. οικογενειών.

« 2. Πόσος ο αριθμός των επισημοτέρων πόλεων και κωμοπόλεων;

1. Η Αδριανούπολις κειμένη εις θέσιν τερπνήν, και περιβρεσμένην υπό τριών ποταμών, του Τονδία ή Τούσου (κοινώς Τοντζα) άριστερόθεν, του Αρτίσκου ή Άρδας δεξιόθεν, και του Έβρου (Μαρίτσας), περιέχει 100 χιλιάδ. κατοίκων, ών αι μόν 45 χιλιάδ. Έλληνες, αι δε 35 Οθωμανοί, αι 5 Βούλγαροι δύο ειδών (1), αι 5 χιλιάδ. Αρμενιοί, αι 4 Έβραιοί και αι 6 χιλιάδ. Άλβανοί, και εξ άλλων μερών ξένοι περιέχει προς τούτοις και περι τας 30 οικογενείας Ευρωπαίων (κοινώς Φράγκων). Πρò 200 ήδη ετών τινές εκ των Χαλεπλιδών προσθευόντων το δυτικόν δόγμα, ελθόντες χάριν έμπορίου κατόκησαν εν τη πόλει ταύτη, και μετ' όλίγα έτη εκ της νήσου Χίου μετέβησαν δύο άλλαι οικογένειαι, Βαδέτης και Μεγαλοπόδαροι επιλεγόμεναι, αιτινες συνοικίαν μετά των πρώτων ποιήσασαι, άνωκοδόμησαν και εκκλησίαν μικράν επ' όνόματι του άγίου Αντωνίου, προσκαλέσασαι και τινα ισρέα εκ Κωνσταντινουπόλεως· κατά δε το 1750 έτος άνεκκινίσθη ή Εκκλησία αυτή, καθώς και τρίτην ήδη φοράν τώ 1852, και εγένετο μεγαλητέρα, λαμπρά και περικαλλής, κοινή δαπάνη των Ευρωπαίων και Αρμενοκαθολικών, διατηρούντων δύο ισρέας και Σχολείον έντός του περιβόλου της Εκκλησίας· τινές τούτων στέλλουσι τα τέκνα των και εις τα Έλληνικά άλληλοδιδασκαλεία· έχουν εκκλησίαν και εις το μόλις ³4 της ώρας απέχον της πόλεως χωρίον Καραγάτσι, όπου διαμένουσι το καλοκαίριον καλλιεργούντες τας σημαντικας ιδιοκτησίας των.

2. Η κώμη Ορτάκιοι και Αίτιτσα, έδρα του Μητροπολίτου Αιτίτσης, πλησίον άλλήλων κειμεναι απέχουσι δε της Αδριανουπόλεως ώρας 6. Το Ορτάκιοι έχει 500 οικογενείας χριστιανικάς, ών αι μόν 380 Έλληνικαί, αι δε λοιπαί Βουλγαρικαί, διατηρούσαι 2 Εκκλησία και 2 Σχολεία Έλληνικόν και Άλληλοδιδασκαλικόν. Η Αίτιτσα έχει 150 οικογενείας, εκκλησίαν και άλληλοδιδασκαλείον. Όλοι οι κάτοικοι είναι χριστιανοί, συμπεριλαμβανομένων δε όμοϋ και των περίξ 22 χωρίων της επαρχίας ταύτης, συμ-

(α) Βούλγαροι μετοικήσαντες εκ της κώμης Αβράδαλα, 12 ώρας βορείως άπεχούσης της Φιλιππουπόλεως, περι τας αρχάς της παρούσης εκατονταετηρίδος, καλούμενοι Κλίνηδες ή Κλίντουδες, και Βούλγαροι μετοικήσαντες εκ των περίξ χωρίων, μισούντες τους πρώτους, ως ταραξίας και κατατροφεύς χωρίων, κρηγμαζάνιδες αυτούς άποκαλούντες.

ποσούνται ως έγγιστα εις 2 χιλιάδ. οικογενείας. Εκ των όρέων της επαρχίας ταύτης πηγάζει ο Αρτίσκος (Άρδα) ποταμός, και παραρρέων εισβάλλει εις τον Έβρον πλησίον της Αδριανουπόλεως· τα προϊόντα της είναι μετάξα, δημητριακοί καρποί και οίνος.

3. Το Διδυμότειχον, έδρα του Μητροπολίτου Διδυμοτείχου και πρωτεύουσα Επαρχίας, ής ή περιγραφή έπιεται εν τώ τέλει της παρούσης πραγματείας.

4. Η Μακρά γέφυρα (Ούζουν κιοπρού) Κωμόπολις, ύπαγομένη εις την επαρχίαν του Γέροντος Ηρακλείας.

5. Η κωμόπολις Κεσσάνη, και Μεγάλη άγορά, Μάλγαρα κοινώς εκ του Μεγάλγορα.

6. Η Αίνος.

7. Η Χαϊρούπολις (Ισως Χαριούπολις), κοινώς Χαϊρεμπόλι.

8. Η κώμη Χαφσα περιέχουσα τέμενος και εν πάλοι ποτέ λαμπρόν, νυν δε έρείπειον, λιθόκτιστον ξενοδοχείον (χάνι), εν ή ήν ο πρώτος σταθμός του από Αδριανουπόλεως εις Κωνσταντινούπολιν ταχυδρομείου.

9. Το χωρίον Κούλελι περιέχον 4 ξενοδοχεία, εν ώ ήδη μετετέθη ο πρώτος σταθμός του ταχυδρομείου, απέχον 7 ¹2 ώρας της Αδριανουπόλεως.

10. Η κωμόπολις Μπαμπά-εσκι τουρκιστι (Ισως Καβύλη), 2 ¹2 ώρας απέχουσα του χωρίου Κούλελι, περιέχει λαμπρόν τέμενος επί της πλησίον του χειμαρρού γεφύρας, μίαν εκκλησίαν ανεγερθεϊσαν κατά το 1832, και εν άλληλοδιδασκαλείον εν τη περιοχί αυτής, έντός του όποιου 60 μόν παίδες διδάσκονται, έκτώ δε έως δέκα σπουδάζουσι τα στοιχεια της Έλλ. γλώσσης υπό του αυτού άλληλοδιδασκάλου 5 χιλιάδ. γροσ. λαμβάνοντος κατ' έτος. Η δαπάνη γίνεται δι' έτησίας συνδρομής των κατοίκων.

11. Η Αρκαδιούπολις (Αουλε Βουργάζ) περιέχουσα γέφυραν, 4 τέμενη, εκκλησίαν του Αγ. Δημητρίου και άλληλοδιδασκαλείον, εν ώ ύπέρ τους 80 μαθητάς φοιτώσιν, έχον και άνωτερον τμήμα εκ 30 μαθητών ή έτησία δαπάνη αυτού γίνεται εκ των εισοδημάτων της εκκλησίας. Φιλογενής τις κάτοικος αυτής Εύθύμιος Στόγιου άνήγειρεν εν τη περιοχί της εκκλησίας δωμάτια τινα προς τον σκοπόν του να συστηθί σχολείον, δαπανήσας εξ ιδίων του περι τας 40 χιλιάδας γροσίων, τα όποια, εύκολυνθέντος μετά ταύτα του εκκλησιαστικού ταμείου, έλαβεν άτόκως· τα δωμάτια ταύτα, μετετρέπησαν μετά ταύτα εις σχολείον άλληλοδιδασκαλικόν, και τμήμα τι Έλληνικού. Η πόλις αυτή περιέχει ύπέρ τας 1200 οικίας, ών αι πλείους χριστιανικαί, αι δε Οθωμανικαί μετά τινων ευαρίθμων Αρμενικών· εύρίσκονται δε εν αυτή και τινες Ιουδαίοι έχοντες και Συναγωγήν.

12. Ἡ Ραϊδεστός ἀπέχουσα τῆς Ἀδριανουπόλεως 24 ὥρας, τῶν 40 ἐκκλησιῶν 18, καὶ τῆς Ἀραδικουπόλεως 10· περιέχει 15 χιλιάδας κατοίκων, ὧν οἱ πλεῖστοι Ὀθωμανοὶ καὶ Ἀρμένιοι, καὶ τινες διαμαρτυρούμενοι ἀποσπασθέντες ἐκ τῶν Ἀρμενίων· οἱ δὲ Ἕλληνας ἀριθμοῦνται ἕως 480 οἰκογενεῖαι.

13. Ἡ κωμόπολις Τυρολόη (Τσορλού), ἔδρα ἐπισκόπου τοῦ Γέροντος Ἡρακλείας, 8 ὥρας περίπου τῆς Ἀδριανουπόλεως ἀπέχουσα, εἰς θέσιν ὑψηλὴν καὶ ὀχυρωτάτην ἀπὸ μέρους τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ἐκ τῶν κατοίκων αὐτῆς οἱ πλεῖστοι εἰσὶν Ἕλληνας, οἱ λοιποὶ Ὀθωμανοὶ, καὶ ὀλίγοι Ἀρμένιοι καὶ Ἑβραῖοι· περιέχει τέμενος καὶ μίαν ἐκκλησίαν καὶ ξενοδοχεῖα. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχει καὶ ὁ Γεν. σταθμὸς τοῦ ταχυδρομείου.

14. Ἡ Σηλυβρία, ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Σηλυβρίας, περιέχουσα τεμένη, ἐκκλησίας καὶ τινα ξενοδοχεῖα.

15. Ἡράκλεια (τουρκιστὶ Ἐρέγλη), μητρόπολις τοῦ Ἀγ. Ἡρακλείας, πόλις ἀρχαία καὶ ἐπίσημος τῆς Προποντιδος· νῦν δὲ ἔρημος σχεδόν· ἔχει λιμένα χωρητικώτατον καὶ οἰκογενεῖας 200, ὧν αἱ μὲν 120 Ἕλληναὶ διατηροῦσιν ἀλληλοδιδασκαλεῖον καὶ ἐκκλησίαν, αἱ δὲ λοιπαὶ Ὀθωμανικαὶ· ἀπέχει δὲ τῆς Ραϊδεστοῦ 4 ὥρας καὶ τῆς Σηλυβρίας 8· οἱ κάτοικοι εἰσὶ γεωργοὶ καὶ ναυτικοί.

16. Ἡ κωμὴ Τσάντα κατοικεῖται ὑπὸ 250 οἰκογενειῶν ὄλων Ἕλληναῶν. ἔχει ἐκκλησίαν ὑπαγομένην εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Σηλυβρίας, καὶ ἀλληλοδιδασκαλεῖον διατηρούμενον ὑπὸ τοῦ κοινοῦ.

17. Αἱ παράλιαι πόλεις Σαζουαγαθούπολις, Μεσημβρία, Μήδεια, Ἀγγιόλος, Πύργος καὶ Ἀετός.

18. Ἡ Βιζύνη ἢ Βιζία, σώζουσα τὰ εἰρεῖα τῆς πάλαι ἀχροπόλεως, εἰς θέσιν ὑψηλὴν καὶ ὀχυρωτάτην ἀπέναντι τινος λόφου Γκιότζεπέ (λόφος ὀφθαλμοῦ), ὅθεν δυνατὰ τις διὰ μικροσκοπέου νὰ κατοπτρῶσιν κελῶς τὴν παραλίαν τοῦ Εὐξείνου, ὡς καὶ τὰς 14 ὥρας περίπου ἀπέχουσαν Ραϊδεστόν. ἔχει περὶ τὰς 2,000 οἰκίας, ὧν αἱ ἡμίσειαι σχεδὸν Ἕλληναὶ, καὶ αἱ λοιπαὶ Ὀθωμανικαὶ· ἔχει μητροπολίτην Βιζύνης.

19. Τὸ Μπουναρ Ἰσάρ, κωμόπολις κατοικουμένη ὑπὸ 1500 κατοίκων, ἐξ ὧν οἱ μὲν 800 Ὀθωμανοὶ, οἱ δὲ λοιποὶ Ἕλληνας καὶ Βούλγαροι. ἔχουν ἐκκλησίαν ὑπὸ τὴν πνευματικὴν διοίκησιν τοῦ Ἀνδριανουπόλεως.

Ἡ Γέννα νεῖται πρὸς δυσμὰς τοῦ Μπουναρ Ἰσάρ, ἀπέχουσα τούτου 2 ὥρας καὶ ἔχουσα κατοίκους 1000, ὧν οἱ πλεῖστοι Ἕλληνας καὶ ὀλίγοι Βούλγαροι· ἐν αὐτοῖς ὑπάρχουν 2 ἐκκλησίαι ὑπαγόμεναι εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Ἀδριανουπόλεως, καὶ ἀλληλοδιδασκαλεῖον.

Ὁ Σκοπὸς, κωμόπολις, κεῖται πρὸς δυσμὰς τῆς

Γέννας, ἀπέχων ταύτης 2 ὥρας, κατοικεῖται ὑπὸ 500 οἰκογενειῶν, ἐξ ὧν 50 μόνον Ὀθωμανικαὶ, αἱ δὲ λοιπαὶ Ἕλληναὶ μετὰ 2 ἐκκλησίας, καὶ 2 Σχολεῖα Ἕλλητικὸν καὶ ἀλληλοδιδασκαλικὸν, διδασκομένων ἐν αὐτοῖς 120 μαθητῶν, καὶ μισθοδοτουμένων τῶν 2 διδασκάλων ἐκ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου.

Ὁ Σκεπαστός· χωρίον κείμενον πρὸς τὸ βορειοανατολικὸν τοῦ Σκοποῦ, ἀπέχον τούτου 3 ὥρας, περιέχει 250 οἰκογενεῖας ὅλας Ἕλληνας, ἐκκλησίαν καὶ ἀλληλοδιδασκαλεῖον.

20. Ἡ πόλις Ἐκκλησία, εἰς θέσιν πεδινήν, ἥς ἡ περιγραφή μετὰ τῆς Ἐπαρχίας τῆς ἔπεται εἰς τὸ τέλος τῆς παρουσίας ἐκθέσεως.

21. Ἡ Ἰάμπολις, κεῖται πρὸς βορρᾶν τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἀπέχουσα ταύτης 18 ὥρας· οἰκεῖται ὑπὸ 600 οἰκογενειῶν, ἐξ ὧν τὰ 3)5 Βούλγαροι, τὰ δὲ 9)5 Ὀθωμανοὶ· ἔχει δὲ καὶ Ἑβραϊκὰς οἰκογενεῖας περίπου τῶν 100 μετὰ συναγωγῆν. Ἐνταῦθα διατηρεῖται Σχολεῖον Βουλγαρικὸν καὶ διαβρέει ὁ Τονδίας ποταμὸς πηγάζων ἐκ τῶν Αἰμιμοντίων ὄρεων, καὶ κατερχόμενος εἰσβάλλει εἰς τὸν Ἑβρον πλησίον τῆς Ἀδριανουπόλεως.

22. Ἡ Σέλιμος, πόλις κειμένη βορειοδυτικῶς τῆς Ἰαμπόλεως εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Αἰμου, ἀπέχουσα ταύτης 6 καὶ τῆς Ἀδριανουπόλεως 24 ὥρας· περιέχει 2 χιλιάδ. οἰκογενεῖας, ἐξ ὧν χίλια Βουλγαρικὰ καὶ 800 Ὀθωμανικὰ μετὰ 200 Ἑβραϊκῶν· ἔχει τεμένη καὶ 2 ἐκκλησίας καὶ Σχολεῖον Βουλγαρικόν· εἶναι ὀνομαστή διὰ τὰ ἐπιουργεῖα τῆς, ἐν οἷς κατασκευάζονται διάφορα ἐπιυῦχα (ἀμπάδες) καὶ κάπαι ἀρίστης ποιότητος, καὶ τὸ πρὸ εικοσιπενταετίας συστήθεν αὐτοκρατορικὸν ἐπιυῦρον εἰς κατασκευὴν τῶν ἐνδυμασιῶν τοῦ Ὀθωμανικοῦ στρατοῦ διατηρεῖται καλῶς.

23. Ἡ κωμόπολις Μουσταφᾶ Πασᾶ, κεῖται πρὸς τὸ δυτικοβόρειον τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἀπέχουσα ταύτης 6 ὥρας· ἔχει κατοίκους 5 χιλιάδας, ἐξ ὧν αἱ 3 Βούλγαροι, αἱ δὲ 2 Ὀθωμανοὶ· ἔχει τέμενος περικεκλῆς, καὶ γέφυραν λιθόκτιστον· ἐσυστήθη ἤδη καὶ μικρὸν Σχολεῖον Βουλγαρικόν· ἀλλὰ δὲν εὐδοκίμει. Οἱ κάτοικοι εἰσὶ γεωργοὶ, καταγινόμενοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὴν σκωληκοτροφίαν τῆς μετάξης· ἐν αὐτῇ ἀνεγείρεται ἤδη καὶ β'. Ἐκκλησία δι' ἐξόδων τῶν Χριστιανῶν.

« 3. Πόσοι εἶναι Ὀθωμανοὶ, πόσοι Χριστιανοὶ καὶ πόσοι Ἰουδαῖοι ;

« 4. Μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν πόσοι εἶναι ὀρθόδοξοι, Ἀρμένιοι κτ.λ. ;

5. Μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων ποῖα ἀναλογία ὑπάρχει ὡς πρὸς τὰς γυναῖκας ;

Εἰς τὰς τρεῖς ἀνωτέρω ἐρωτήσεις ἀδυνατῶ ν' ἀπαντήσω, μὴ ἔχων τὰς ἀναγκαίους πληροφορίας, αἵτε-

νες οὐδέποτε δύνανται νὰ ληφθῶσιν, ἐπεὶ οὔτε στατιστικαὶ ὑπάρχουσιν, οὔτε βέβαιαι πηγαί, ὡς ληξιαρχικὰ βιβλία κτλ, ἐξ ὧν ν' ἀρυσθῶ αὐτάς· τὸ βέβαιον μόνον εἶναι ὅτι τὸ πλεονάζον στοιχεῖον εἶναι τὸ τῶν ἐρθοδόξων Ἑλλήνων.

6. « Ποῖα εἶναι ἡ κατάστασις τῆς παιδείας ἐν ἡ γένει; πόσα ὑπάρχουσι σχολεῖα κατὰ πόλεις καὶ κώμας, καὶ κατὰ ποῖαν ἐποχὴν συνεστήθησαν; « Πόσος ὁ ἀριθμὸς τῶν διδασκομένων ἀρρένων καὶ κορασιῶν καὶ ποῖα μαθήματα διδάσκονται; « Πόσος ὁ ἀριθμὸς τῶν διδασκόντων, ὅποια ἡ ἐπιστημονικὴ αὐτῶν μάθησις, καὶ εἰς ποῖαν ἐθνικότητα ἀνήκουσιν ;

Ἡ κατάστασις τῆς παιδείας ἐν γένει τῶν χριστιανῶν εἶναι εὐχάριστος· εἰς ὅλας τὰς πόλεις καὶ κωμόπολεις ὑπάρχουσιν ἀλληλοδιδασκαλεῖα, εἰς τινὰς δὲ πόλεις καὶ Ἑλληνικὰ ἢ ἰδιαιτέρως, ἢ προσηρτημένα εἰς τὰ ἀλληλοδιδασκαλεῖα ὡς ἀνώτερον Τμήμα, ἵνα διευθύνωνται ὑφ' ἐνὸς μόνου ἀλληλοδιδάκτου, ὡς μὴ ὑπαρχόντων ἱκανῶν πόρων πρὸς διατήρησιν καὶ Ἑλληνοδιδασκάλου. Πᾶσα πόλις καὶ κωμόπολις φιλοτιμεῖται ὁσημέραι ν' αὐξάνῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν Σχολείων τῆς, καὶ νὰ συντελῇ εἰς τὴν βελτίωσιν αὐτῶν, προθύμως συνεισφέρουσα τὸν ὀβολὸν τῆς. Οἱ Ὀθωμανοὶ ὅμως φαίνονται ὀκνηροὶ, καὶ οἰνεὶ ἀποστρεφόμενοι πᾶσαν πρόσδοκον καὶ πάντα νεωτερισμὸν ἐμμένουσιν εἰς τὰ παλαιά. Οἱ Ἕλληνας φύσει ἐνεργητικοί, φιλομαθεῖς καὶ φιλόκαλοι, τείνουσιν ἀδιαλείπτως εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν ἀνάπτυξιν τῶν· οἱ Ἀρμένιοι καὶ Ἰουδαῖοι, ὡς ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν καὶ δισπαρμένιοι τῆδε κἀκεῖσε, ἔχουσι σπάνια τὰ διδασκῆτά των· οἱ πρῶτοι ἔχουσι ναὸν (Ζάμ) μεγαλοπρεπῆ καὶ πλούσιον, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Τύρωνος (Σούρπ Τορὸς), καὶ παρεκκλήσιον χωριστὸν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου (Σούρπ Γαραβέτ) διατηροῦσι δὲ καὶ ἀλληλοδιδασκαλεῖον καὶ Παρθενάγωγεῖον, δι' ἐξόδων τῆς Κοινότητός των. Πέρουσιν ὁ ἀρχιερεὺς (Βαρταβέτ), Ἀραστακὸς ὀνομαζόμενος, καὶ τοὶ ὑπεραγαπόμενος καὶ σεβόμενος ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν, κατετρέχη ὑπὸ τινῶν πλουσιῶν, οἵτινες καὶ κατέρωσαν νὰ προσκληθῇ οὗτος εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ διορισθῇ ἄλλος ἀντ' αὐτοῦ τῆς ἐρέξεώς των, ὅστις εἰσέτι δὲν ἐφάνη· οἱ χριστιανοὶ ὅμως δυσἄρεστηθέντες πολὺ δι' αὐτὸ, ἤρχισαν κατ' ὀλίγον ἤδη νὰ ἀσπάζωνται τὸ καθολικὸν δόγμα καὶ τὸ τῶν διαμαρτυρομένων. Οἱ Ἰουδαῖοι ἔχουν 10 Συναγωγὰς καὶ Σχολεῖα κοινὰ διατηρούμενα ὑπὸ τῆς κοινότητός των· ἀκολούθως θέλω ἀναφέρει τὰ περὶ τούτων ἐκτενέστερον.

Ἐνταῦθα ἡ παιδεία ὅσον τὸ δυνατόν προάγεται, μολοντί ὑπάρχουσι πολλὰ τὰ προσκόμματα, ὡς ἐκ τῆς ἀμαθείας τῶν ἐν τοῖς πράγμασι· διότι ἐν δια-

στήματι τεσσαράκοντα ἤδη ἐτῶν ἐκ τριῶν μεταβιβυθμύσεων μόλις ἢ κατὰ τὸ 1848 ἔτος γενομένη τελευταία ἐπέφερε καλὸν ἀποτέλεσμα, τακτοποιηθέντων τῶν ἀλληλοδιδασκαλείων πρὸς τοὺς ἄλλοις, ὅπερ συμβάλλει τὰ μέγιστα, ἐπεὶ ἐκ τῶν 750 παιδῶν τῶν διδασκομένων εἰς τὰ 5 ἀλληλοδιδασκαλεῖα τῆς Ἀδριανουπόλεως, μόλις 20—30 παῖδες εἰσάγονται κατ' ἔτος εἰς τὴν μίαν καὶ μόνην Κεντρικὴν Ἑλλην. Σχολὴν· ἐξ αὐτῶν δὲ μόλις 5—10 μαθηταὶ διατηροῦνται μέχρι τέλους τῆς προδιωρισμένης διὰ τὴν σπουδὴν ἐξαιτίας, κατὰ τὸ Γεν. τῆς Σχολῆς πρόγραμμα, καὶ προδιβάλλονται εἰς τὴν ἀνωτάτην κλάσιν ὅπου διδάσκονται ποιητικὰ, ὑψηλότερα μαθήματα κτλ, μετὰ τῆς Γαλλικῆς γλώσσης· οὗτοι δὲ πάλιν ἐξερχόμενοι μετὰ ταῦτα καὶ μὴ ἔχοντες στάδιον νὰ διατρέξωσιν, ὡς μὴ ὑπαρχόντων ἱκανῶν ἐμπορικῶν καταστημάτων ἢ θέσεων ἄλλων, εἰσέρχονται εἰς τὰς συντεχνίας, καὶ προϊόντος τοῦ χρόνου ὑστεροῦνται τῆς ὠφελείας τῶν μαθημάτων, ὡς διαφευγόντων τὴν μνήμην των καὶ ἀπομανθανομένων.

Ἡ Ἀδριανούπολις κέκτηται ἐννέα Σχολεῖα, ὧν τὸ ἐν Ἑλληνικόν, τὰ 5 ἀλληλοδιδασκαλικά τῶν ἀρρένων 2 τῶν κορασιῶν καὶ τὸ 1 Βουλγαρικόν.

Α. Ἡ Ἑλληνικὴ Σχολὴ ἀνεγερθεῖσα, ὡς εἰκάζεται, περὶ τὰ τέλη τοῦ ἰθ' αἰῶνος, καὶ ἀνοικοδομηθεῖσα κατὰ τὸ 1843, περιέχει 140—150 σχεδὸν μαθητὰς διδασκομένους τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, τὰ ἐκκλησιαστικὰ μαθήματα, τὰ στοιχειώδη μαθηματικά, φιλοσοφικά τινα καὶ ποιητικὰ καὶ τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν, καὶ προκαταρτίζονται μαθηταὶ ἱκανοὶ διὰ τὴν Β'. ἢ Γ' τοῦ Β. Γυμνασίου τῶν Ἀθηνῶν. Ἐν αὐτῷ διδάσκουσι 3 διδάσκαλοι.

Β. Τὸ κεντρικὸν ἀλληλοδιδασκαλεῖον ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ ναοῦ τῆς Μεταμορφώσεως, ἀνεγερθὲν κατὰ τὸ 1846 ἔτος, διὰ συνδρομῆς τῶν προκρίτων καὶ τοῦ ταμείου τῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων· ἐν αὐτῷ φοιτῶσι μαθηταὶ 174.

Γ. Τὸ ἀλληλοδιδασκαλεῖον τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἀνεγερθὲν δι' ἐξόδων τοῦ ταμείου τῆς ἐκκλησίας ἐν τῇ περιοχῇ αὐτῆς, κατὰ τὸ 1839 ἔτος Μαΐου 1· περιέχει μαθητὰς 90.

Δ. Τὸ α'. σχολεῖον τῶν κορασιῶν ἀνεγερθὲν τῷ 1852 ἐκ τῶν λειψάνων τῆς περιουσίας τοῦ βαθυπλοῦτου Βουλγάρου Νάϊδεν Κρίστοβιτς. Ἐν αὐτῷ φοιτῶσι περὶ τὰ 85 κοράσια διδασκόμενα τὰ προκαταρκτικὰ μαθήματα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ χειροτεχνήματα παντὸς εἶδους.

Ε. Τὸ β'. σχολεῖον τῶν κορασιῶν, ἀπέναντι τῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Προδρόμου ἐκκλησίας, ἐν τοῖς κελλείοις αὐτοῖς· τὸ σχολεῖον ἠνοίχθη κατὰ τὸ 1855, μετατραπέντων τριῶν εὐρυχωρῶν δωμάτων

του Κελλείου εἰς Σχολεῖον, καὶ δαπανηθέντων εἰς τοῦτο περὶ τὰς 20 χιλιάδ. γροσίων διδάσκονται εἰς 90 περίπου κοράσια ἀνάγνωσιν, γραφὴν καὶ λοιπὰ μετὰ τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας· τὸ Σχολεῖον τοῦτο χρησιμεύει ὡς προκαταρκτικὸν διὰ τὸ Α΄ Σχολεῖον τῶν κορασίων.

ΣΤ΄. Τὸ Βουλγαρικὸν Σχολεῖον ἀνεγερθὲν καὶ τοῦτο τῷ 1852 ἔτει ὑπὸ τοῦ διαληφθέντος Νάϊδεν Κρίστοβιτς· μετὰ τὸν θάνατον τοῦτου, ἐπροικοδοτήθη δι' ἐπισήμου διαθήκης του μὲ ἑκατὸν χιλιάδας γροσίων, τὸ ὅποιον οἱ δύο μισέλληνες ἐκ τῶν 4 ἐπιτρόπων τῆς διαθήκης, ὁ Καρὰ Μιχάλης Στογιάννοβιτς καὶ ὁ Νέσσοσ Χ. Ματθαίου Γκέρεκ, παραδάντες τοὺς ἔρους τῆς εἰρημένης διαθήκης, τὴν τε Σχολὴν καὶ τὸ κεφάλαιον ἀπεχώρισαν τῆς Γεν. ἐφορίας, καὶ ἤδη διευθύνεται ὑπὸ ἰδίας ἐπιτροπῆς, ἧς τὰ μέλη ἐκλέγονται ὑπὸ μόνου τοῦ Σωματείου τῶν Τσελέπιδων, τοῦ ἀντιπροσωπεύοντος τοὺς ἐνταῦθα μετοίκους Βουλγάρους. Ἐν αὐτῷ διδάσκει εἰς καὶ μόνος διδάσκαλος καὶ εἶναι εἰς μεγάλην παράλυσιν καὶ παρακμῆν· φοιτῶσι δὲ 60—70 μαθηταί, διδασκόμενοι ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν βουλγαριστί.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν προβῆθέντων 6 Σχολείων τῶν ἐντὸς τοῦ ἄστεως ὑπάρχουσιν ὁμοῦς ἐν αὐτῷ καὶ τινὰ ἰδιωτικὰ γραμματοδιδασκαλεῖα ἐν τισιν οἰκίαις, πολλὰ μὲν τὸν ἀριθμὸν κατ' ἀρχὰς ὄντα, εὐ-ἀριθμα δὲ μετὰ τὴν σύστασιν τῶν ἀλληλοδιδασκαλείων καταντήσαντα, ἐν οἷς ὑπὸ γυναικῶν διδάσκονται ἄρβενά τε καὶ θήλεα, τὰ μὲν ἀνάγνωσιν εἰς Ὀκτωηχοψαλτήρια καὶ Ἀποστόλους, καὶ τινὰ χειροτεχνήματα συνήθως, τὴν δὲ γραφὴν σπανίως· τὰ δὲ λοιπὰ τρία κεῖνται ἐκτὸς τῆς πόλεως ἀνά ἕν εἰς ἕκαστον τῶν τριῶν μεγάλων Τμημάτων, Γιλδιριμίον, Κιγίκιον καὶ Κιρισχανὲν, ἔνθα καὶ πολὺ πλῆθος ἰδιωτικὰ Σχολεῖα ὑπάρχουσιν.

Ζ΄. Ἀλληλοδιδασκαλεῖον εἰς τὴν μεγάλην ἐνορίαν τοῦ Γιλδιριμίου, ἀνεγερθὲν πρῶτον ὅλων τῶν λοιπῶν κατὰ τὸ 1830 ἔτος, καὶ ἀλληλοδιδασκτικῶς τότε ὑπὸ τινος Ἀλεξάνδρου διοργανισθὲν κατὰ τὸ 1848 μετὰ 18 ἔτη τῆς ἀνεγέρσεώς του, γενομένης τῆς τελεσφόρου τρίτης μεταρρυθμίσεως τῶν Σχολείων, ἐξετάθη κατὰ μῆκος τὸ Ἀλληλοδιδασκαλεῖον τοῦτο, καὶ περιέχει ἤδη περὶ τοὺς 160—180 μαθητὰς διδασκόμενους τὰς κυρίας καὶ βοηθητικὰς γνώσεις. Ἐν τῇ ἔνορίᾳ ταύτῃ διατηρεῖται καὶ Νοσοκομεῖον μὲ 10—12 κραββάτια καὶ Φαρμακεῖον, κοινῇ συνδρομῇ τῶν Χριστιανῶν παντὸς θρησκευματος ἀνεγείρεται ἤδη καὶ ναὸς μεγαλοπρεπῆς ἐπ' ὀνόματι τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ἀντὶ τοῦ μικροῦ καὶ σσαθραμένου.

Η΄. Τὸ ἀλληλοδιδασκαλεῖον τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων ἐν τῇ ἔνορίᾳ τοῦ Κιρισχανὲν, κείμενον ἐντὸς τῆς περιουχῆς τοῦ Ναοῦ, ἀνεγερθὲν περὶ τὸ 1835, δαπάνη

τοῦ Ταμείου τοῦ ἰδίου Ναοῦ, καὶ περιέχον ἤδη 125—140 μαθητὰς.

Θ΄. Τὸ εἰς τὴν ἔνορίαν τοῦ Κιγικίου Ἀλληλοδιδασκαλεῖον, ἀνεγερθὲν κατὰ τὸ 1852 ἐν τῷ ἱερῷ οἴκῳ, τῇ ἐπιστασίᾳ μὲν τῶν ἐφόρων τῆς ἐκπαιδεύσεως, τῇ δαπάνῃ δὲ τοῦ Ταμείου τοῦ ἱεροῦ Οἴκου τῆς Ἁγίας Τριάδος, καὶ μικρὰς τινος συνεισφορᾶς ἐκ γροσίων 3,578 τοῦ Ταμείου τῆς Ἐκπαιδεύσεως. Ἐν αὐτῷ διδάσκονται 122—130 μαθηταί τὰς κυρίας καὶ βοηθητικὰς γνώσεις.

Ἄπαντα τὰ Ἀλληλοδιδασκαλεῖα τῆς Ἀδριανουπόλεως καταρθώθη ἐσχάτως νὰ ἦναι ὁμοίμορφα, ἔχοντα βάσιν τὸν νέον ὁδηγὸν τοῦ Κοκκῶνα.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ. Ἡ Τουρκικὴ κυβέρνησις πρῶτον κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο συνέταξε καὶ ἐδημοσίευσεν προϋπολογισμὸν τῶν δημοσίων ἐσόδων καὶ ἐξόδων. Κατ' αὐτὸν τὰ μὲν ἔσοδα ἀναβαίνουν εἰς λίρας ἀγγλικὰς 15,168,648, ἢ δραχ. 445 περίπου ἑκατομμύρια, τὰ δὲ ἔξοδα εἰς λίρας 14,220,157 ἢ δραχ. περὶ τὰ 420 ἑκατομμύρια· ἄρα μένει περίσσευμα 898,423 λίρ. ἢ 25 περίπου ἑκατομμυρίων δρ. ὅπερ καὶ ἀξιοσημείωτον μετὰ τὴν τελευταίαν οἰκονομικὴν κρίσιν καὶ τὰς ἐνεστώσας ἀνωμάλους περιστάσεις τῆς Τουρκίας, ἀν καὶ ὁ ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ὑπουργὸς τῆς Μεγ. Βρετανίας Κ. Γλάδστον ἀναφέρων ταῦτα ἐμειδίασεν.

ΜΕΓΑΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΣ. Τὴν 4 Ὀκτωβρίου τοῦ παρελθόντος ἔτους διηγῆθημεν ἐν ἐκτάσει τὸ τελευταῖον δυστύχημα τοῦ κολοσσικοῦ τοῦτου πλοίου, καὶ εἶπομεν ὅτι, κατὰ τὴν γνώμην τῶν εἰδημόνων, αἱ ἐλπιδες ὅσας εἶχον συλλάβει διὰ τὴν ἐπιτυχίαν του εἶχον ματαιωθῆ. Ἄλλ' ἰδοὺ σήμερον μανθάνομεν ἐκ τῶν ἐφημερίδων ὅτι ἐπεσκευάσθη, ὅτι διὰ νέων μηχανῶν καὶ ἄλλων τρόπων κατέστη ἀσφαλέστερον καὶ ὅτι πρόκειται νὰ μεταβῆ ὁσονούπω εἰς Νεοβόρκακον τῆς Ἀμερικῆς.